p. cerna

«Cerna marchează momentul în care poezia didactică și retorică, al cărui prim mare reprezentant a fost Grigore Alexandrescu, trăiește ultimele sale clipe. El încheie în cel de al doilea deceniu al secolului un mod de expresie propriu anilor de la mijlocul celuilalt veac. După el, cugetarea în poezia românească, lirica de substanță intelectuală vor cunoaște o nouă fază, fundamental diferită. Cerna rămîne deci un moment în literatura română, un moment care încheie un proces istoric.»

Valeriu Râpeanu

Lei 5

editura pentru literatură

186

p. cerna

p. cerna

floare și genune

Ilustrația copertei: *Petre Vulcănescu*

panait cerna

floare și genune

POEZII

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ, PREFAȚĂ ȘI
TABEL CRONOLOGIC DE VALERIU RÂPEANU

1968

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită

PREFAȚĂ

Panait Cerna este deopotrivă un poet și un caz al literaturii noastre. A avut zelatori pătimași și detractori nemiloși, a fost privit ca un poet de viitor chemat să continue lirica filozofică a lui Eminescu, a stîrnit compătimire prin destinu-i nefericit. Moartea neașteptată și fulgerătoare a îndurerat pe contemporani, chiar și pe cei ce pînă atunci îl priviseră fără simpatie sau cu indiferență.

A avut șansa să apară într-un moment de criză literară și de acută absență a poeților intelectuali, într-un moment cînd prin paginile revistelor circulau scriitori de mică cultură, cînd se aștepta apariția unui nou Eminescu. A avut șansa, de asemenea, să apară într-un moment cînd se defineau curente și orientări noi, ce-și căutau exponenți pentru principiile estetice afirmate. A avut șansa să atragă atenția nu numai prin ceea ce a dat, dar mai ales prin ceea ce ar fi putut da. De aceea, chiar și moartea sa prematură nu a închis mai devreme un mormînt, ci a deschis un proces ce s-a perpetuat vreme îndelungată. Reușitele și nereușitele operei sale, viața cu toate nefericirile și zigzagurile ei au fost folosite ca

argumente împotriva unor şefi de şcoală şi a adversarilor literari. Pentru că numele lui s-a legat într-adevăr de personalităţile culturale cu cea mai mare influenţă în epocă, Titu Maiorescu, Nicolae Iorga, Mihail Dragomirescu, care au vrut ca Cerna să nu depindă decît de ei, l-au regretat atunci cînd i-au pierdut numele dintre acelea ale colaboratorilor şi i-au învinuit pe cei ce l-au răpit şi l-au dus, după părerea lor, spre moarte.

A fost socotit o victimă chiar şi de unii critici, cum a fost G. Călinescu, care îi negase orice însuşiri şi căutase să spulbere un mit. Cînd s-au împlinit şaptezeci şi cinci de ani de la naşterea lui Cerna, autorul *Istoriei literaturii române* avea să-i privească viaţa sub semnul „triumfului poeziei" şi să-l considere o victimă a concepţiilor lui Titu Maiorescu despre poet.

Şcoala i-a perpetuat numele, alături de Iosif şi Goga şi înaintea lui Dimitrie Anghel. Frecvenţa numelui său a fost şi este mult mai mare, prezenţa operei sale mult mai statornică în conştiinţa publică decît a „poetului florilor". Cerna rămîne poetul citit, Anghel — poetul izolat. Cerna — poetul ce stîrneşte emoţie, Anghel — deocamdată, numai curiozitate şi poate nici atît.

Tragică, moartea prematură a lui Anghel a intrat în sfera interesului monden, a hrănit anecdota, trecînd chiar în domeniul crimei pasionale. De aceea n-a impresionat atît de mult ca aceea a lui Cerna, survenită ca urmare a mizeriei şi bolii. Sau cum spunea cu umor Jules Romains, cu prilejul împlinirii vîrstei de optzeci de ani : „In această privinţă trebuie să mori tînăr. Péguy, de exemplu, Apollinaire, Alain-Fournier n-ar fi avut gloria pe care o au dacă n-ar fi murit tineri. Publicul are preferinţă pentru aceste destine foarte scurte, puţin fatale..." Or, cu Panait Cerna aşa s-au întîmplat faptele. Biografia celui ce a scris *Isus* a trecut momente grele, urmărită fiind de fatalitatea ftiziei, prin clipe de suferinţă şi incertitudine ce distonau cu viaţa senină şi oricum lipsită de umilinţe a lui Dimitrie Anghel.

Cînd în 1900, toamna, vine la Bucureşti, se înscrie la Facultăţile de fizico-chimice şi filozofie. Dar lipsit de orice sprijin material, Panait Cerna va trebui să se preocupe de asigurarea unui minimum de mijloace de existenţă.

De aceea după o lună de la sosirea în capitală, este nevoit să solicite un post de meditator. Trece printr-o acută criză sufletească ; n-ar mai vrea să citească literatură şi doreşte să se lepede de patima scrisului. Totuşi publică versuri.

Boala însă nu-l iartă, de aceea trimite apeluri prietenilor şi, cu toată firea lui optimistă, perspectivele încep să devină din ce în ce mai sumbre : *„Sînt bolnav şi fără nici un ban. Mi-e imposibil să mai rămîn în Bucureşti. Mîine plec la Brăila, dacă mi-or sosi bani de drum... Acum văd lămurit viitorul... întrerup facultatea.“* [1]

In realitate Cerna nu se descuraja atît de uşor : cu o lună înainte ceruse un post la Arhivele Statului, dar nu reuşise să-l obţină. Intre timp fusese, o perioadă destul de scurtă, profesor suplinitor la Institutul de fete Moteanu din Bucureşti. In primăvara lui 1905, se află internat într-un sanatoriu din Sinaia.

Atmosfera spitalului îl înspăimîntă pe acest om entuziast, plin de încredere în viaţă. Cînd părăseşte Sinaia, la 22 septembrie 1905, are o adevărată explozie de bucurie copilărească şi îşi vesteşte prietenii printr-o improvizaţie în versuri. Se crede definitiv vindecat : *„Scăpat, scăpat de tot“* [2].

La Bucureşti îşi susţine examenul de licenţă, primind titlul de licenţiat în filozofie *magna cum laude*. Se pare că Cerna privea cu oarecare ironie acest titlu sau, în orice caz, nu se arăta prea entuziasmat : *„Sst ! descoperiţi capul : E încă — Magna cum laude. Iată un vis realizat de poet.“* [3]

---

[1] *România viitoare*, IV, 4, 20 sept. 1922, datată Bucureşti, 15 nov. 1902.

[2] Scrisoare în *Convorbiri literare*, mai—iunie 1943, p. 405, datată 13 februarie 1906.

[3] Scrisoare în *Convorbiri literare*, mai—iunie 1943, p. 406, datată 13 februarie 1906.

Licenţa n-avea să-l scutească însă de grijile vieţii de fiece zi. Lipsit de mijloace materiale, e din nou nevoit să ceară ajutorul prietenilor pe un ton uşor glumeţ, sub care însă descifrăm chinul existenţei sale :

„Aerul de aici îmi prieşte foarte mult, simt după marea poftă de mîncare ; această poftă cere hrană, hrana după cum ştii trebuie procurată de arginţi, arginţii, după cum ştii, îşi cam ascund faţa de la mine. Aşadar trimite-mi neîntîrziat cel puţin 10—15 lei...“ [1].

În toamna lui 1907 primeşte o modestă bursă din partea statului pentru a continua studiile în Germania. Ideea aceasta i-a aparţinut lui Titu Maiorescu şi cercurilor junimiste care voiau ca Panait Cerna să obţină titlul de doctor în filozofie, necesar ocupării unei catedre universitare. Alţi prieteni mai în vîrstă ai poetului — Mihail Dragomirescu, Nicolae Iorga — l-au sfătuit pe Cerna să nu plece în străinătate. Dar cum poetul dovedea o înclinare deosebită pentru studiu (*„Mă simt foarte bine în orice mediu de activitate şi mai ales acolo unde munca e unită cu cinstea şi se prezintă sub o haină frumoasă“* [2] — spunea el într-o scrisoare din 1908) şi nu avea altă posibilitate pentru asigurarea celor necesare traiului, acceptă bursa pe care a vrut după aceea să o prelungească.

Primele săptămîni ale călătoriei l-au entuziasmat. Era un suflet dornic de cunoaştere. Îl încîntau priveliştile naturii, monumentele care păstrau amintirea marilor creatori : *„Mă ademenesc toate, mă opresc la multe, mă bucur din toată inima de unele“* [3], spune într-o scrisoare din acel timp. Iubeşte muzica, se entuziasmează de opera lui Beethoven.

---

[1] Scrisoarea se află în Biblioteca Academiei R.S.R., dosarul V. Panaitescu ; poartă menţiunea 1 august 1906 şi e trimisă din Cîmpulung.

[2] Scrisoarea se află la Biblioteca Academiei R.S.R., dosarul V. Panaitescu ; poartă menţiunea 9 noiembrie 1908.

[3] Scrisoare către S. Mehedinţi, în Torouţiu : *Studii şi documente literare*, vol. IX, p. 57.

Merge în Elveția pentru două săptămîni. In februarie 1908 îl aflăm la Heidelberg; aici privește banca pe care altădată s-a odihnit Goethe. Dar nu trec prea multe luni și după aceste efuziuni de bucurie poetul începe să dea semne de oboseală, de neliniște. Și aceasta pentru că anii de studiu, timp în care neliniștea și instabilitatea proprie ftizicului s-au agravat — n-au fost totuși fericiți pentru sănătatea lui. Dacă mai adăugăm și nostalgia pentru țară concretizată în versuri *Floarea Oltului*, dar mai ales în toate scrisorile pe care le trimite din străinătate, ne explicăm sursele acestei stări de spirit :

„Știi ce mă preocupă deocamdată mai mult? Să-mi recapăt cît mai curînd deplina libertate sufletească. Aș vrea să mă întorc în țară și să trăiesc de pe urma propriei mele munci. Oricîte asigurări aș primi că nu atîrn de nimeni întru nimic, trebuie să mărturisesc că numai gîndul că se așteaptă ceva de la mine, în schimbul sprijinului material ce mi se dă, e o jenă pentru demnitatea mea de om și pentru dezvoltarea mea normală în ale literaturii. Vreau să fiu cu totul liber de astfel de sugestiuni, vreau să scriu numai cînd mi se umple sufletul de lumină sau de lacrimi, vreau să public numai cînd socot eu cu cale“ [1] etc. În aceste rînduri se revarsă zbuciumul sufletului său, dorința sa de a scrie o poezie adînc simțită, de a duce o viață eliberată de orice constrîngeri.

Nu-i mai puțin adevărat că dragostea de cultură ce îi era atît de proprie l-a făcut să nu renunțe la bursă ci să facă diligențe pentru a putea continua studiile un timp mai îndelungat. În aceeași perioadă Panait Cerna adresează cereri de ajutor către ministrul învățămîntului pentru a-și putea continua studiile : *„In orice caz, vă pot asigura, domnule ministru, că anii ce i-aș petrece la o universitate de aici, cu ajutorul d-voastră, n-ar fi pierduți. Simt în mine destulă*

[1] Scrisoare în *Convorbiri literare*, mai—iunie 1923, pp. 438—439, datată 3 aprilie 1908, Heidelberg.

putere de muncă și am sentimentul datoriei" (vezi scrisoarea în *Limbă și literatură* nr. 14/1967, pp. 222—223).

Din pricina acestor frămîntări, acestor dorințe contradictorii, din pricina bolii care îl oprea de la eforturi, prelungește mulți ani studiile, scrie din ce în ce mai puțin, începe să aibă conștiința faptului că își pierde inutil timpul, să fie obsedat că își jertfește pentru studii de care și alții ar fi capabili anii cei mai rodnici : „*Mă întrebi dacă nu m-am săturat de atîta străinătate și dacă nu mi-e dor de frumusețea țării noastre. Dar ce să fac? Primind bursa am contractat oarecare obligațiuni, pentru îndeplinirea cărora mă văd silit să jertfesc încă doi-trei ani din cel mai bun timp al vieții și al productivității artistice*" [1], scria el în 1910.

Un episod luminos și emoționant al acestor ani este întîlnirea cu Ion Luca Caragiale. Între cei doi, deși firi și temperamente structural deosebite, s-a cimentat o strînsă prietenie. Caragiale îl prețuiește pe tînărul său confrate : „*Al treilea* — scrie el în 1909 — *este d. Cerna, tînărul poet filozof, distins matematic, mare meloman, care, aflîndu-se pe doi ani la Berlin, a binevoit spre bucuria noastră să se-nsărcineze cu educația științifică a lui Luki*" [2] (fiul lui Caragiale, n.n.). Pasiunea pentru muzică îi unește pe Caragiale, Zarifopol și Cerna. Momentele petrecute împreună au fost consemnate de poet în scrisorile sale. Era impresionat de bunătatea și sensibilitatea lui „nenea Iancu", așa cum îl numea pe autorul *Scrisorii pierdute*.

Versuri trimite din ce în ce mai rar. În 1910 tipărește primul și singurul său volum apărut în timpul vieții. Pregătirea tezei de doctorat îi consumă tot timpul și îi macină sănătatea pînă la epuizare. Mărturisește regretul pentru faptul că nu se poate ocupa de poezie :

[1] Scrisoare datată 16 iulie 1910, Berlin. Se află la Biblioteca Academiei R.S.R., fond V. Panaitescu.

[2] Scrisoare către Paul Zarifopol, datată Berlin, 11 nov. 1909 (în I. L. Caragiale, *Opere*, vol. VII, 1942, p. 151, ed. îngrijită de Ș. Cioculescu).

„De multe ori mi se plîngea el că studiile acestea îl abăteau de la poezie, pînă la completa izolare de dînsa" [1], arăta Paul Zarifopol.

Între timp boala evoluează rapid, datorită faptului că poetul nu avea asigurată o existență omenească. Dovadă ne stau, pe lîngă numeroasele amintiri publicate de cei care l-au cunoscut atunci, scrisorile pe care le trimite prietenilor din țară : *„Acum fac apel la tine, căci mă aflu într-o grea situație. Las jena la o parte și te rog să faci rost de unde vei ști de vro 150—200 lei (...). Te rog foarte mult să nu mă lași."* [2] După mărturiile contemporanilor, bursa era neîndestulătoare. Profesorul Valeriu L. Bologa citează în acest sens cîteva rînduri dintr-o scrisoare a mamei sale : *„Nu știu dacă ți-am spus că am aflat de la Fani Gherea că poetul, care avea o bursă mică, adeseori mînca pentru ziua întreagă o porție de orez cu lapte și lucra în schimb foarte mult"* [3].

În asemenea condiții definitivează teza de doctorat cu tema *Lirica de idei*. Se află aproape de sfîrșit încă din martie 1911, dar între timp se reîntoarce în țară, pentru îngrijirea sănătății, care devenea din ce în ce mai instabilă. Revenind la Leipzig, își susține teza de doctorat în februarie 1913, fiind proclamat în unanimitate doctor *magna cum laude*. Nu-l încîntă și nu-l entuziasmează titlul cucerit. Altele sînt motivele bucuriei încercate :

„Mă bucur, mă bucur cu adevărat — nu de aceea că am ieșit atît de bine, ci de faptul că l-am eliberat pe Pegas..." [4], scria el unui cunoscut din țară. Iar peste cîteva zile, exclamă într-o scrisoare : *„Sînt liber !"* Era suprema fericire. Din aceste cîteva rînduri izbucneau atîta dragoste de viață, atîtea speranțe și doruri în sufletul celui „strivit doi-trei ani între

---

[1] Paul Zarifopol, *Artiști și idei literare române*, „Biblioteca Dimineața", pp. 41—54.

[2] Scrisori la Biblioteca Academiei R.S.R., fond. V. Panaitescu, cu mențiunea 1910, Leipzig.

[3] Panait Cerna — *Amintiri* de Valeriu L. Bologa, în *Tribuna*, an. II, nr. 14(61), 5 aprilie 1958, p. 3.

[4] Toroutiu, *Studii și documente literare*, vol. IX, p. 38.

scoarţele cărţilor didactice", cum singur spune, încît moartea fulgerătoare, care vine peste cîteva zile, pare o cruntă ironie a soartei. Cît de emoţionante erau rîndurile celui ce vrea să se reîntoarcă în patria sa, faţă de care nutrea o dragoste neţărmurită: *„Ei îi închin toate puterile mele şi tot ce-i mai bun în sufletul meu: poezia"* [1]. Dar peste cîteva zile inima-i înceta să mai bată. Iată cum ne-au rămas descrise ultimele zile ale lui Cerna: *„Boala i-a fost de scurtă durată. Joi, în 3 april, s-a declarat pe neaşteptate o pneomonie acută, care-l înspăimîntă în aşa fel, încît chiar în aceeaşi zi i-a telegrafiat din Lipsca prietenului său dr. Romulus Cîndea; în telegramă spunea:* «Bolnav pneomonie, Cerna». *Il îngrijeşte Paul Zarifopol, soţia şi un grup de prieteni, care stau în permanenţă la căpătîiul lui. Se pare că boala nu are să evolueze, dar după puţin timp intră în comă, îşi pierde cunoştinţa. Zarifopol ţine la curent pe cei din ţară cu mersul bolii."* [2]

În dimineaţa zilei de 26 martie (8 aprilie) 1913, Cerna încetează din viaţă. Este înmormîntat la Leipzig. Exprimînd într-un impresionant articol sentimentele intelectualităţii noastre, Tudor Arghezi spunea: *„Vestea morţii poetului Cerna pare a se verifica prin atitudinea ministrului de externe, care a refuzat să cheltuiască două mii de lei pentru aducerea corpului lui în ţară, şi, drept răsplată că acest scriitor a adăogat la sensibilitatea limbii româneşti cîteva cîntece şi cîteva suspine noi, preferă să fie înmormîntat în pămînt strein, la Lipsca, pe o cheltuială mai mică (...). Poetul Cerna trebuie îngropat în pămînt românesc* [3]*"*.

Opera lui Panait Cerna este destul de restrînsă. Un volum de poezii, teza de doctorat, studiile despre Eminescu şi Faust,

---

[1] Scrisoare către Titu Maiorescu, în *Convorbiri literare*, aprilie 1916, p. 416, datată: Lipsca, 17 februarie 1913.

[2] I. Grămadă: *Poetul P. Cerna, Românul* (Arad), 29 martie (11 aprilie) 1913, pp. 1—3.

[3] T. Arghezi, *Moartea poetului Cerna, în Tablete de cronicar*, E.S.P.L.A., 1960, pp. 29—30.

două-trei recenzii. Prea puţin din efervescenţa intelectuală a omului s-a sublimat în lucrări de artă. Nici el n-a fost mulţumit de înfăţişarea poeziei sale şi, în 1910, cînd şi-a alcătuit volumul, a respins toate versurile publicate pînă în 1900, iar din intervalul 1901—1904 a ales doar cîteva. Există mărturii sigure că poetul şi-a manifestat, înainte de moarte, dorinţa de a-şi revizui integral opera şi de a întreprinde o selecţie categorică, cu scopul înlăturării acelor producţii care, în perspectiva anilor, nu-şi dovedeau trăinicia.

Biografia sa stă sub semnul acestei sfîşieri lăuntrice între dorinţa de a fi numai scriitor şi pasiunea pentru studiu. Amîndouă au existat deopotrivă şi nimeni nu le poate nega. Poetul care se plîngea că studiile îl încorsetează şi îi răpesc timpul necesar creaţiei era nu numai un spirit metodic ci şi un avid de cunoaştere, care atunci cînd se cufunda în lectură pierdea măsura timpului. Că vroia să se *dedice* integral scrisului e adevărat. Dar nu-i mai puţin adevărat că firea lui avea şi acea înclinare pentru o activitate pozitivă, de tip didactic.

Dacă biografia sa interesează mai mult din perspectiva tribulaţiilor între poezie şi profesiune şi în anume momente chiar din punctul de vedere al împrejurărilor vitrege ale artistului, destinul literar al lui Panait Cerna n-are nimic neobişnuit şi spectaculos. A publicat prima poezie, o imitaţie după Lenau, în revista cu un profil de magazin, asemenea celor mai multe ce apăreau la sfîrşitul secolului, *Foaia interesantă* a lui George Coşbuc. Vreme de cîţiva ani numele său este întîlnit sporadic în periodicele lipsite de program estetic şi ideologic cum erau *Foaia pentru toţi, Floarea albastră* şi altele. După ce vine la Bucureşti — în anul 1901 — ca student al Facultăţilor de Fizico-Chimice şi de Litere şi Filozofie, publică în *Convorbiri literare* şi *Revista modernă.* Bate la uşile care bănuia că i se vor deschide, dar atunci cînd intră nu pare prea mulţumit. Căuta mereu altceva, fără să se poată alătura unui program. Era unul din cei care îşi încercau norocul în lumea literelor, dar soarta, fără a fi prea ostilă, nu-i

era nici ea prea surîzătoare. De altfel, versurile sale de început nici nu puteau atrage atenția și nu recomandau un poet excepțional înzestrat. Poeziile lui stăteau sub semnul romantismului epigonic. Cadrul era tenebros. Apăreau cavaleri plictisiți și dezamăgiți, sleiți din pricina vieții desfrînate, trăind nostalgia voluptăților de odinioară. Poetul manifestă predilecție pentru peisajele ciudate, misterioase și simte adeseori mirajul depărtărilor. Amurguri palide, nopți de păcură, bîntuite de fulgere și furtuni, palate vechi, catedrale sumbre, turnuri tainice, acestea sînt cîteva din elementele care circulă persistent în poezia anilor de liceu ai lui Panait Cerna. O producție juvenilă, ce numai arareori ne lasă o fereastră deschisă spre orizonturile creației sale de mai tîrziu.

La sfîrșitul anului 1901 își începe apariția revista *Sămănătorul.* A debutat aici (cu poezia *Noapte de vară),* în 1901, cînd la direcția revistei se aflau Vlahuță și Coșbuc, dar a devenit statornicul colaborator al acestei publicații abia în 1904, cînd la conducerea ei era Nicolae Iorga. Ce l-a apropiat pe Panait Cerna de mișcarea sămănătoristă? In anii 1900—1901 numele lui este întîlnit destul de frecvent în paginile *Revistei moderne* și ale *Convorbirilor literare,* unde tradusese *Albatrosul* de Baudelaire. Și totuși poetul părăsește aceste reviste și se alătură noii mișcări. Au concurat aici factori de natură deosebită, pe care vom încerca să-i înfățișăm. Mai întîi, unii de natură sentimentală. Cînd Panait Cerna se afla pe băncile liceului (1893—1900), o bună parte din tineretul nostru creștea în cultul a doi poeți: Alexandru Vlahuță (în special) și George Coșbuc. Intr-o scrisoare din 1913, Cerna mărturisea acest fapt: *„Unde aș putea găsi mai multă odihnă și mai multă dragoste decît la poetul tinereții și prietenul visurilor noastre“* (s.n.). Ceea ce afirma și Mihail Sadoveanu în 1919: *„Il iubeam și îl admiram de mult pe Vlahuță. Din copilărie. Pe atunci — acum douăzeci și șapte de ani — tipărea* Vlahuță Vieața... *Găseam în această revistă pagini de îndrumare literară și culturală, care mă*

pasionau" (vezi *Opinia*, anul XVI, nr. 3792, 5 decembrie 1919, p. 1).

Cît despre George Coşbuc, amintirile unui coleg de şcoală ne încredinţează că elevul Panait Cerna nutrea o admiraţie frenetică pentru cel ce scrisese *Balade şi idile* şi care, după cum am arătat, îi tipărise prima poezie. Era deci firesc ca Panait Cerna, văzînd pe coperta primului număr din *Sămănătorul* numele acelora ce fuseseră maeştrii tinereţii sale, să le trimită versurile şi să părăsească temporar revistele care îl publicaseră pînă atunci. Dar mai era şi un alt considerent : dacă poezia lui Cerna debutează sub semnul romantismului epigonic, dacă în primele sale producţii sînt frecvente traduceri şi imitaţii din poeţi diferiţi de la Lenau la Baudelaire, începem să observăm în jurul anului 1900 aplecarea sa mai insistentă către viaţa ţărănimii. Poezia *Triumf* (1901), un pastel cu reminiscenţe din Alecsandri, deschide un drum nou în creaţia sa. Dar precipitata plecare a lui Vlahuţă şi Coşbuc de la conducerea revistei a făcut ca Cerna să nu mai publice în paginile revistei unde îl vom regăsi în 1904 (de fapt anii 1902—1903 corespund şi cu un moment de criză în creaţia sa). Acum directorul publicaţiei este Nicolae Iorga, a cărei personalitate îl fascinase pe tînărul poet, după cum ne atestă rîndurile dintr-o scrisoare pe care i-o adresează în 1907 : *„Din depărtate străinătăţi, trimite marelui fiu al neamului cele mai respectuoase şi calde urări, unul din cei mulţi care i-au cunoscut inima şi sfaturile şi nu-l uită niciodată. P. Cerna*" (vezi *Studii şi documente literare*, vol. VIII, p. 221). Nu-i mai puţin adevărat că pe măsura trecerii timpului entuziasmul său faţă de îndrumările pe care Nicolae Iorga le dădea literaturii s-a temperat. O scrisoare din anul 1912 ne mărturiseşte rezervele lui Cerna faţă de lipsa de criterii estetice din sistemul critic al lui Iorga : *„Pare-se că-n literatura noastră n-a mai răsărit nimic mai de seamă... Sterilitate spăimîntătoare — deşi se scrie mai mult ca oricînd. De cînd a lansat Iorga acea nefericită formulă, care confundă talentul cu fe-*

cunditatea, parcă toată ambiția celor tineri se-ndreaptă spre un singur gînd: să creeze nu ceva intens și viabil, ci cît mai repede și cît mai consumabil“ (Studii și documente literare, vol. IX, p. 72). A fost oare Cerna un „sămănătorist“? In adevărata accepție a cuvîntului, nu. Dar această alternare de imagini tragice din viața țărănimii noastre (din poeziile *Către pace, Zile de durere* sau *Poporul)* cu sentimentul hipertrofiat de iubire, care apare adeseori ca o unică soluție pentru alinarea durerilor și inechităților sociale cred că își au sorgintea și în ideologia sămănătoristă, așa cum o predicaseră Vlahuță și Coșbuc în articolele-program din primele numere ale revistei.

Adulația față de Cerna era extremă și în cercurile *Convorbirilor,* conduse de Mihail Dragomirescu. Criticul și-a făcut întotdeauna un punct de glorie în a susține că el a fost nu numai cel care l-a descoperit pe Cerna, colaborator după părerea lui neluat în seamă de alții pe vremea activității la *Sămănătorul* și l-a impus cu adevărat în literatură, dar și că nu a fost de acord cu plecarea poetului în străinătate, unde acesta și-a aflat moartea timpurie: *„Din paginile Sămănătorului am scos ca din nămol diamantele poeziei lui Cerna, și a fost făcut ca tot după îndemnul d-lui S. Mehedinți și Maiorescu P. Cerna să plece în străinătate, unde și-a pierdut nu numai limba românească, dar și viața. Eu pe Cerna l-am sfătuit să rămînă în țară“* (M. Dragomirescu, în *Mărturia unei generații* de Felix Aderca). Mihail Dragomirescu ajunge la un moment dat să afirme că o poezie a lui Cerna valorează mai mult decît toate poeziile lui Octavian Goga *(Convorbiri,* 1907, I, 1 ianuarie), tocmai pentru că *„în sufletul lui* (al lui P. Cerna, n.n.) *nu vibrează sentimentalitatea ce interesează o clipă pe un neam, ci aceea care va mișca veșnic omenirea“.* Primirea favorabilă făcută de critica timpului poeziei lui Octavian Goga — în dauna lui Cerna — era, după Mihail Dragomirescu, dovada faptului că *„în aprecierea operelor de artă, în vremea de față, e precumpănitor criteriul politic și cultural, nu criteriul artistic“.* Iar exaltarea față de opera lui Cerna ajunsese

atît de mare, încît acelaşi critic îl considera *„un poet căruia, cu toată cumpătarea cuvenită, nu-i putem găsi alt termen de comparaţiune decît pe Eminescu“* (M. Dragomirescu — *Trei scriitori,* 15 ianuarie 1907).

Negată cum era şi firesc de revistele simboliste — la apariţia primului său volum de versuri, *Viaţa nouă* publică o recenzie defavorabilă — lirica lui Cerna şi-a aflat admiratori, care chiar dacă nu nutreau sentimentele exagerate ale lui Mihail Dragomirescu, vorbeau despre el cu deferenţă. Primul îndemn ce i-a fost adresat pentru publicarea unui volum, porneşte din paginile revistei *Viaţa românească*: *„Ne permitem să ne exprimăm dorinţa ca d-l Cerna să-şi adune versurile într-un volum pentru ca cu toţii să ne putem da seama mai bine de fizionomia şi inspiraţia poetului“*. Apariţia volumului va fi salutată şi primită elogios de *Viaţa românească.* La cea de-a doua ediţie, postumă, Ibrăileanu publică tot în paginile revistei ieşene un adevărat studiu, poate cel mai preţios punct al bibliografiei despre Cerna, în care ajunge la concluzia: *„Nu este în literatura românească un alt scriitor care prin atitudinea sa faţă de problemele vieţii sociale să fie mai poporanist decît acest poet“ (Cetind ediţia a doua a poeziilor lui Cerna* de G. Ibrăileanu, în *Viaţa românească,* 1915, 1—2—3, pp. 116—121).

Şi tot Ibrăileanu îl aşeza, din punctul de vedere al atitudinii sociale, alături de Sadoveanu şi Goga, explicînd şi cauzele pentru care poezia lui Panait Cerna a pătruns în conştiinţa publicului: *„Aceşti trei scriitori reprezintă generaţia literară care apare în preajma anului 1900, în vremea crizei celei mari, cînd conştiinţa naţională trezită şi alarmată căuta pricina răului şi o găseşte în slăbirea simţului de conservare naţională şi în mizeria plină de întuneric a poporului de la ţară“*. De aceea, lirica lui Cerna — începînd din 1904, adică de cînd publică în paginile *Sămănătorului* poezii impregnate de o mistuitoare dragoste de oameni, afirmînd patetic revendicări naţionale şi sociale specifice momentului — începe să atragă atenţia nu numai publicului, ci şi cercurilor literare.

Pentru că, spre deosebire de confraţii săi, Cerna se afirma ca un poet de concepţie. Iosif era poetul duios. Anghel sau Petică tăiau drumuri noi greu de sesizat şi de urmat de un public numeros. Cerna spunea direct adevărurile, el exprima stări de spirit, nu le sugera. Era un poet al secolului al XIX-lea şi corespundea gustului unui public format în spiritul poeziei romantice, retorică, descriptivă, narativă şi chiar didactică în descendenţa Vlahuţă.

Poetul afirmă neîncetat superioritatea morală a celor ce iubesc. Dragostea îmbogăţeşte sufletul şi îi oferă resurse spirituale pentru a privi încrezător şi sigur la cei lipsiţi de posibilitatea perceperii frumuseţii şi a unui ideal nobil în viaţă. Panait Cerna a proslăvit totdeauna „sfînta clipă muritoare", fără a fi însă adeptul unui epicureism vulgar. Revine de-a lungul poeziei sale, aproape obsedant, îndemnul fremătător de trăire totală şi pasionată a vieţii, explicabil şi prin boala care îl chinuia. Setea de viaţă rămîne una din trăsăturile caracteristice ale liricii lui Cerna, şi acestei dorinţe i-a închinat versuri care, deşi prin nota lor retorică amintesc de Vlahuţă, sînt străbătute de o vibraţie mai adîncă ce le face şi astăzi cuceritoare. Fericit, alături de fiinţa iubită, poetul exclamă exuberant:

Tresaltă, suflete al meu, şi cîntă!
De-acum, nu te-i mai gîndi la moarte,
Căci azi, de Ea, nimic nu te desparte...
C-un zîmbet, cu o vorbă spusă-alene,
Ea dete somn durerii pămînteşti;
A dat uitării glasuri de sirene —
Umplu întreg pămîntul de poveşti...
O, suflete al meu! Tresaltă, cîntă!

(Noapte)

Nota specifică a poeziei lui Cerna este optimismul, înţeles ca o încoronare a luptei pentru realizarea dreptăţii şi demnităţii umane, ceea ce l-a diferenţiat de epoca lirică post-

eminesciană. De aceea numele său a și fost pronunțat în succesiunea Eminescu, Vlahuță. Deoarece el era unul din acei care se situau fără echivoc în descendența postulatelor afirmate de Vlahuță în pateticele versuri din *Unde ni sînt visătorii.* Și lirica lui Panait Cerna aduce o contribuție substanțială la destrămarea pesimismului posteminescian : *„Ce-i aparține cu totul lui Cerna* — spunea Pompiliu Constantinescu — *e avîntul optimist din neîntrecutele lui imnuri de dragoste. A sorbit din veșnicul izvor al iubirii, cu buze-nsetate, împînzind cîteva poeme ce nu vor muri"* (vezi *Mișcarea literară,* p. 38). Adept al unei vieți tumultuoase, vrednică de a fi trăită, Cerna proslăvea cu frenezie clipele de avînt sufletesc :

Mai bine cîntă-mi de noroc,
Suind voios în slavă
Mai bine adu tînăr foc
În inima-mi bolnavă...

(Cîntec)

Idealul său de viață este cel exprimat de mitul prometeic. Traducerea lui *Prometeu* al lui Goethe are semnificația unei adeziuni la viziunea titanului de la Weimar. Cîteva cuvinte dintr-o scrisoare ne tălmăcesc mai deplin concepția poetului și întăresc presupunerea noastră : *„In compararea iubirii cu flacăra smulsă din cer, n-am vrut să înțeleg sabia de foc ce a alungat pe om din paradis, ci focul pe care l-a răpit Prometeu din cer. Iubirea înaltă ne duce cu sufletul dincolo de mărginirea noastră."*

Fizionomia lui spirituală descinde din aceea a poeților romantici germani, în special Goethe, într-o oarecare măsură Heine și din romanticii englezi, mai ales Byron și Shelley, pentru care a nutrit simpatii, vădite nu numai prin traducerile din opera unora și prin cuvinte calde despre ei, rostite sau scrise cu diferite prilejuri, dar mai ales prin atitudini literare similare. Întreaga sa lirică este străbătută de motivul

romantic al înălțării prin dragoste privită ca supremul element purificator. Cerna este un poet al iubirii, sentiment ce descrie o arie deosebit de vastă, avînd ca ultimă țintă împlinirea păcii și armoniei universale de unde și prezența mitului lui Isus. Idealul etic și social al lui Cerna este lupta pentru vremuri fericite, de înfrățire deplină a oamenilor pe deasupra tuturor animozităților ce-i separă. Poetul laudă dragostea ca cea mai frumoasă însușire a sufletului omenesc și scop final al existenței noastre. Dar iubirea lui Cerna nu e un sentiment egoist, meschin. Altruismul, jertfa de sine sînt principiile morale cele mai patetic afirmate de Panait Cerna. Durerea chinuitoare, provocată de momentul despărțirii, este înfrîntă de poet și se transformă într-o adevărată bucurie, la gîndul fericirii spre care se îndreaptă ființa iubită :

Și dacă eu mă-ntorc, uitat, necunoscut,
Amara deznădejde de a te fi pierdut
Mi-o va-mblînzi credința că te voi ști mai bine —
Mai sus, mai fericită decît ai fi cu mine.

Așa cum observa Garabet Ibrăileanu : *„Dragostea zugrăvită în Noapte, în Chemare, în Torquato către Leonora, în Despărțire e de o castitate serafică. Gelozia sa va fi un regret, o îndurerare a sufletului și ceea ce este minunat cînd este sincer — dorința ca iubita să fie fericită cu acela care i-a răpit-o“.* [1]

Și jertfele pentru realizarea unui ideal îndepărtat ce oferă satisfacții numai generațiilor viitoare sînt totuși sublime :

Și ce-i să cazi, cînd viața n-o pierdem în zadar,
Cînd trupurile noastre sînt pietre de altar,
Cînd fiecare știm
Că făurim o lume ce-o vor primi ca dar
Acei ce nu sînt încă, și totuși îi iubim.

---

[1] G. Ibrăileanu, *Citind ediția a doua a poeziilor lui Cerna, (loc. cit.)*

Iubirea învăluitoare, tendința spre autoperfecționare dovedesc influențe ale doctrinei creștine pe care s-a grefat concepția tolstoiană, care ambele au lăsat o evidentă amprentă în poezia lui Panait Cerna. Poezia *Lui Leo Tolstoi,* scrisă cu prilejul morții genialului scriitor ca și *Isus* sau *Trei zburătoare,* ne dezvăluie nu numai motivele acestei apropieri ci și esența filozofiei sale în care creștinismul apărea mai degrabă învestit cu sensul său originar.

Iubirea stă, după Cerna, la temelia vieții. Ea este nu numai principiul etern al existenței, dar și singurul remediu împotriva răului, singurul mijloc de îndreptate a omenirii.

...Puteri ce puneți între noi hotare !
Amenințați, loviți, răniți mai tare !
C-un zîmbet în luminile privirii,
Cu milă și blîndețe vă privim ;
Nu tremurăm la gîndul nimicirii ;
Noi sîntem mai puternici : noi iubim !

Dar după o prezență relativ scurtă la *Convorbirile* aflate sub direcția lui Mihail Dragomirescu, Panait Cerna devine un statornic colaborator al *Convorbirilor literare.* De aici încolo numele lui apare extrem de rar în paginile celorlalte publicații din țară. Cerna corespunde prin formația și perspectivele sale structurii din acei ani a *Convorbirilor literare.* Revistă intelectuală, în acea vreme cu un pronunțat caracter profesoral, *Convorbirile literare* își îndrepta atunci privirile spre poeții cerebrali, spre poeții de „idei", meditativi, cum părea a fi și cum a și fost Cerna. Mai tîrziu, el avea să publice în coloanele revistei două studii despre Eminescu și Goethe care vor defini și mai clar acest profil. Dar și în paginile *Convorbirilor literare* motivele și ideile fundamentale în opera lui Cerna rămîn aceleași, și nu observăm o schimbare a viziunii sale filozofice, ideile creștinismului primitiv, originar, despre care am vorbit căpătînd o pondere din ce în ce mai evidentă, odată cu revelația lui Tolstoi. Este interesant, de pildă, faptul că în 1907 Cerna publică în această

revistă cele trei sonete cunoscute sub titlul *Zile de durere,* în care poetul își arată simpatia pentru țărănime și oprobiul său față de represiuni. Dacă *Floarea darurilor*, revista lui N. Iorga, aprecia elogios versurile lui Cerna („Convorbirile literare *au o strălucită poezie a d-lui P. Cerna, în care schițează anul tragic al răscoalelor*" — *Floarea darurilor,* 30 sept. 1907, p. 432), *Viața românească* își manifestă surprinderea pentru faptul că poezia a apărut în coloanele *Convorbirilor literare* : *„D. P. Cerna, sub titlul Zile de durere, publică trei emoționante sonete, inspirate de grozăviile răscoalelor și care sună cam ciudat sub bolțile acestui templu străvechi al «artei pentru artă»* — Convorbirile literare". Tot aici au văzut lumina tiparului *Poporul* și *Lui Leo Tolstoi* pe care le-am amintit mai înainte. Și aceste poezii nu sînt numai un ecou întîrziat al ideologiei sămănătoriste ci se integrează perspectivei sale asupra vieții. Același tablou sumbru al vieții țărănești, același remediu : „iubirea". De fapt, în 1913 mai aflăm în scrisorile sale gînduri care ne demonstrează că pentru Cerna sămănătorismul nu reprezenta numai un moment de conjunctură — ci o convingere socială, iar tezele curentului singurele remedii posibile în situația de atunci a țării noastre : *„In actualele împrejurări* — îi scria lui Simion Mehedinți — *avem nevoie de mai multă dreptate socială, de bune școli normale de învățători și de brațe cît mai multe și mai puternice"*.

Ciudat însă este un fapt : accentele mesianice din unele poezii, patosul lor romantic, retorica lor pe alocuri grandilocventă, desenul prea dur, au trecut drept poezie revoluționară, drept chemare la răscoală. Cînd Duiliu Zamfirescu a susținut raportul privitor la acordarea Premiului Academiei lui Panait Cerna, a subliniat : *„Și imagini riscate, idei răzvrătitoare are destule dl. Cerna în poezia sa Poporul, pentru care n-aș greși să cer a nu i se da nici un premiu"*. Intr-adevăr, în istoria ideilor filozofice românești Cerna marchează momentul în care dogmele religiei creștine sînt demitizate : Isus este un om care a suferit asemeni tuturor oamenilor, el

a coborît *„pe lume, să plîngă împreună cu cei îngenunchiaţi"*. Dar după aceea în numele lui: *„Cel tare-mpilă slabii, iar fratele pe fraţi"*. Acesta a fost suportul filozofic al liricii lui, străbătută de un umanitarism mereu afirmat. Ibrăileanu surprindea această trăsătură a concepţiei lui: *„Altruismul lui Cerna, în deosebire de al altor scriitori reprezentativi ai generaţiei actuale, nu se opreşte la marginile neamului, ci se revarsă asupra omenirii îndurerate, ca de pildă în poezia Isus"*.

Atunci, care au fost cauzele apropierii lui Cerna de acest „templu străvechi al artei pentru artă"? cum spunea *Viaţa românească*. Faptul a mirat şi pe contemporanii lui, printre care criticul de artă Virgil Cioflec. Răspunsul dat de Cerna este lămuritor: *„Nu e adevărat că m-au «monopolizat»* Convorbirile literare. *E adevărat că e o revistă care-mi vorbeşte de mărirea trecutului nostru literar, şi de aceea merită toată veneraţiunea epigonilor."* O anumită trăsătură a caracterului său, oroarea de concurenţă, de reclama literară, de moravurile vremii respective îl făceau să dorească stabilitatea, să evite peregrinările literare: *„Dacă scriu la o singură revistă, deocamdată, explicarea trebuie să o cauţi în legăturile morale de care am vorbit mai sus cît şi a antipatiei ce o am pentru pribegirea de la o foaie la alta, de la o tabără la alta, ceea ce dă începătorilor ca mine o îngrijorare, puţin onorabila tendinţă de a cerşi sufragiile recenzenţilor de la diferite reviste"*. Este o dominantă a personalităţii sale, despre care ne vorbeşte şi Tudor Arghezi într-un vibrant articol scris cu prilejul morţii poetului: *„Discret şi invizibil, poetul Cerna a evitat cenaclurile, pontifii milei, ai publicaţiilor de tiraj, reclama: n-a tras de mînecă şi de pulpană pe nimeni, n-a linguşit ziarele..."*

Dar pe măsura trecerii timpului, chiar în anii petrecuţi departe de patrie, datorită bursei acordată prin insistenţa lui Titu Maiorescu, Panait Cerna reedita drama lui Eminescu. Dorinţa lui era aceea de a se dedica numai poeziei, de a dobîndi o independenţă spirituală. De aceea, cînd G. Căli-

nescu punea viața lui Cerna sub semnul „triumfului poeziei", avea dreptate, deoarece întreaga sa existență bîntuită de lipsuri si umilințe a fost dăruită Polymniei. Iar cînd simțea că este îndreptat spre alte făgașe, spre tărîmuri ce ar fi ucis singura lui mare pasiune, atunci drama sa izbucnea : *„Stii ce mă preocupă deocamdată mai mult : Să-mi recapăt cît mai curînd deplina libertate sufletească. Aş vrea să mă întorc în țară și să trăiesc numai de pe urma propriei mele munci. Oricîte asigurări aş primi că nu atîrn de nimeni întru nimic, trebuie să mărturisesc că numai gîndul că se aşteaptă ceva de la mine, în schimbul sprijinului material ce mi se dă, e o jenă pentru demnitatea mea de om și pentru dezvoltarea normală în ale literaturii. Vreau să fiu cu totul liber de astfel de sugestiuni, vreau să scriu numai cînd mi se umple sufletul de lumină sau de lacrimi, vreau să public numai cînd socot eu cu cale."* De aceea, atunci cînd aceste scrisori au fost publicate, cînd întreaga sa traiectorie sufletească a fost cunoscută, cei ce s-au apropiat de opera lui au privit-o mai ales prin prisma dramei trăită de poet.

Aceasta a fost curba liricii lui Panait Cerna. Fiecare curent cu tendință literară a epocii afla în poezia lui elementele care se integrau doctrinei respective. Sămănătoriştii şi poporaniştii erau atraşi de interesul poetului pentru lumea țărănimii. Titu Maiorescu întîlnea versurile unui scriitor reflexiv, înclinat spre idei abstracte, în care se putea întrevedea un continuator al lui Eminescu.

După cum, iarăşi, nota socială, caracterul vizionar au impresionat şi presa muncitorească, socialistă şi democrată care vedea în Panait Cerna pe poetul ce : *„A iubit cu pasiune țăranul nedreptățit şi bătut de nevoi, l-a iubit cu dragoste de frate şi a nădăjduit vremuri mai bune pentru acest frate bun (...) Întreg poporul țării acesteia pare a vorbi prin versurile lui, în care se zbate revolta contra unei alcătuiri sociale monstruoase." (Facla,* nr. 13, 30 martie 1913, pp. 259—261). Ideea e reluată şi într-un articol publicat în *Viitorul social : „Poetul a iubit mult poporul, ale cărui dureri le-a*

simţit, ale cărui idealuri le-a înţeles şi ale cărui speranţe le-a cîntat". De aceea unele din poeziile sale: *Zile de durere*, *Poporul*, *Către pace* au fost retipărite de publicaţiile muncitoreşti ale vremii.

Şi după cincizeci de ani „cazul" Cerna preocupă critica, iar cei ce au crezut că dosarul său s-a încheiat nu au avut pînă la urmă această satisfacţie. E drept, aşa cum spunea G. Călinescu în 1941: *„Junimiştii şi mulţi după ei au văzut în P. Cerna nu mai puţin decît un poet mare, şi manualele şcolare, ce nu amintesc de Al. Macedonski, D. Anghel şi atîţia alţii valoroşi poeţi români, îl trec pe Cerna printre clasici"*.

Pentru G. Călinescu: *„Cerna nu e în realitate decît un modest poet trudnic, în lupta cu limba, conceptual, oratoric"*. Ceea ce a preocupat critica noastră îndeosebi a fost măsura în care poezia lui Cerna mai poate mişca posteritatea. Eugen Lovinescu — în *Istoria literaturii române contemporane, 1900—1937* — îl socotea pe Cerna un poet perimat: *„Tocmai din acest caracter intelectual, a cărei tradiţie venerabilă în literatura universală o găsim în «compoziţiile» marilor romantici francezi, poezia lui P. Cerna iese din circuitul preocupărilor poetice ale epocii retorice, nu numai ceea ce se poate exprima, ci şi ceea ce se poate dovedi"*, sau, cum spunea Ilarie Chendi în 1924, Cerna ne vorbeşte cu glasul unor generaţii de mult apuse.

Şi totuşi poezia lui Cerna continua să intereseze publicul, chiar după ce poeţi minori, de largă răspîndire în timpul vieţii, au fost uitaţi. Simpatia pentru versurile lui nu s-a diminuat, în timp ce alţi scriitori ai generaţiei sale se afundau în abisul indiferenţei. Prin ce anume mai putea atrage lirica lui Cerna? Alexandru Philippide, în 1931, dădea un răspuns acestei întrebări: *„O puternică şi adîncă sensibilitate, un larg şi sincer umanitarism, o pătimaşă dragoste de adevăr, de tot ce e bun şi frumos, acestea sînt calităţile fundamentale ale temperamentului lui Cerna.*

Dar, poate, înainte de toate ne este dragă, în poezia lui, acea lipsă de scepticism și acel fond adînc uman, de care poezia de astăzi dă dovadă din ce în ce mai puțin." E aici un adevăr care l-a surprins și Nicolae Iorga, referindu-se la debutul din paginile *Sămănătorului*: *„Nu, acesta nu era un diletant, și nici un maestru de versuri, condus de o cugetare puternică; el simțea în suflet tot ce poate da firea cea mai gingaș simțitoare"*. Pentru că și criticii, în general defavorabili lui Panait Cerna, au recunoscut faptul că poezia lui nu-i lipsită de acele calități care o fac să supraviețuiască. G. Călinescu arată că Cerna *„își are totuși nota lui"*, iar *„sete euforică de a trăi e în continuarea liricii lui Macedonski. Ondulațiile chemărilor sînt mai diafane, potrivite anemiei blînde a ftizicului"*, iar Eugen Lovinescu arăta că: *„Poezia lui P. Cerna trebuie, așadar, încadrată în formele poeziei de substanță intelectuală, ca fond, și retorică, sub raportul formei. Înlăuntrul acestei formule, ea depășește tot ce s-a scris pînă acum la noi, nu atît prin energia sentimentului, ci prin amploarea dezvoltării lui în largi acorduri și în compacte construcții de strofe retorice."*

Într-adevăr, reflecția lui Cerna a fost, cum spunea și Petre Pandrea, caracterizată *„prin didacticism banal exprimat cu imagini de orator al catedrei, adică exact tipul maiorescian"*. Dar, cum sublinia și un contemporan al său, poetul însuși resimțea carențele scrisului său, iar în teza de doctorat la care a lucrat în ultimii ani ai vieții considera că *„meditația nudă, lipsa intuiților fanteziei sînt, cu rare excepții, semnul unei cugetări poetice didactice sau mediocre"*. De aceea, zbuciumul despre care am vorbit, dorința lui de a se elibera de anii de studiu, de a se dedica numai poeziei nu trebuie privită din simpla perspectivă biografică, ci ca o intensă dramă a creației, ca o înfruntare între fondul didactic și aripile fanteziei ținută adeseori aproape de sol. Așa cum remarca Tudor Vianu: *„Această creație conține, alături de unele elemente didactice, un avînt original, o ritmică vie a senti-*

mentelor, care ne face să uităm pe gînditorul didactic care străjuiește mai tot timpul în el".

Că aprecierea postumă a operei lui Cerna nu a fost totalmente negativă, că spirite alese, subtili cunoscători ai poeziei au exagerat uneori valoarea liricii lui, ne dăm seama recitind studiul lui Ion Pillat inclus în volumul *Tradiție și literatură* (Casa Școalelor, 1943, pp. 214—222) care spune : *„Nimeni n-a cîntat la noi mai frumos iubirea — mai frumos și mai original (...). E un imn măreț care se înalță puternic spre ceruri. Dar, ca Imnul bucuriei din* Simfonia a IX-a *a lui Beethoven, impresia totală de seninătate se desprinde din accente parțiale de o durere sfîșietoare (...). Dar, ceea ce a mai adus Cerna original și în literatură și, chiar, în cea universală e slăvirea eroismului uman. Cerna e poetul eroicului omenesc. El nu slăvește crudul supraom al lui Nietzsche, nici eroul inspirat al lui Carlyle.*"

Iată, deci, situat în contextul epocii și al posterității portretul lui Panait Cerna. Ce loc ocupă el deci în istoria poeziei românești ? Cerna marchează momentul în care poezia didactică și retorică, al cărei prim mare reprezentant a fost Grigore Alexandrescu, trăiește ultimele sale clipe. El încheie în cel de al doilea deceniu al secolului un mod de expresie propriu anilor de la mijlocul celuilalt veac. După el, cugetarea în poezia românească, lirica de substanță intelectuală vor cunoaște o nouă fază, fundamental diferită. Cerna rămîne deci un moment în literatura română, un moment care încheie un proces istoric.

VALERIU RÂPEANU

TABEL CRONOLOGIC

1875 Panait Stanciof din Şumla-Bulgaria este numit învăţător în comuna Cerna din Dobrogea, aşezată în apropierea localităţii Măcin.

1879 1 aprilie. Panait Stanciof predă inventarul şcolii fiind destituit din post. Rămîne în sat, ocupînd slujba de cîntăreţ la strană.

1880 21 mai. S-a născut Tudor Arghezi.

1880 Panait Stanciof se căsătoreşte cu Maria Taşcu.

5 noiembrie. S-a născut Mihail Sadoveanu.

1881 1 ianuarie. Apar *Amintirile* lui Ion Creangă.

1881 februarie. Panait Stanciof îşi părăseşte familia şi dispare fără urmă. Un publicist obscur (I. Cheşca) susţine recent o altă versiune fără a aduce dovezi concludente ci numai simple de-

clarații de la persoane în vîrstă pe care nu se poate pune bază.

19 august. S-a născut George Enescu.

25 septembrie. Se naște în comuna Cerna copilul Panait, fiul învățătorului Panait Stanciof și al Mariei Tașcu, care va fi cunoscut în literatură sub numele Panait Cerna. *„Am rămas fără tată de mic, mama mea trăiește și acum la țară și n-are nici o avere“* (scrisoare în *Limbă și literatură,* nr. 14/1967).

Apar cele patru *Scrisori* ale lui Mihail Eminescu.

1883 Apare *Luceafărul* de Mihail Eminescu.

1888—1893 Cerna urmează școala primară în comuna natală.

1889 15 iunie. Încetează din viață Mihail Eminescu.

30 decembrie. Încetează din viață Ion Creangă.

1890 Se prezintă *Năpasta* de Ion Luca Caragiale.

1892 martie. La Ateneul Român, Alexandru Vlahuță ține conferința *Curentul Eminescu,* la sfîrșitul căreia recită poezia *Unde ni sînt visătorii.*

1893 toamna. Panait Cerna se înscrie la Liceul „Nicolae Bălcescu“ din Brăila. *„Am terminat liceul la Brăila, muncind ca să-mi agonisesc traiul“* (vezi *Limbă și literatură).*

1897 24 august. Debutează în revista *Foaia interesantă* cu poezia *Trecut,* după Lenau, semnată Panait Cerna.

1898 20 iulie. În revista *Carmen* apare prima poezie originală a lui Panait Cerna : *Orientale.*

1899 Apar poeziile *Cavaler, Lor.*
15 decembrie. Publică în revista constănţeană *Ovidiu* o recenzie asupra volumului *Nocturne* de Dimitrie Nanu.

1900 Se înscrie la Facultăţile de Fizico-Chimice şi Filozofie din Bucureşti : *„A fost imposibil să mă înscriu la matematici căci riscam să pierd cursurile de filozofie“* (Vezi *România viitoare,* an. I, nr. 2, 1 februarie 1921).
octombrie. Se retrage de la Facultatea de Ştiinţe.
1 noiembrie. Nu are mijloace materiale pentru a urma facultatea : *„Am plecat din Brăila cu visuri de glorie şi fără nici o grijă de ziua de mîine. Visurile nu s-au împlinit, dar grijile m-au luat cu asalt după un asediu de o lună“* (Vezi *România viitoare,* an. I, nr. 3, 15 martie 1921).
Publică poezia *Isus* (prima variantă) în revista *Ovidiu.*

1901 mai. Încep să se manifeste din ce în ce mai mult simptomele bolii : *„De două zile n-am ieşit din casă. Am un junghi în dreptul inimii“* *(Gazeta cărţilor,* an. II, nr. 6, 30 martie 1923).

2 decembrie. Apare la Bucureşti, sub conducerea lui A. Vlahuţă şi G. Coşbuc, revista *Sămănătorul.*

P. Cerna tipăreşte poeziile *Repaos, Albatrosul, Tristeţea Lenorei, Farmec de lună, De pe ţărm, Cel mai frumos, Sonet, Noapte de vară.*

1902 octombrie. Se prezintă la un concurs pentru ocuparea unui post de funcţionar la Arhivele Statului. Nu reuşeşte.
15 noiembrie : *„Sînt bolnav şi fără nici un ban“*, scrie unui prieten. Crede că nu va mai putea urma facultatea. (Vezi *România viitoare*, an. IV, 20 sept. 1922.)

1904 noiembrie. *„Domnului Cerna îi merge tot mai rău şi este lipsit cu totul de mijloace“* (materiale, n.n.), spune într-o scrisoare un prieten al său.

toamna. Caragiale împreună cu familia părăseşte ţara şi se stabileşte pentru tot restul vieţii la Berlin.

Apar poeziile : *Din depărtare, Plînsul lui Adam, Ideal, Trei zburătoare, În peşteră, Şoapte, Legenda unei stînci, Către pace, Logodnă, Sarcofagul, Sonet.*

1905 Savantul Ion Cantacuzino îl consultă pe Panait Cerna şi constată că poetul suferă de o gravă boală de plămîni.
primăvara. Se află internat la Sinaia.
26 mai. Se reîntoarce pentru cîtva timp la Bucureşti, unde învaţă în vederea examenului de licenţă.
21 iunie. Revine la Sinaia.
22 septembrie. Părăseşte sanatoriul din Sinaia. Se crede definitiv vindecat : *„Doctorul mi-a spus că sînt scăpat, scăpat de tot. Trăiască viaţa !“*
Apar poeziile : *Ecouri, Noapte, Printre lacrămi, Dura lex.*

1906 26 ianuarie. Trece prima probă a examenului de licență.
6 februarie. Trece cea de-a doua probă a examenului de licență și este declarat licențiat în filozofie *„magna cum laude"*.

martie. Apare la Iași revista *Viața românească.*
august. Se află la Cîmpulung.
Apar poeziile: *Isus, April, Înseninare, Părîul și floarea.*

1907 Sfîrșitul lunii februarie. Pe moșia Flămînzi din nordul Moldovei încep marile răscoale țărănești care aveau să cuprindă întreaga țară.
aprilie. În *Viața românească* apare poezia *1907* de Alexandru Vlahuță.
august. Se află la Rucăr.
septembrie. În *Convorbiri literare* apare poezia *Zile de durere* de Panait Cerna, inspirată din tragedia răscoalelor țărănești.
noiembrie. Pleacă în Germania, la studii: *„Sînt în drum spre țări străine"*, scrie mamei sale, din gara Predeal.
noiembrie. Se află la Viena.
8 decembrie. Scrie în țară din München: *„Spre a-mi completa studiile făcute la Facultatea de filozofie din București, unde am luat licența* magna cum laude, *am venit în Germania, ajutat de cîțiva iubitori de literatură, care mi-au procurat mijloacele de ședere aici, timp de o jumătate de an" (Limbă și literatură,* IV).
Apar următoarele poezii de Panait Cerna: *Către Ines, Chemare, Către pace* (într-o nouă formă), *Cîntec de noapte, Sonete, Floare și genune, Amor, Închinare.*

1908 februarie-aprilie. Se află la Heidelberg şi-şi manifestă dorinţa de a studia la Berlin.
iunie. Se instituie în ţară un concurs pentru bursa *„Literaturile germanice cu deosebită aplicare în estetică“*.
octombrie. *„Zilele acestea am avut examenul pentru bursă. Am reuşit!“* scrie unui prieten (Scrisoare la Biblioteca Academiei R.S.R., fond. V. Panaitescu).
octombrie. Se înscrie la Universitatea din Berlin. *„Eu lucrez acum la un studiu asupra lui* Faust *de Goethe“* (scrisoare la Biblioteca Academiei R.S.R., fond. V. Panaitescu).
Începe să înveţe limba engleză.
Apar următoarele poezii de Panait Cerna : *Celei aşteptate, Floarea Oltului, Despărţire, Torquato către Leonora.*

1909 ianuarie. Se află la Berlin. Revede studiul despre *Faust* şi începe să scrie poezia *Poporul.*
mai. La Berlin. Este încercat de nostalgia ţării : *„Nicăieri nu mă simt mai bine ca în codrii noştri“*.
iulie. Apare în *Convorbiri literare* studiul lui Panait Cerna despre Eminescu.
august. Se află la Sinaia.
toamna. Se reîntoarce la Berlin.
În numărul din octombrie-noiembrie al *Convorbirilor literare* apare studiul lui Panait Cerna despre *Faust.*
În acest an au apărut poeziile : *Dor* şi *Poporul.*

1910 În Editura Minerva din Bucureşti apare volumul *Poezii* de Panait Cerna.
Continuă studiile la Berlin.

august-septembrie. Revine în ţară şi locuieşte la Sinaia.
toamna. Părăseşte Universitatea din Berlin şi trece la Universitatea din Leipzig. Începe să lucreze la teza de doctorat intitulată *Poezia de gîndire.*

7 noiembrie. Moare Lev Tolstoi.

Apar următoarele poezii de Panait Cerna : *Ruga pămîntului* şi *Nocturnă.*

1911 ianuarie. Apare în *Convorbiri literare* poezia *Lui Leo Tolstoi* de Panait Cerna, scrisă cu prilejul morţii scriitorului.
februarie. *„Am redactat o parte a lucrării în nemţeşte şi nădăjduiesc s-o isprăvesc în vacanţa de primăvară."*
martie. *„Cu lucrarea sînt aproape gata de sfîrşit. Săptămîna viitoare încep s-o corectez şi s-o trec pe curat."*
vara. Se află la Sinaia.
În acest an apar următoarele poezii de Panait Cerna : *Lui Leo Tolstoi, Şoimul, Romanţă, Mama.*

1912 Academia Română îi acordă lui Panait Cerna *„partea cea mai importantă a premiului Adamachi"*, în valoare de 3.000 lei, pentru volumul de poezii apărut în 1910.

În ziua de 9 iunie Ion Luca Caragiale moare subit la Berlin.

14 iunie. Panait Cerna ia parte la înmormîntarea lui Caragiale împreună cu Delavrancea, Vlahuţă, Dobrogeanu-Gherea şi Paul Zarifopol.

18 iulie. Termină lucrarea de doctorat.
În acest an apare poezia *Cîntec.*

1913 februarie. *„Cu deosebită bucurie, te vestesc că mi-am luat doctoratul. În fine l-am luat și încă bine de tot".*
17 februarie. *„Marți am dat oralul, am fost proclamat în unanimitate* «doctor magna cum laude»".
23 februarie. *„Cu tipăritul tezei merge încet de tot."*
26 martie. *„Cerna grav bolnav — pneumonie de joi. Aseară pierdut cunoștința. Foarte slabe speranțe"* (dintr-o scrisoare a unui prieten).
26 martie. *„Poetul Cerna mort azi-dimineață subit pneumonie și slăbirea inimii"* (dintr-o telegramă a unui cunoscut).
28 martie. Are loc la Leipzig înmormîntarea lui Panait Cerna : *„...ne-am strîns toți românii în cimitirul central, la marginea orașului, în apropierea marelui monument al bătăliei popoarelor. Un fundal care nu se poate numi trist și tragic. Plouase. Bătea un vînt rece"*, scrie doctorul Valeriu L. Bologa, martor al ultimelor zile ale poetului.
martie-aprilie. În revistele și ziarele din țară apar articole închinate memoriei lui Panait Cerna semnate de Tudor Arghezi, Mihail Dragomirescu și alți critici și scriitori. Demostene Botez publică poezia *Lui Panait Cerna.*

1914 Apare cea de-a doua ediție a poeziilor lui Panait Cerna.

1915 În numărul din ianuarie-martie al revistei *Viaţa românească* Garabet Ibrăileanu publică studiul *Cetind ediţia a doua a poeziilor lui Cerna.*

1954——1966 Apar cinci ediţii din opera poetică a lui Panait Cerna însumînd un tiraj de peste 100.000 exemplare, la care se adaugă tirajul ediţiei de faţă.

1956 septembrie. Se împlinesc 75 de ani de la naşterea lui Panait Cerna. În articolele publicate de *Gazeta literară, Contemporanul* şi în emisiuni la posturile noastre de radio este evocată personalitatea şi opera poetului.

1963 martie-aprilie. Se comemorează în întreaga ţară cincizeci de ani de la moartea poetului. Apar articole în presa literară : *Gazeta literară, Contemporanul, Luceafărul.*
Are loc un pelerinaj în satul poetului unde este omagiată personalitatea şi opera sa. Conferinţe despre Panait Cerna au loc şi în alte localităţi din Dobrogea. Muzeul literaturii române deschide o expoziţie comemorativă.

V.R.

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Ediţia de faţă reprezintă cea mai amplă culegere din opera poetică a lui Panait Cerna. Am împărţit volumul în trei mari secţiuni :

I Poezii publicate în volumul din 1910, apărut în timpul vieţii scriitorului şi tipărit sub supravegherea sa.

II Poezii apărute numai în periodice (am inclus aici atît poeziile care nu au fost reţinute de poet în volumul din 1910, cît şi cele apărute după această dată, începînd cu Ruga pămîntului *şi terminînd cu* Vîrful cu dor, *ultima bucată tipărită în timpul vieţii poetului).*

III Postume. Am inclus aici poeziile publicate după încetarea din viaţă a scriitorului.

În privinţa ordinii în care sînt tipărite poeziile în actualul volum :

1. S-a reprodus întocmai ordinea volumului din 1910.

2. Poeziile tipărite numai în periodice sînt publicate urmîndu-se cronologia apariţiei, cu excepţia poeziilor intitulate Orientale, *care au fost grupate cu indicaţia I şi II.*

3. Postumele au fost tipărite ținîndu-se seama de data elaborării lor (atunci cînd s-au găsit indicații în acest sens). Celelalte postume sînt tipărite în ordinea apariției lor în paginile periodicelor.

Transcrierea textului a urmat normele ortografice în vigoare. Nu am păstrat accentul atunci cînd el nu era cerut de topica versului. În rimă am păstrat formele ghiață, fer *etc. Am păstrat cu majusculă cuvintele ca* Ghenar, Vară, April *etc., cînd au valoare simbolică în poezie.*

De asemeni am păstrat formele duble : vieață, viață ; privighetoare, privighietoare, desmerda, desmierda *etc., atunci cînd ele corespund intențiilor poetului, servind necesităților de ritm, sau rimă, precum și alte particularități, ca :* răvărsat, mîne *etc.*

Ediția de față nu reprezintă o simplă retipărire a celei anterioare din „Biblioteca pentru toți". Prefața a fost revizuită integral, constituind un nou text și adusă la zi. De asemeni s-au făcut corecturi și completări tabelului cronologic. Sumarul ediției a fost îmbogățit astfel încît în momentul de față cuprinde aproape toate poeziile lui Panait Cerna.

Pentru poeziile tipărite în volumul din 1910 s-a respectat textul din volum. Deoarece respectiva ediție a apărut într-un format mic și strofele au fost inegal și incorect fragmentate, am colaționat cu periodicele și astfel am putut restabili forma exactă a bucăților.

Pentru poeziile apărute numai în periodice am urmat textul ultimei lor apariții. Deoarece în cuvîntul înainte al ediției din 1914 se menționează că s-au îndreptat cîteva greșeli din textul apărut în Convorbiri literare *și* Românul *(Arad), urmîndu-se indicațiile manuscrisului, am îndreptat și noi erorile semnalate.*

Nu am urmat textul ediției din 1914 atunci cînd ne-am dat seama că el cuprinde unele erori.

Poeziile postume urmează textul din publicația în care au fost tipărite.

Notele bibliografice indică data primei apariții în ziare sau reviste.

V. R.

„POEZII“

(1910)

ISUS

Ai fost un om ş-ai pătimit ca dînsul...
Un Dumnezeu — cum te credeau părinţii —
Pluteşte-n veci de-asupra suferinţii:
El nu ne poate înţelege plînsul.

Pe Dumnezeu, de l-am vedea în cuie,
Cu pieptul plin de lănci, cu chipul supt,
Am spune că-i un joc, dar jertfă nu e:
El din fiinţa lui nimic n-a rupt.

Dar tu ai sîngerat pe negre căi,
Supt umilinţi ce nu le ştie cerul;
Tu ai gemut, cînd te pătrunse fierul,
De-au tremurat şi ucigaşii tăi.

Şi ochii tăi cei blînzi se înnoptară,
Şi gura ta s-a-nvineţit de chin,
Şi duhul tău, ce nu putea să moară,
A smuls din trup suspin după suspin...

Un om, un om, prin patimile tale!
Şi totuşi cît de sus, lumina mea,
Te-a înnălţat răbdarea sfîntă-a ta!
De mila ta, la glasul tău de jale,

Să se deştepte morţi de mii de vremi
Ş-adîncul lumii să se înfioare,
Iar Tu — să ai privirea iertătoare,
Un om să fii — şi tot să nu blestemi!...

Cum au putut să stee laolaltă
Atîta chin ş-atîta bunătate?
Se rătăceşte mintea şi nu poate
Să te urmeze-n lumea ta înaltă...

*

Al nostru eşti: al celor slabi şi goi —
Pămînt ţi-e trupul şi-n pămînt s-ascunde,
Dar umbra ta rămase printre noi
Şi inima-mi te simte orişiunde:

De sufletul ce-a întîlnit mizerii
Şi cu obolul său le-a vindecat,
Te-apropii lin, prin negura tăcerii,
Şi strîngi în taină mîna care-a dat ;

Apostolului răsplătit cu ură,
Tu-i spui : Mergi, nu eşti singur în durere !
Şi gura ţi-o-nfrăţeşti cu sfînta gură
Ce-a semănat nădejdi şi mîngîiere ;

De cel ce geme, neputînd să moară,
Apropii cupa liniştii de veci,
Mereu sporeşte-a inimii comoară
Şi drum de zîmbet laşi pe unde treci...

Al nostru eşti ! Ce ochi văzu vrodată
Că te-ai suit la cer, purtat de nori ?
Ce gînd nebun svîrli această pată,
Pe cel mai mare dintre visători ?

Putut-a oare sufletu-ţi să fugă
La cei senini şi fericiţi din cer,
Cînd jos, prin murmure de chin şi rugă,
Atîtea braţe tremură şi-l cer ?

Nu, nu ! Ale Golgotei reci piroane
Nu te-au lipit atît de strîns pe lemn,
Cît te-a legat de-acest pămînt nedemn
Nemărginirea rănilor umane.

Atîta timp, cît lutul n-o să crească
Copiii asemeni chipului tău sfînt ;
Atîta timp, cît liniştea cerească
Nu se coboară-n inimi pe pămînt ;

Cît timp nu vezi aievе tot ce sameni
Şi ochii toţi de plîns n-or fi deşerţi,
Atît de mult Tu, cel născut din oameni,
Va trebui să mîngîi şi să ierţi ;

Atît de mult vei auzi jelire
Şi rana ta va sîngera mereu —
Îmblînzitor de oameni prin iubire,
Tu ţi-ai ales destinul cel mai greu !

...Dar, cînd vei smulge-ntreaga omenire
Din somnul lung al greului răbdat,
Cînd nu va fi nici chin, nici rătăcire,
Atunce Tu zîmbi-vei împăcat ;

Atunce numai îngerul hodinii
Va coborî subt ochiu-ţi înţelept:
Îţi va culege de pe frunte spinii
Şi-ţi va închide rănile din piept.

Sămănătorul, V, nr. 23, 4 iunie 1906

DIN DEPĂRTARE

Nu ţi-am vorbit vreodată, şi pe ferestri deschise
Nu ţi-am trimis buchete, stăpîna mea din vise,
Ci numai de departe te-am urmărit adese,
Iluminat de gînduri nespuse, ne-nţelese...
Înfioratu-mi suflet nu s-a-ntrebat vrodată
Făptura ta de zee pe cine îl îmbată ; —
Ce frunte se-nnorează, gîndind că steaua lină
Împarte şi la alţii bogata ei lumină ?...

Nimic nu ştiu de tine, senina mea iubire —
Dar ochii mei, în cale-ţi culeg numai uimire ;
Cărarea mea pustie se umple de lumină,
Încît mă-mpac cu vieaţa-mi şi uit că mi-eşti
străină... —

Ce vrea şi unde merge un fulger ? Cui ce-i pasă !...
Destul că face noaptea, o clipă, mai frumoasă.

Dar uneori, cînd luna e prea strălucitoare,
Din adîncimea serii vin vrăji turburătoare —
Aş vrea să cînt, să cuget, dar nu mă-ndemn... nu pot...
O rază de m-atinge, eu mă cutremur tot,
Ş-atît mă simt de singur, că mă-nfior, de teamă,
Şi ochii mei, din umbră, lumina ta o cheamă...
Atunci, m-abat pe drumuri de sufletul tău pline,
Şi sufletul meu prinde din nou să se-nsenine,
De cum te-arăţi privirii setoase, de departe,
Strălucitoare, pură, ca mugurii de marte...

Dar azi, îmi eşti departe. — Te fură alte zări
În ţara primăverii ş-a vecinicii visări.
N-ai fost a mea, dar tremur, de parcă te-am pierdut,
Şi-nmărmuresc cu ochii în întuneric, mut...
Ştiu bine că eşti dusă, dar te aştept mereu,
Şi clipele-aşteptării curg tot mai trist, mai greu,
Căci nu mai licăreşte îndepărtatul geam
Şi nu-mi mai ieşi în cale şi doar atît ceream...

Vei reveni vrodată ? — Mai bine aş fi vrut
Să-nchid adînc în mine un dor necunoscut ;
Dar a crescut atîta, de cînd cu plîns s-adapă,

Că-n sufletul meu singur n-a mai putut să-ncapă...
Tu arde-aceste rînduri şi cată, visătoare, -
Cum izbucneşte para din ele — şi cum moare...
E flacăra ce-n taină fiinţa-mi pustieşte,
Dar în vrăjitu-mi suflet nu moare, ci tot creşte...

O creangă, pe cărare, s-apleacă somnoroasă ;
Izvoarele stau mute, iar Noaptea — o crăiasă —
Păşeşte aiurită, ca visurile mele,
Mişcînd, la pasul vremii, hlamida ei de stele.
Eu trec, gîndind la tine, la ţara-n veci senină,
Iar ochii mei, în lacrămi, de cîte-o stea s-anină...
Şi iată !... steaua cade spre ţărmurile-acele,
De parcă se-nfrăţeşte cu dorurile mele...
Ea-ţi duce o solie de plîns şi de noroc :
Tot sufletu-mi se pierde pe urma ei de foc...

Sămănătorul, III, nr. 28, 11 iulie 1904

ECOURI

Cînd, după zile lungi de jale
Ce-au mîngîiat un trist amor,
Vă întîlniţi pe-aceeaşi cale,
Înlănţuiţi de-acelaşi dor,

Grădinile în mii de feţe
În cinstea voastră înfloresc,
În crîng v-adastă cîntăreţe,
Ce numai pentru voi doinesc;

De deznădejdi de mai-nainte,
Acuma să zîmbiţi vă vine
Ş-un gînd vă luminează-n minte,
Că viaţa-i cel mai mare bine.

Pe toate pune stăpînire
A voastră inimă măiastră...
Nu, nu! Atîta fericire
Nu poate fi numai a voastră!

Se pare că, nerăbdătoare,
Vieţile din viitor
Aud a voastră sărutare
Din noaptea nefiinţei lor.

Şi, dacă nebunii divine
Vă smulg în ceruri, tremurînd.
E că un neam întreg ce vine
Se bucură cu voi în rînd;

Şi, dacă-n ora fermecată
Asemeni zeilor păreţi,
E că trăiţi, ca-n vis, deodată
Atîtea mii şi mii de vieţi...

Sămănătorul, IV, nr. 24, 12 iunie 1905

PLÎNSUL LUI ADAM

Arcaşi îndemînateci, semeţi, cu paşi de lei,
Doi fulgeri smulşi din noapte-mi erau copiii mei ;
Şi parcă-i văd ş-acuma în faptul dimineţii,
C-un strigăt de izbîndă, dînd zbor nebun săgeţii,
Şi cum se pierd cu turma în zarea purpurie,
Făcînd din largul lumii imensă-mpărăţie...
Sau cum se-ntorc agale, zîmbind şi mînă-n mînă,
Buni, fericiţi ca mine, pe cînd eram ţărînă...
Iar Eva lăcrăma.
Dar nu-i iertat se vede norocul ce-am avut —
Cuibau dureri ascunse în cel dintîi născut ;
Iar jertfa lui, Prea-bune, n-ai vrut să o primeşti,
Vrînd rătăcirea noastră mai greu s-o pedepseşti...
Un gînd de-aiurea — ucigătorul gînd —
Şi-n Cain, bunul Cain, pătrunse-ntunecat.
...S-a năruit cu blestem altarul fumegînd

Şi s-a tîrît o pînză de fum, în lung şi-n lat,
Ca o imensă-aripă de vultur săgetat...
Iar de atunce, fumul crescu mereu, ş-a pus
Zid negru între mine şi slava ta de sus —
Azi, gîndurile mele cu greu pot să le-adun,
Să le trimet la tine, Părinte vecinic bun ;
Căci se întoarnă pururi, sbătute, risipite,
Ca fumul fără pace al jerfei neprimite...

Şi cum aş vrea şi astăzi, ca-n vremile senine,
Pe aripile rugii să mă ridic la tine :
Să-nving robia humii !...
Nu mi-ai dat Tu lumina şi farmecele lumii ?
Pămîntului meu tînăr nu-i dat nectarul sevei ?
Şi nu-mi pleci Tu auzul la graiul sfînt al Evei ?
O rugă, da, un cîntec ţi se cuvine Ţie...
Îl simt vibrînd..., nimica nu poate să-l reţie —
Dar, cînd să pui într-însul îngenunchiata-mi viaţă,
Uit vorbele măririi şi buzele mi-nghiaţă,
Căci geamătul lui Cain din noapte se desface
Şi-mi risipeşte clipa de rugă şi de pace.
E plînsul lui... Din noaptea cărărilor pierdute,
El inima-mi de tată o cheamă, să-l ajute ;
Dar n-am puteri... — şi spada grădinilor divine
O simt cum se înfige fulgerătoare-n mine.
Tu-l vezi şi-l dai uitării... Ce s-a făcut, Părinte,
Cu mila ta, podoaba puterii tale sfinte ?

Nu-i moarte pentru Cain, nici alinare nu-i —
Ce vrei să faci, Tu, Doamne, cu suferința lui ?
O, dacă spre urzirea unei cerești podoabe
Îți trebuie durerea făpturii tale slabe,
Ridică de pe viață-i povara, că-i a mea,
Și pune-mi-o pe umeri, de vrei, cu mult mai grea ;
Mi-aș duce-o fără murmur, chiar de m-ar frînge-n
cale,
Căci inima-mi cunoaște și darurile tale...
De-a fost păcat iubitul, mărire cui l-a scos,
El a făcut păcatul atîta de frumos :
Un farmec, o beție ce-n veci în tine-o porți —
Pe clipa rătăcirii îndur și mii de morți...
Dar prea e crudă legea ca fiul să spășească
De-a pururi, fără vină, greșala părintească...

...O, sfînt copil al Evei ! Cînd noi te-am zămislit,
Era prin rai lumina, și flori, și ciripit,
Plutea o voluptate-n văzduhul primăverii —
Miresmele grădinii părtașe-au fost căderii...
Să cadă însă plumbul osîndei pe-amîndoi,
Dar tu, de ce să suferi, copile, pentru noi,
De ce să-ți blestemi mama, gemînd prin rîpi sihastre,
Tu, singura lumină a gîndurilor noastre ?

Găsi-vei tu vrodată liman nemîngîierii,
Să-i ierți pe-aceia care te-au hărăzit durerii ?
Noi nu știam, copile, că tu ai să plătești

Cu chinuri clipa noastră de vrăji sărbătorești !
De-ar ști vrodată floarea de pom, din paradis,
Că-n fructul ei un vierme dușman va sta închis,
'Nainte ca să lege, s-ar scutura-n noroi —
O, sfînt copil al Evei ! Îndură-te de noi...

Sămănătorul, III, nr. 40, 3 oct. 1904

IDEAL

Luceafărul senin răsare,
Umplînd de vis văzduh şi mare...

Pătruns de focul lui cel blînd,
Un strop s-aprinse, tremurînd ;
Şi stropul, lacrimă-nstelată,
Vorbi spre steaua depărtată :

„Aş vrea să mă înalţ la tine,
Dar lumea ta e sus, prea sus,
Şi-n noaptea undelor haine
Rămîn cu dorul meu nespus.

Şi totuşi, simt cum mă străbate
O rază din puterea-ţi lină —
Greu luptă valurile toate
Să-mi stingă visul de lumină,

Dar cad, se farmă, istovite
De furtunatecul lor joc,
Şi-n fundul mării liniştite
Eu reapar senin în loc.

Eu sînt un vis, dar teamă nu mi-i
De vînt, de unda răzvrătită,
Cît timp te văd deasupra lumii
Lucind eternă, liniştită...

Dar, cum te pierzi întunecată,
Apune trist a mea scînteie, —
Cu raza ta mă nasc deodată,
Cu dînsa viaţa-mi se încheie."

...O, steaua mea, alungă norii,
Să-ţi sorb clipirile senine,
Să trec prin furia vîltorii,
Cu ochii ţintă către tine!

Sămănătorul, III, nr. 32, 8 august 1904

NOAPTE

N-ai somn, în astă noapte de-aşteptare !...
Nici pace n-ai : din soarele de ieri,
O rază, un mănuchi de scînteieri,
A-ntîrziat în ochi, tremurătoare —
Şi nu se-nchid pleoapele-arzătoare...
Ţi-i inima numai de visuri plină...
Ca-ntr-o biserică strălucitoare,
Cînd se aprind făcliile la denii,
Aşa, deodată, s-a făcut lumină,
În sufletul neadormit pe care
Se scutură un stol de dulci vedenii...
Iar amintirea prinde să deşire
O tînără poveste de iubire :
Era-n amurg. Pe drum, nici o vieaţă...
Doar doi înfioraţi, în pasuri line,

S-au strecurat subt plopul cel înalt —
Ş-atît de-aproape se priveau în faţă,
Că fiecare se vedea pe sine
În ochii celuilalt.
Dar ochii ei curînd în jos căzură...
Întîi a sărutat-o el pe gură :
De-a pururi gura dulce, ca de-albină,
Să înflorească-n zîmbet de lumină !...
Apoi — din nou pe gura ce sta mută :
Să spuie numai vorbe dulci şi glume !
Apoi pe ochi : să nu mai vadă-n lume
Decît pe fericitul ce-i sărută !...
Pe urmă ? N-a fost vis, ci o furtună
Ce zguduie adînc, adînc răsună...
Orbi, fericiţi, în clipele acele
Erau biruitorii sorţii grele, —
Tot mai aprinse sărutări îşi dau —
N-aveau răgaz să cugete la ele,
Nici vreme să le numere n-aveau.

*

O, suflete ! Doineşte şi tresaltă !
Tu, tu eşti fericitul din poveste !
Iar rîzătorul chip cioplit de daltă
E visul tău ş-a ta domniţă este...
Tresaltă, suflete al meu, şi cîntă !
De astăzi, n-ai să tremuri singuratec
Şi nu vei mai privi, plîngînd, la stele —
Acum eşti numai cîntec şi jăratec —

Ca ele viu, — nemuritor ca ele...
Tresaltă, suflete al meu, şi cîntă !
De-acuma, nu t-ei mai gîndi la moarte,
Căci azi, de Ea, nimic nu te desparte...
C-un zîmbet, cu o vorbă spusă-alene,
Ea dete somn durerii pămînteşti ;
A dat vieţii glasuri de sirene —
Umplu întreg pămîntul de poveşti...
O, suflete al meu ! Tresaltă, cîntă !

Cînd fu să plece, ea-mi şopti : „Pe mîne !"
Dar mîna mea-n a ei mult timp rămîne...
Nici un cuvînt n-a rupt tăcerea sfîntă —
Doar de departe a răspuns şoptirii
Prelungul fluier al privighietorii —
Pe mîne ! Iată şoapta fericirii
Ce mînă clipele şi mişcă sorii...
Pe mîne ! Orişice ungher al firii
Îmi pare că repetă-aceste şoapte.
Destramă-te mai repede, o, noapte,
În drumul veciniciei !
De ce n-am aripile vijeliei
Să mă înalţ la pulberea de stele
Şi să le sting, pe rînd,
Subt fîlfîirea aripilor mele —
Să vie sfîntul „mîine" mai curînd !...

...Dar zorii rumenesc : Norocul vine —
El poleieşte vîrful, brazii, coasta,
Şi plin de vis s-apropie de mine...
De ce nu sînt un zeu în clipa-aceasta !
Orice dureri de pe pămînt aş stinge :
Aş izbucni în cîntece divine,
Să-mpart la toată lumea care plînge
Salutul unei fericiri ce vine...

Fii tare, inimă ! Norocul vine...

Sămănătorul, IV, nr. 9, 27 februarie 1905

ÎN FAȚA ALTARULUI

Fiere-amestecată cu nectar
Mi-ai întins din vecinicul pahar.
Cîntă viu în sufletu-mi nectarul :
Tată, şi-n pămînt te-oi lăuda !
Fruntea mi-o îngreuie amarul :
Doamne-al lumei, fie voia ta !

TREI SBURĂTOARE

Din larg apus, trei sburătoare
S-au îndreptat înspre Calvar,
S-aducă laudă şi dar
Durerii celei roditoare...
Dar cea dintîi veni-n zadar.

Zbura aproape de pămînt :
Îşi căuta ceva de hrană,
Şi n-avea vreme, nici avînt,
Să urce pînă-n vîrful sfînt, —
La omul fără de prihană.

Iar cînd s-a şters de tot din sbor,
Veni o ciocîrlie-n ora

Cînd Crist cerea un ajutor —
Cînd duhul morţii da fior
În sufletele tuturora.

Urcă-n văzduh, ca pe o scară,
Şi smulse cîntec din tărie...
Un imn de blîndă primăvară
Îi alină durerea vie :
Îi ajută lui Crist să moară...

E pace, ca-n străvechi altare —
Duiosul, sfîntul cîntăreţ
Căzu din slăvi ameţitoare ; —
Şi iată vulturul măreţ,
Scăldat în cald apus de soare,

Porni din culmi, ca o furtună ;
Dar şi-a-nfrînat avîntul, jos,
Tăind cerc larg şi maiestos —
Făcînd din sborul său cunună
Deasupra crucii lui Cristos...

Sămănătorul, III, nr. 4, 25 ianuarie 1904

ÎN PEŞTERĂ

De pe tavane-ntunecate,
Tăcute lacrimi cad mereu,
Şi parcă tot sporesc din greu,
Din mari izvoare depărtate.

Şuviţe tainice de apă
Spre peşteri drum de ani străbat —
Într-una se preling şi sapă
Tavanul şubred şi-nnoptat.

Dar după ani de picurare
S-au închegat coloane pline :
Eterna bolţii lăcrămare,
În loc s-o surpe, — o susţine.

Tot astfel, lacrimi nesecate
In suflete ne-au picurat,
Şi de furtuni nenumărate
Vieaţa noastră-a tremurat...

Dar azi, cînd stau vîrtejuri grele
Să ne răpună-orice avînt,
Noi trecem fără păs prin ele
Şi-aproape izbucnim în cînt.

Un suflet tînăr ne străbate
Şi ne îndeamnă către cer —
Din suferinţi abia-ndurate
Ne-am făurit armuri de fier.

Sămănătorul, III, nr. 16, 18 aprilie 1904

ŞOAPTE...

Eu i-am văzut cum se pierdură singuri
Pe drumuri fermecate —
În freamătul aromitor din crînguri
Şopteau, ca-n vis, cuvinte tremurate...
        Era iubirea, visul cel dintăi :
Uitaţi de tot, ei toate le uitară —
Privirea lor nu mai zărea-n afară,
Atît era de plină de văpăi...
        Iar luna limpede din înălţime
Norocului de-o clipă surîdea,
Trezea cîntări din somn pe cîte-o cracă,
Şi, bună şi duioasă, poleia
Cărările pe unde-aveau să treacă
Îndrăgostiţii ce visau subt ea...
        Cum mamei care plînge-odrasle moarte
I-s dragi copiii toţi ce-i ies în cale,

Şi-i mîngîie, şi plînge, şi-i petrece
C-un zîmbet de iubire şi de jale,
Tot astfel astrul care n-avu parte
De suflete ce cîntă împreună,
De viaţă care colcăie nebună,
Dă mîngîieri perechilor uitate --
Senine raze binecuvîntate
Cad peste ochi, pe sîn şi se opresc
În sufletele celor ce iubesc —
Larg seamănă peste întreaga fire
Îmbolduri la vieaţă şi iubire...

Eu v-am văzut pierzîndu-vă-mpreună
Subt bolţi înfiorate —
Ah, zîmbetele voastre toate, toate,
În sufletu-mi s-adună...
Dar uneori, arar, pe gînduri caz ;
Un demon rîde crunt, şi rîsul spune :
„Sărmani nebuni ! Jăratecul de azi
Ca mîine e tăciune...
Iar inimile care fremătează
De viaţă caldă şi de veselie —
Le va-ngheţa uitarea
Şi-or sta departe, fără nici o rază,
Pustii şi mute, ca o colivie
Din care a zburat privighietoarea...

Ca mîine, alte umbre o să-i fure,
Şi vor întinde braţele aiure —
Va trece mut şi rece fiecare
Pe lîngă visul lui de-odinioară.
Cum trece orbul, fără să tresară,
Pe lîngă frumuseţi surîzătoare...
...Nu ştiţi că vă aşteaptă deşteptarea,
Nebuni hrăniţi cu vise ?
Şi nu simţiţi de-acum că sărutarea
Dă mai puţin decît făgăduise ?..."

Dar voi — rămîneţi surzi la profeţie !
Cîntaţi un imn nebun de veselie,
S-acoperiţi cuvintele de gheaţă !
Iubiţi-vă ! Beţia de vieaţă
A celor de demult în voi să-nvie —
Aceasta este clipa pentru care
Ne ducem jugul, toţi, cu resemnare...
Prea trist destinul nostru a părut
Făptuitorului necunoscut,
Şi-a plîns de milă, şi ne-a dăruit
Această clipă de suspin vrăjit...
Îmbrăţişaţi-vă ! O sărutare
Să fie cea mai pură adorare
Ce din durerea vieţii s-a-nălţat
Spre Cel ce unul altuia v-a dat...

Înlănţuiţi-vă cu sete-adîncă!
Rîdeţi, cîntaţi, cît ţine visul încă —
Legaţi-vă pe veci cu jurăminte:
În clipa-aceasta, inima nu minte!
Şi, dacă mîine vrăjile-o să piară,
Nu v-au dat ele-ntreaga lor comoară?
Tot ce-a visat pămîntul vreodată,
Tot ce-ar putea să dea vieaţa toată
E-n clipa sfîntă care vă-nfioară...

...Se pare că umana nemurire
Au pus-o zeii-n visul de iubire —
De te-a-mbrăcat natura-nşelătoare
În purpur, ori în haine zdrenţuite,
De ţi-a deschis izvoarele-i vrăjite,
Ori de-ţi întinde numai cupe-amare,
Tu simţi că-n sfînta clipă muritoare
E totul...
După ploaie, stînca dură
Tot mai păstrează cîte-o picătură:
Un strop ce licăre abia — şi moare;
Dar în vieaţa lui de o clipită
Răsfrînge raza vecinică din soare —
O lume infinită:
Tot ce-a văzut şi o să vază încă
Eterna, muta stîncă...

Sămănătorul, III, nr. 36, 5 septembrie 1904

CÎNTEC

O, pasăre, ce-mi vii la geam
Şi-mi cînţi din zori nebună,
Ce-mi spui de vremea cînd plîngeam,
În nopţile cu lună ?

Ce mi-aminteşti de vechiul dor,
Cernită zburătoare ?
De un suspin nepieritor —
De-o albă arătare ?...

Mai bine cîntă-mi de noroc,
Suind voios în slavă —
Mai bine adu tînăr foc
În inima-mi bolnavă...

Ori... ia-mi cu tine dorul greu —
Ia-mi sufletul ce moare,
Şi du-te, du-te-n zări mereu,
Măiastră zburătoare...

Aleargă-n plaiuri olteneşti
La mîndra fără vină —
La mîndre case-mpărăteşti
Cu geamul în lumină...

Priveşte-al ochilor ei rai,
Surîsul fără nume,
Ascultă tînărul ei grai —
Şi vezi ce pierd pe lume...

Şi fă-mi din tot un dulce cînt,
Să-l cînţi cînd iese luna —
Şi-apoi... coboară-mă-n mormînt,
Mai trist ca totdeauna.

Convorbiri literare, XLIII, nr. 2, februarie 1909

LEGENDA UNEI STÎNCI

Subt stînca fulgerată de la limanul mării,
Nu-i undă să nu ştie cuvintele pierzării;
Şi numai aripi negre bat apele ce sună,
Numai chemarea morţii răsare din furtună...
O, soră a durerii, plăpîndă fericire!
Cîte iubiri rănite de aspru vînt al jelii
N-au suspinat, purtate de-a undelor rotire,
Neisprăvitul cîntec al vecinicei Ofelii!...
Vai, cîţi nu-şi ispăşiră sub stîncile haine
Amara nebunie de-a fi crezut în tine!

Pe-aici nu-şi poartă paşii, de groază muritorii,
Nici cerul nu-şi trimite, pe-aici, luminătorii,
Căci, pînă unde geme al undelor război,
Apasă neguri grele, ca-n ziua de apoi,

De parcă marea poartă un vecinic văl cernit,
Jelind vieţi, pe care tot ea le-a mistuit.

Dar uneori se face lumină-n slava toată,
De pare c-ar surîde toţi îngerii deodată —
Văzduhul, tot, visează iubire, cîntec, stele...
Ş-atunci, înduioşată de zîmbetele firii,
Şi-aduce-aminte marea de jertfele iubirii
Ş-aprinde în adîncuri un cer şi pentru ele.

Sămănătorul, III, nr. 46, 14 noiembrie 1904

APRIL

În glas au aiurări de liră,
Pe frunţi — un răsărit de zori ;
La şipot unde poposiră,
S-au adunat privighietori...

Iar zeul dragostei, April,
Din două guri făcea o floare
Şi fiecare sărutare
O saluta din crengi, c-un tril.

Visînd, cei doi îndrăgostiţi
Tot repetau în suflet cîntul ;
Atunci, din fundul văii, vîntul,
Văzînd cît sînt de fericiţi,

S-a strecurat în crengi tiptil,
Mişca un ram, zîmbea în soare,
Şi-i îngropa subt colb de floare,
Cu-n rîs zburdalnic de copil.

Sămănătorul, V, nr. 10, 5 martie 1906

ÎNSENINARE

Noi ne-am cuprins de-o flacără curată,
Ce niciodată n-are să apuie —
Şi nu furam norocul nimănuie,
Ci în iubire tînără, bogată,
Îmbrăţişam pămîntul, lumea toată...
Şi mă-nălţam sus-sus, pînă la tine...
Şi-ntîia oară lumea, pentru mine,
Avea numai priviri de bunătate —
Era numai surîs şi numai floare,
Aşa cum nu o vede fiecare,
Ci numai sufletele-ngemănate...

Tu mîna mi-ai întins-o de departe:
Meniţi sîntem să mergem împreună!

Şi-ai pus pe frunte-mi tînără cunună
De sărutări, de viaţă fără moarte.
Deodată, pravili strîmte şi haine
Te-au smuls vijelios de lîngă mine —
S-a stins al fericirii ciripit...
Cernit şi singur m-a lăsat furtuna,
Dar tot mai port pe fruntea mea cununa
Şi strălucirea care m-a orbit.

Ce zei au fost atîta de avari ?
Ce pămînteni rîvniră la mărirea
De-a prigoni cu sete fericirea,
Cînd cei aleşi de ea-s atît de rari ?
Cînd noi ardeam c-o flacără curată,
Cum nici în temple nu e ;
Cînd în iubire tînără, bogată,
Îmbrăţişam pămîntul, lumea toată,
Şi nu furam norocul nimănuie ?

Copilă dulce, vis din altă lume !...
Departe mi-eşti, dar sufletu-mi nu geme ;
Nici un blestem, — mai poate să blesteme
O gură ce-a şoptit cerescu-ţi nume ?
Senin renasc şi prind a mă-nălţa
În raza ce-mi trimeţi din lumea ta.
Ce suflet mi-a-ndreptat spre culmi senine
Privirile din lumea clipei ? Cine ?

Cînd focul luptei îmi topea puterea,
Ce duh a dezvelit,
În sufletul meu rău şi chinuit,
A bunătăţii stea nemuritoare,
Şi cine m-a-nvăţat să fiu mai mare
Decît regina lutului, durerea?

Din noapte şi din praf renăscătoare,
Senină raza inimii trăieşte
Şi nu cunoaşte lege muritoare.
În preajma noastră, astăzi amurgeşte;
Dar cine-i cel ce poate stăvili
Atîta dor, cum n-a fost, nici va fi,
Pîn', ce pămîntul se va nărui
În focul unde totul se-nfrăţeşte?...
Şi, dacă n-avem clipa cea de faţă,
Nu ne rămîne a nădejdii stea?
Tot viitorul, poleit de ea,
Ca mîne — gureş cuib — va răsuna
De sfînt înmugurita noastră viaţă...

Destrame-se a gîndurilor ceaţă,
În orice colţ zîmbească veselia!
Ce noapte poartă-ntr-însa vecinicia?
Din mii de nori ce-au lunecat subt soare,
Putut-a unul să-i răpească, oare,
Căldura, tinereţea, strălucirea?

E sfînt şi vecinic : ura nu e-n stare
Să năruie tot ce-a clădit iubirea...

...Puteri, ce puneţi între noi hotare!
Ameninţaţi, loviţi, răniţi mai tare!
C-un zîmbet în luminile privirii,
Cu milă şi blîndeţe vă primim;
Nu tremurăm la gîndul nimicirii,
Noi sîntem mai puternici : noi iubim.

Sămănătorul, V, nr. 11, 12 martie 1906

PRINTRE LACRĂMI

— Am venit, dar fii cuminte ! Altfel plec, cu
jurămînt...
...Ce copil eşti ! Să te-ntuneci de o vorbă spusă-n
vînt !
Nu plec, uite !... sînt cu tine. — Spune, mult ai
suferit ?
Te gîndeai numai la mine, drag copil neîmblînzit ?
Că nu ţi-a primit o rugă, idolul nu l-ai sfărmat ?
Cu privirile în lacrămi, lui, tot lui te-ai închinat ?
Şi nu mă urăşti ? Nu ? ! Vino, robul meu, stăpînul
meu —
Pleacă-ţi fruntea mai aproape, ochii care-au plîns
mereu
Să-i sărut, să uit de-a pururi vremea ce ne
depărta —
Să-mi rămîie numai gîndul că trăiesc în umbra ta...

— O, copilă, tu mă mîntui, tu mă faci în cer să crez,
Şi durerile trecute să le binecuvîntez.
Spune, spune înc-o dată, murmură-mi de mii de ori
Vorbele ce dau viaţă, cîntecul ce dă fiori ;
E o muzică, pe care o asculţi cu ochii uzi
Şi oricît ai auzi-o, însetezi s-o mai auzi.
Pînă cînd îţi intră-n suflet şi cu dînsul una face,
Pînă cînd vieaţa toată se învăluie în pace —
Pînă cînd pămîntul, cerul, tot ce-ai vrut şi ai gîndit,
Într-o singură lumină se cufundă-n infinit...

*

Firea scînteie sub lună, rîde, pare fericită,
Că-i mai fuse dat să vadă o făptură-nlănţuită ;
Prahova îşi mînă-n taină cîntecul adînc pe vad ;
Printre ramuri înflorite raze tremură şi cad,
Parcă-s duhuri luminoase, care vin din lumi albastre,
Să asculte mai de-aproape şoapta inimilor noastre ;
Iar o pasăre, cuprinsă de o dulce nebunie,
Piruie în urma noastră, în lumina argintie.
...O, tu, inimă fierbinte, suflet care ne-nţelegi,
De-ai putea doini tot astfel nopţi de-a rîndul, ani întregi !...
De ce-i cîntecul tău, sfînto, vesel cum n-a fost vrodată ?
Simţi tu răvărsatul zilei ? Inima ţi-i fermecată ?
Ori ai vreun farmec, care ne dezleagă viitorul
Şi ne spui în cîntec vestea că ni-i fără capăt dorul ?

Cîntă, cîntă înainte ! Clopote din sat, sunaţi,
Şi întreg pămîntul numai la serbare să-l chemaţi...
Iar tu, vîntule, ascultă murmurele din păduri,
Şoapta plină de cutremur de pe buze să ni-o furi
Şi, purtînd din stîncă-n stîncă vorbe pline de uimiri,
Umple lumea de ecoul sfintei noastre fericiri !...

*

De l-ai dăruit cu lacrămi, orişicît ai suferit,
Tot îţi pare că norocul prea uşor l-ai dobîndit...
Aiurit stai lîngă dînsul, lauzi mintea-naltă, care
Puse-o cale-atît de lungă — între vis şi întrupare !
Cine-ar şti beţia luptei şi fiorul vieţii — cine —
Dacă lacomele braţe ar fi rodului vecine ?

O, destin ! o, fericire !... Vine-o clipă cînd înveţi
Că atîtor idealuri depărtarea le dă preţ ;
Că, de vrei să-ţi dea norocul clipe cum n-au fost la fel,
Trebuie să lupţi dorindu-l şi să suferi pentru el —
Vecinic inima umană osîndită-i să-şi măsoare
Cu durerile-alergării fericirea cea mai mare...
Ca şi sufletele noastre însetate de o rază,
Mii de flori pierdute-n noapte după soare lăcrămează ;
Deodată se vesteşte el, nemuritorul mire ;
Pune-n creştetul naturii o cunună de mărire

Şi, văzînd că după dînsul plîns-au gingaşele-i roabe,
Lacrămile de pe ele le preschimbă în podoabe :
Într-o clipă, de pe toate, mii de scînteieri a smult —
Mai puternic străluceşte floarea care-a plîns mai
mult.

Sămănătorul, IV, nr. 30, 24 iulie 1905

NOAPTE DE VARĂ

În apus e luptă-ncinsă
Între noapte şi lumină...
Ziua-ngenunchează-nvinsă —
Codrul, apele suspină...

Umbre moi întinde ceaţa,
Pe cînd raze scad în zare :
Steaguri lungi plecate-n faţa
Unor oşti biruitoare...

Numai taine pe tot locul,
Noaptea-neacă toată valea...
Vino ! Sub salcîmi, norocul
Stă să ne aţie calea...

Sămănătorul, I, nr. 4, 23 decembrie 1901

DURA LEX

I

Ca un artist de-a pururi nemulţumit de sine,
De mii de ani natura, în setea de mai bine,
Se luptă să deschidă desăvîrşirii cale —
Şi tot mai mult împarte din darurile sale :

Dă sufletului aripi şi trupului vigoare,
Femeii frumuseţe, iar geniului scîntei —
Şi pas cu pas se-nalţă eterna creatoare,
Visînd să dea luminii un neam de semizei...

Dar uneori, de muncă, maestrul obosit e :
Privirea cade-n neguri şi dalta e săracă ;
Furat de somnul minţii, ca un copil se joacă,
Durînd din lut vremelnic făpturi neisprăvite.

Apoi le pleacă legii de fier : Cei slabi să piară,
Să nu le dea vieaţa nimic din cîte-or cere !...
Dar a venit un geniu al milei, o fecioară,
Ş-a fost înduioşată de-a lor îngenunchere.

Ea vrea să nu mai plîngă în întuneric nime,
În orice ochi să vadă surîsul fericirii ;
Din toţi să facă vulturi setoşi de înălţime —
Să vindece cruzimea şi rătăcirea firii...

Şi peste tot norodul ce-a fost menit la-nfrîngeri
Ea îşi ridică dreapta : „Aş vrea să nu mai sîngeri...
Atîtea inimi urcă pe scările cereşti
Şi numai tu rămas-ai ţărînei să slujeşti...

Sus fruntea ! E o lume ce n-ai văzut-o încă :
Vieaţa năvăleşte cu furia dintîi,
Iar cerul, tot, surîde din pacea lui adîncă —
Spre el, spre el ! Cu ochii în raza lui rămîi !...

Făclia vieţii tale primească iar lumină !
Prea timpuriu o stinge destinul nempăcat !
Ai numai o vieaţă, şi ar fi fost păcat
Să mori făr-a cunoaşte comoara ei deplină...

O, dragii mei prieteni! Luptaţi, cîntaţi, iubiţi...
Să faceţi o virtute din setea de plăcere!
Rămîneţi pururi veseli — nebuni şi fericiţi —
Drept mulţumire, zîna numai atît vă cere..."

II

Cum cată pruncul mîna să şi-o poarte,
Spre tot ce vede: chipuri, năluciri,
Că pentru el nimica nu-i departe
De dulce-amăgitoarele-i priviri;
Aşa rîvneau la strălucirea toată
Copiii slabi ai neclintitei firi;
Abia născuţi la vieaţă-adevărată,
Cereau pe frunţi cununi nemuritoare,
Doreau avînt ca vulturii, măreţii, —
Un freamăt lung de guri, nerăbdătoare
Să soarbă pînă-n fund paharul vieţii...

Dar braţele-n curînd cad obosite...
Departe-au fost fugarele lumine!
Iar roade, ce păreau că vin de sine,
Acum cer să fie cucerite...
În braţ şi-n suflet, li-i puterea — moartă,
Căci blèstemul cel vechi şi azi îl poartă;
Dar în truditii ochi, în grai, în vine,
Trăieşte pururi dorul de mai bine...

„Din milă ne-ai clădit o lume dragă,
Dar înţelesul ei ni se ascunde ;
Căci încă n-am cules o roză-ntreagă,
Iar de-am rîvnit la cer — aripi, de unde ?
Puternic curge al vieţii dar,
Comori curate ne aţin cărarea ;
Ci-n veci păşim spre ele în zadar,
Căci fug mereu, cum se strămută zarea...
Nădejdea-n tine ni-a rămas, divino !
De nu poţi tu, ce duh ne-ar ajuta ?
Ucigătoarea noastră sete-alin-o,
Sau dă-ne tot din îndurarea ta...

Ca o statuie-n veci nedezvălită
Ne-apare fericirea, doamna vieţii,
Dorită pururi, pururi tăinuită —
Îndură-te, şi rupe-i vălul feţii...

Mulţi înecaţi de-a ei lumină nouă,
Piciorul drept plecîndu-l în ţărînă,
Vom ţine strîns cu braţele-amîndouă
Genunchii tăi de marmură, o, zînă !
Iar ochii umezi vor căta la tine —
Va fi o clipă de-adorări senine
Pe care lutul nu o poate spune ;
Doar cîţiva fericiţi o zic din strune —
Noi n-avem decît lacrimi şi suspine..."

Iar Ea, cu vocea-n lacrimi înecată :
„De n-ar fi margini în puterea mea !...
V-am arătat lumina-adevărată —
Luptaţi acum, s-ajungeţi pîn' la ea !...

Un veac întreg cu voi de aş rămîne
Şi de v-aş da tot cerul, stea cu stea,
Un adevăr veţi înţelege mîne,
Că fericirea tot nu voi putea :

E o copilă dulce şi curată,
C-o lacrimă în ochii ei cereşti —
De toţi s-ascunde, rareori s-arată :
Atunci cînd singur tu o cucereşti..."

III

...Iar tînguirea lor creştea furtună —
Nici zîna nu putea s-o mai aline ;
Ş-au recăzut în oarba lor genună
Acei ce n-au putut trăi prin sine...
Au sfîşiat şi sufletul copilei —
Cît bine semănase ea pe cale !
Şi numai flori cernite, numai jale
A răsărit din lacrimile milei...
Zeiţă, tu, eternă bunătate,

De-i întîlni, în lunga ta cărare,
Robi şi nevolnici, suflete-nserate,
Treci înainte, lasă-i în uitare !...
Fiinţa lor, de cînd a fost creată,
Robie şi-ntuneric numai strîns-a ;
Dar este lină şi neturburată,
Nici o dorinţă nu veghează-ntr-însa —
Să nu-i trezeşti !...

În temniţi, prin zăbrele,
Străbate raza-ndepărtate-i stele :
Se pare că un duh prin sfinte sfere
Coboră-n casa morţii mîngîiere...
O geniu luminos ! Ar fi mai bine
Să-i uiţi pe-acei ce s-au uitat pe sine...
De ce le chemi trecutu-n amintire
Cu mîngîierea ta ?
De ce să-nvii cu slaba-ţi licărire
Nebuna, vechea dragoste de viaţă,
Cînd nu au drept la ea ?
Retrage-ţi mîngîierea ce-i îngheaţă !
Apui, apui mai repede, o, stea !...

Sămănătorul, IV, nr. 39, 25 septembrie 1905

CĂTRE INES

(din Byron)

Nu mai surîde nopţii ce-n mine a pătruns...
Vai, de ce port de-a pururi o frunte-ntunecată ?
De ce zîmbirii tale nu-i pot găsi răspuns ?
Cu ochii uzi cerşi-voi Destinului un dar :
Să nu cunoşti ce-i plînsul, copilă fără pată —
Ori, niciodată lacrămi să nu verşi în zadar...

Tu vrei să ştii ce chinuri şi-au stors în mine firea,
Înveninînd izvorul plăcerii pămînteşti.
De ce vrei să descoperi şi să cunoşti durerea,
Pe care nici tu, sfînto, nu poţi s-o îmblînzeşti ?

Tu, poate, crezi c-amorul sau ura ce nu iartă
Sfărmat-au lira dulce din sufletu-mi pribeag...
Iubire, ranguri, nume : deşertăciuni şirag —
Nu ele mă făcură să blèstem a mea soartă —
Nebun să fug departe de tot ce-aveam mai drag...

Ci-i un urît de moarte, ce naşte pentru mine
Din tot ce-aud sau pipăi cu stinsele-mi lumine —
Frumosul nu-mi mai place ; iar ochii tăi — chiar ei —
Abia mai au un farmec de-o clipă-n ochii mei...

De-ar ocoli cu anii pămînturile toate,
Să fugă de el însuşi nici un pribeag nu poate —
De-a pururi simt pe suflet un aspru bici de rele :
Neadormitul demon al gîndurilor mele...

Să scînteie plăcerea în ochii fiecărui !
Să guste alţii-n tihnă din cupa ce le-o dărui !
Rîzînd, plîngînd de multul fior şi nebunie,
Viseze că norocul va ţine-o vecinicie —
Ci eu atît aş vrea :
Să n-aibă-o deşteptare asemeni cu a mea...

Eu cată să cutreier ţinut după ţinuturi
Şi-al amintirii blèstem să mă urmeze-n drum...

Zadarnic fug de dînsul, în van încerci să-l scuturi:
O mîngîiere numai mi-a mai rămas de-acum:
Să ştii — de-ar fi să-ntîmpin un nou potop de
rele —
C-am încercat odată pe cel mai greu din ele...

Dar care mi-e restriştea, mă-ntrebi? Ah, nu-ntreba:
Mai bine sfîntul zîmbet pe chipul tău readu-l...
O, suflete, zîmbeşte mereu şi nu căta
Să rupi un văl, sub care găsi-vei numai iadul.

Convorbiri, I, nr. 2, 15 ianuarie 1907

CHEMARE...

Priveşte !... Cerul semănat cu stele —
Chip purtător de zîmbet şi de vise —
Însenineazǎ pǎmînteşti abise,
De mult ce cautǎ cu drag la ele ;
Şi toatǎ fericirea lui seninǎ
O-ntipăreşte pe pǎmînt şi mare —
Şi iarǎşi lutul omenesc tresare,
Tinzîndu-şi dornic braţele-n luminǎ...
Surîzi, şopteşti, tot sufletul aeve-i —
S-a risipit cu mirosul din floare.

...Aşa era, cînd pieptul cald al Evei
A tresǎrit de-ntîia-nfiorare.
Şi tot aceleaşi raze o scǎldarǎ

Pe Gretchen, cînd, robită, biruită,
A răsărit la geam, cătînd afară
O umbră şi temută, şi iubită,
Şi-n strigăt de porniri biruitoare,
Plecată peste marginea ferestrii,
Căzu cu mlădierea unei trestii,
La pieptul celui fără de iertare.

*

O, noapte albă, soră cu iubirea,
Atît de fericită şi bogată,
Ai strălucit şi pentru mine-odată,
Cînd ochii mei îţi răsfrîngeau zîmbirea.
În părul meu jucau luciri din stele,
Iar sufletu-mi se înfrăţea cu toate —
Garoafe tremurau împurpurate,
În creştetul fermecătoarei mele.
Şi valurile lumii, amîndoi,
Le despicam, neştiutori de ele —
De-ar fi venit chiar noaptea de apoi,
Tot n-ar fi şters surîsul vieţii mele.

De-atunci, pe visul nostru depărtarea
A troienit atîtea clipe reci —
O, noapte albă, soră cu visarea,
Eu te credeam pierdută pentru veci!
Dar astăzi mă priveşti din nou în faţă,
Prin mii de ochi ce scapără scîntei;

Acelaşi dor, aceeaşi caldă viaţă
Îmi poartă paşii către casa Ei...
Şi ţese iar aceeaşi primăvară
La visul început de amîndoi...
O, suflete al meu! Aleargă, zboară —
Pierduta noapte vine înapoi.

Ce zeu şi-a-ntors privirea spre pămînt,
Atît de fericită şi senină,
De se revarsă-atîta farmec sfînt
Din tronul lui, spre globul cel de tină,
Şi-a pus în aer zîmbete fugare
Şi dor în inimi de privighetori,
Iar în făptura ta nencăpătoare
Atîta nesfîrşită adorare,
Că se revarsă-n lacrămi şi fiori,
Şi plîngi pierdut şi tremuri să nu mori?

O, vino, steaua mea! S-a stins acum
Şi cea din urmă lampă la fereşti,
Şi nu mai vezi, pe zidul de la drum,
Cum scad şi cresc lungi umbre omeneşti.
În mîndru-mpodobitele balcoane
Şi cea din urmă şoaptă a murit —
Doar somnul, plutitor în nesfîrşit,
Împarte rîzătoarele-i icoane...

O, vino, vin ! e ceasul de iubit !

Subt uriaşa aripă-nstelată,
Tot necuprinsul tace fermecat —
Doar de departe vine tremurată
O doină de drumeţ întîrziat.
Ascult-o cum descreşte şi cum moare,
Sorbită-n pacea largă de sub cer :
Sînt grijile ce zboară spre uitare —
Aşa s-or stinge vechile dureri,
La pieptul tău de foc, suspinătoare !

O, vino, vin ! cuib cald de mîngîieri !

Nu simţi cît de aproape e iubirea,
Copila mea ? N-auzi în jur de tine
Chemări întretăiate de suspine ?
De m-ai uitat pe veci, în drumul jelei
O clipă doar alină-mi pătimirea —
Dă la o parte aripa perdelei
Şi-arată-te, în toată strălucirea !
Uimit de luminoasa-ţi arătare,
Să te culeg adînc în ochii mei
Şi, coborînd pleoapele-arzătoare,
Pe veci să-nchid icoana ta în ei,
Ş-apoi să mă cufund din nou în noapte...

O, vino, vin, cu stinse, calde şoapte!

Dar ruga mea n-ajunge pîn' la tine —
Ca nişte pasări triste, aiurite,
În geamul tău bat doruri şi suspine,
Şi iar se pierd în noapte, ostenite.

Dormi tu, iubita mea? Dormi lin, dormi lin,
Pierdută în visări amăgitoare!
Eu ţi-aş trimite-o şoaptă, un suspin,
Să-ţi spuie inimii, cu-nfiorare,
De-un vis mai drag, de nebunii divine, —
Dar şoapta mea n-ajunge pîn' la tine!
Dormi lin, dormi lin, iubita mea, visează!
Cum nu sînt serafimul tău de pază,
Să te privesc cum dormi suspinătoare,
În focul tinereţii,
Şi, auzind a dragostei chemare,
Să te trezesc din somn cu-o sărutare,
La visul cel dumnezeiesc al vieţii!

*

...Dar ce lumină-apare la fereastră?
Ce mînă albă flutură-n perdele?
O, stelelor, ce-i strălucirea voastră,
Pe lîngă zîmbetul alesei mele?

Tăceţi de tot, voi, vînturi şoptitoare!
Ea spune un cuvînt — tăceţi, tăceţi!
Din buzele ei dulci, tremurătoare,
Porneşte-acum un sol puternic, care
Aduce mii de morţi sau mii de vieţi.
...Şi tainic stelele au prins cuvîntul,
Şi-l repetară-n crînguri cîntăreţii,
Şi din adînc a tresărit pămîntul,
Simţind din nou în el scînteia vieţii.

Convorbiri, I, nr. 8—10, 15 aprilie—15 mai 1907

PROMETEU

(de Goethe)

Încarcă, Joe, cerul tău
Cu nouri în mînie!
Ş-asemenea unui copil,
Ce-abate scaiul pe poteci,
Deprinde-ţi apriga mînie
Trăsnind stejari şi piscuri reci!
Dar niciodată n-ai să potopeşti
Pămîntul meu iubit,
Coliba mea, la care n-ai clădit,
Şi vatra mea,
Al cărei foc
Mi-l pizmuieşti...

Eu nu cunosc, o, zei, în toată firea,
Neam mai sărman ca voi —

Şi nici va fi !
Voi vă cîrpiţi vieaţa zi cu zi,
Hrănindu-vă mărirea
Cu-al jertfei bir,
Cu fumul rugăciunii,
Şi aţi pieri de foame, de n-ar fi
Copiii, cerşetorii, toţi nebunii
Îngenuncheaţi nădejdii şi minciunii...

Pe cînd eram copil,
Şi nu ştiam ce cale mi-e ursită,
Îmi îndreptam privirea rătăcită
Spre soare, ca şi cum într-însul
E-un suflet ce mi-aude plînsul,
O inimă ce se îndură
De cel răpus de chin şi ură.

Ce duh mă ajută-mpotriv-a
Titanilor trufie ?
Şi cine-mi mîntui vieaţa
De moarte ?
Din sclavie ?
Nu le-ai făcut prin tine însăţi, oare,
Tu, inimă sfînt-arzătoare ?
Şi, înşelată, n-ai adus
Zadarnice cîntări de mulţumire
Şi jertfe Adormitului de sus ?

Să te ador pe tine, eu ?
De ce ? Ai alinat vrodată chinul
Celor îngenuncheaţi ?
Ai şters vreodată ochi înlăcrimaţi ?
Puternica Vecie şi Destinul,
Stăpînii tăi ş-ai mei,
Nu m-au creat pe mine, ca pe zei ?
Crezi tu că voi urî vieaţa, poate,
Şi pribegi-voi prin pustiuri grele,
Fiindcă florile visării mele
Nu pot să lege toate ?

Aici rămîn — şi voi zidi mereu
Făpturi de oameni, după chipul meu —
Un neam la fel cu mine :
Să sufere, să plîngă, să muncească,
Şi să se veselească,
Şi să se uite cu dispreţ la tine —
Ca mine !

Sămănătorul, III, nr. 51, 1904

CĂTRE PACE

O, zee !
Nu-i printre noi un suflet, să nu poarte
Dorința pămîntescului tău rai.
Spre tine-ntindem dreapta toți, dar, vai !
Trecutul plin de lacrimi ne desparte ;
Tot fulgeră, de dincolo de moarte,
Însîngerata spadă a lui Mihai...
Iar la lumina ei, cetim deodată
Şi slova şi durerea noastră toată :
Măreț, fulgerător, dar fără ură,
Veni — şi s-au plecat supuşi Carpații,
Şi-o clipă, după un mileniu, frații
Viu mînile şi-ntind : se cunoscură...
El a căzut, răpus de-a nopții gloată,
Şi-ai lui s-au risipit tăcuți, în cete ;
Dar mînile ce s-au atins odată

Se caută şi azi, cu vechea sete.
El a căzut, dar visul lui nu moare :
Din groapa-i tăinuită, creşte-o floare,
Mereu se-naltă floarea-nlacrămată
Şi-a ei mireazmă umple ţara toată...
I-aţi sborul înapoi! În fiecare,
Trecutul plin de răni e încă viu :
Domneşte-n toţi un duh de răzbunare,
Vii prea de timpuriu :
De-ar amuţi în mîna noastră durda,
Ce-ar zice sfînta umbră de la Turda,
Al neamului străjer?
Ce-ar glăsui strămoşii din morminte,
Cînd am uita dorinţele lor sfinte?
Ia-ţi sborul către cer!
Iar, cînd vom vindeca străvechea rană,
Cînd visurile fi-vor întrupate,
Iar nedreptăţi de veacuri — răzbunate ;
Noi cei dintîi din lumea pămînteană
Cu flori te-om aştepta,
Cu doine vom chema cereasca mană :
O, zee! Vie-mpărăţia ta,
Să ne păzeşti a neamului icoană...

II

Înăbuşite glasuri vuiesc ca din pămînt.
Tot creşte-adîncul murmur: Zadarnic vii şi-atunci
Noi sîntem închinaţi mîntuitoarei munci,
Dar rodul trudei noastre se risipeşte-n vînt...

O, zee! Cei puternici ne pun în jug de prunci,
Şi anii trec zadarnic,
Căci nu-i a noastră casa pe care o zidim;
Pămîntul, pentru care am plîns şi suferim,
Pe noi ne-ngroapă numai; iar pentru ei e darnic,
Chiar pe Isus, ce-odată s-a coborît pe lume,
Să plîngă împreună cu cei îngenuncheaţi,
Pe El chiar ni-l furară, şi azi, în sfîntul nume
Cel tare-mpilă slabii, iar fratele pe fraţi.

O, zee! fruntea noastră, plecată de furtună,
Cu florile durerii destinul o-ncunună:
Şi totuşi, noi ne-am duce, tăcînd robia grea,
De n-ar fi cruzi să rîdă cînd plîngem; de-ar avea
O vorbă, o privire ce ne-ar pricepe chinul,
Atunci în noi revolta nu şi-ar înfige spinul,
Şi-n ceasul de pe urmă al vieţei, i-am ierta...
C-un semn, c-o mîngîiere, ne-ar îmblînzi amarul,
Căci nici eterna vieaţă ce ne-o şopteşte-altarul,
Nici sorii ce descoper un colţ din univers,
Nimic nu preţuieşte cît un fior de milă —
Cît clipa sfîntă-n care o mînă de argilă
A mîngîiat o rană şi-o lacrimă a şters...

O, zee! Dacă sceptru-ţi va fi să-ncremenească
În formele de astăzi vieaţa pămîntească,
Rămîi mai bine-n lumea visării nemplinite!
Ce bine-aduci tu, oare, mulţimii oropsite,

Cruţînd-o de popoare asupră-i ridicate,
Cînd îi rămîn acasă călăi în chip de frate...
Vii prea devreme. Omul e încă slab sau rău,
Nedemn de raiul tău...
Dar vor apune zeii tirani, de la o vreme,
Şi nu va fi pe lume nici sclav, nici domnitor,
Ci pîn-atunci pămîntul, visînd de viitor,
Asemeni unui suflet ce de păcate geme,
Va trebui să-şi facă osînda-n purgator :
Cu torţe-aprinse robii, zburînd din loc în loc,
Vor îmbrăca pămîntul într-un vestmînt de foc ;
Vijelioase flacări vor mistui palate,
Vor şterge orice urmă din vechea nedreptate,
Şi pînă-n bolţi vor creşte, cercînd la cer intrare...
Iar cînd se va desface de-a lor îmbrăţişare,
Pămîntul, vechiul tată, va fi ca renăscut,
Va scutura, cu-n geamăt, robia din trecut...
Atunci, de pretutindeni va curge viaţă nouă.
În orişice ungher,
Copii cu ochii umezi de a nădejdei rouă,
Cu braţele întinse, te vor cerşi din cer.

III

O, zee ! În nădejdea minunei, cine ştie
De cîte ori pe cruce va mai muri Isus ?
Şi mulţi din noi găsi-vor o moarte timpurie :
Îi va ucide dorul de pace şi frăţie —
Întinderea de braţe spre umbra ta de sus...

Dar dacă ești aievea așa cum te visăm,
Şi dacă după veacuri putem să te-ntrupăm
Prin lupte uriașe și jertfe de eroi,
Atuncea nu se plînge nici unul dintre noi.
Ce este o durere și-o lacrămă ce-nseamnă,
Cînd tînăra nădejde la luptă te îndeamnă?
Şi ce-i să cazi, cînd viața n-o pierdem în zadar,
Cînd trupurile noastre sînt pietre de altar, —
Cînd fiecare știm,
Că făurim o lume ce-o vor primi ca dar
Acei ce nu sînt încă și totuși îi iubim?

Sămănătorul, III, nr. 51, 19 decembrie 1904

CELEI AŞTEPTATE

Ades, pe mare, luna-ngîndurată
Sub văl de nori alunecă tăcută,
Dar marea tot o simte şi, zbătută,
Spre dînsa, vuietînd, se-nalţă toată...

In zarea viitorului pierdută,
Aşa-mi pluteşti în taine-nvesmîntată,
Dar sufletu-mi se zbate şi te cată,
Iar gîndurile mele te sărută.

Dar, de e scris să-mi fii în veci departe,
Să fugi de umbra mea, cum fugi de moarte,
O rugă am : Prin visul meu cînd treci,

Să te oprești în loc, surîzătoare,
Și să-mi lipești pleoapele mai tare :
În veci să dorm, să te visez în veci...

Convorbiri literare, XLII, nr. 1, ianuarie 1908

PĂRÎUL ŞI FLOAREA

Părîului se tînguieşte-o floare :
„Ce blînd erai în vremuri mai senine !
Purtai în unde numai dezmierdare.

Plecată peste valurile-ţi line
Aveam tăria pururi lîngă mine,
Iar noaptea-mi coborai şi-o stea pe-aproape ;

Vorbind mereu de cer, de paradisuri,
Îmi strecurai în suflet foc şi visuri
Şi mă lăsai cu umede pleoape.

Şi mă plecam robită dezmierdării,
Mireasma mea o dăruiam suflării,
Şi zi cu zi te-aveam mai drag, blajine.

Căci steaua mea trăia numai prin tine
Şi tu-mi trezeai vieaţa fără nume —
Nelămuritul zbor spre altă lume ;

De-aceea îţi iertam, cînd, plin de teamă,
Îmi murmurai cuvinte de iubire —
Ci tu erai copil şi nu-ţi dai seamă...

...Dar vremea ţi-a răpit acea blîndeţe ;
Tot creşti mereu, şi, fără stăpînire,
Azi îmi arunci cuvinte îndrăzneţe ;

Azi, cerul meu numai arar se-arată, —
De mult ce plîngi şi te frămînţi în spumă,
Mi-e faţa-n veci de lacrimi rîurată ;

Iar cînd vorbesc cu steaua mea, vîltoarea
Îmi fură vorbele şi le sugrumă —
Şi astfel tu ne turburi sărbătoarea...

Tot plîngi, şi chemi, şi blestemi : Vino ! Vină !
Şi tot mă-ndoi... Dar ce sînt eu de vină,
Că tu îţi farămi trupul în vîltori ?

Şi pentru ce-aş porni cu tine-n vale ?
Să văd cum oglindeşti tot alte flori,
Plecate peste zîmbetele tale ?

Prefă-ţi în aburi picurile grele,
Şi spulberă-ţi în vînt durerea toată,
Şi uită-mă singurătăţii mele !

Mi-e dor. mi-e dor de tihna de-altădată !..."

*

Secă izvorul, cu durere mare,
Ca să-mplinească ruga ei fierbinte —
Dar cine nu ascultă-o rugăminte,
Chiar crudă, ce-a pornit de la o floare ?

Fugi nebun pârîul ; dar cu dînsul
Se şterse şi a cerului icoană —
Şi-acolo unde-şi legănase plînsul,
Adînc brăzdată-i glia, ca o rană...

Pe ţărm pustiu jeleşte-acum o floare :
„O, Doamne, unde mi-e pribeagul oare ?
Hrăniţi-l, norilor, cu răpezi ploi !

Cu glas de neodihnă să se plîngă,
Să mă lovească, mijlocul să-mi frîngă —
Dar să mi-aducă cerul înapoi !..."

Sămănătorul, V, nr. 25, 18 iunie 1906

LOGODNA

...Tot aurul luminii îţi cade-n păr, pe faţă...
Apari biruitoare, ca-ntîia dimineaţă —
O, vis al vieţii mele, ce-o clipă mi-ai zîmbit,
Mergi pururi în lumină, etern sărbătorit !...
Şi, dacă eu mă-ntunec, uitat, necunoscut,
Amara deznădejde de a te fi pierdut
Mi-o va-mblînzi credinţa că te voi şti mai bine —
Mai sus, mai fericită decît ai fi cu mine...

Acela ce se leagă tovarăş umbrei tale,
Frumos ca un Adonis ţi-a răsărit în cale.
Aceleaşi sfinte doruri pe amîndoi vă-mbie,
In ochii tăi mari, limpezi, rîd zori de bucurie —
Şi eu mă uit pe mine, şi-n gîndul meu aş vrea
Să cresc norocul vostru cu fericirea mea ;

Şi nici un semn iubirea-mi trecutului nu cere —
Doar inima, nebună, se sfîşie-n tăcere...

Plecat spre tine, robul, cu inima vrăjită,
Îţi spune vorbe pline de taină şi ispită ;
Iar tu zîmbeşti, ca-n visuri, ş-aprinsă de noroc
Pecetluieşti iubirea-ţi cu gura ta de foc...

...Nu te uita că ochiu-mi s-aprinde peste fire,
Că sufletu-mi se rupe de-atîta fericire —
Nu te uita : sărută-l, sărută-l înainte —
Simţire-aş gura morţii pe fruntea mea fierbinte !...

Sămănătorul, III, nr. 6, 8 februarie 1904

ZILE DE DURERE

I

Din ce pămînt revine oastea oare,
De sîngele a mii de vieţi stropită ?
Văd flamuri — dar nu-i una zdrenţuită ;
Văd şoimi — dar nu mai cată ţintă-n soare.

Cum ? N-o primesc cîntări de sărbătoare ?
De ce stau toţi cu fruntea grea, cernită ?
Nu-şi mai cunosc oştirea strălucită ?
Nu-i nimeni să-i arunce-n drum o floare ?

O, ţară ! Astfel îţi primeai vultanii,
Cînd se-ntorceau pe vuietul furtunii
Biruitori ? O, mamă ! Unde-s anii,

Cînd acvila îţi aducea în gheare
Fîşii de raze smulse semilunii,
Ori lauri din cununile maghiare ?

II

Departe,-n ţara holdelor bogate,
Acolo unde foamea e regină,
Au fost furtuni — şi sînge fără vină,
De la bordeie pînă la palate...

Iar astăzi, pare linişte deplină ;
Dar din adînc vin glasuri înecate,
Vin rugi, blesteme, cereri de dreptate...
Drumeţii trec grăbiţi — şi se închină.

O, soare al iubirii, soare sfinte !
Pîn' nu pătrunde-n vechile morminte,
Răsai deasupra sîngelui bogat !

Usucă iute cîmpurile roşii,
Să nu priceapă-n groapa lor strămoşii
Al cui a fost — şi cine l-a vărsat.

III

Dreptate ! Ochii plînşi cer să te vadă.
De ce ne uiţi ? Nu mai trăieşti, tu, zînă ?...
Temutul Zeus căzu a vremii pradă
Şi fulgeru-i se stinse în ţărînă ;

A Venerii făptură de zăpadă,
Încet-încet, s-afundă în ruină...
Apună toţi !... Tu nu lăsa să cadă
Din mîna-ţi rece cumpăna divină.

Iar de-i pieri sub pietre, ca profeţii,
De dincolo de negrul ţărm al vieţii,
Înalţă spada ta, nestrămutat.

Dispară-o lume, tron de tron să ardă ;
Dar nici o lacrimă să nu se piardă
Din plînsul şi din sîngele vărsat !

Convorbiri literare, XLI, nr. 9, septembrie 1907

SONETE

I

Spre pruncul ei, spre unicul ei bine,
Mereu se pleacă mama, zîmbitoare —
Şi iată... cel dintîi surîs apare,
Ca-n vis, în colţul gurii lui divine.

În veci şi eu, învins de adorare,
Ţi-am îndreptat priviri de patimi pline,
Şi inima ce dormita în tine
Se-ncinse de a mea înflăcărare.

Şi-mi înfloreai în suflet tot mai dragă —
Curată ca surîsul dimineţii,
Călăuzind viaţa mea pribeagă...

Dar a venit un crai din zări străine :
Doinind îmi smulse trandafirul vieţii,
Iar spinii i-a uitat în piept la mine.

II

Cînd veţi ajunge mîne-n ţări străine,
Să te-nconjori de rîs, de voie bună ;
Cu sufletul în tremur, ca o strună,
Să nu mai ştii de lacrămi şi suspine.

Şi să mă uiţi de tot — că tu eşti bună,
Şi, de-ar ajunge plînsul meu la tine,
Tu n-ai cunoaşte fericiri depline,
Căci mila va veni să le răpună...

...Iar eu voi alina tot chinul meu,
Gîndind că într-un colţ bogat din fire,
Tu dintr-un muritor creezi un zeu ;

Că-n lumea noastră plină de jelire
A izvorît un strop de fericire,
Din inima ce-am deşteptat-o eu...

Convorbiri literare, XLI, nr. 1, ianuarie 1907

SARCOFAGUL

(după Vrchlicky [1]*)*

O, Hellas, ţara artei ş-a setei de vieaţă,
Ce-adînc străbaţi în lume cu razele măririi !...
Apollo, zeu ce rupe a veacurilor ceaţă,
A sărutat Hymettul [2], în sunetele lirei,
Şi aur strecurat-a în mierea de pe vale,
Ş-a pus căldură-n inimi, şi vinuri în pocale.

Salut, pămînt senin !...
Apollo mai trăieşte
Şi vesel aureşte
Paharul ce ţi-nchin...

---

[1] *Jaroslav Vrchlicky* (1853—1912), poet, dramaturg şi critic literar ceh, a cărui poezie a fost influenţată de romantismul francez.

[2] *Hymette* — munte în sudul Atenei.

...Demult, într-o ruină, văzui un vechi cosciug
Şi, pînă azi, spre dînsul gîndirile îmi fug;
Mînate de furtună, asemeni unui stol
Pe zbuciumata mare a vieţii dînd ocol.
Şi mă gîndeam cu groază, că nu e nici o punte
Să lege-albastrul slăvii cu hăul mării crunte;
Că fericirea noastră — o stea în fundul mării —
E visul unei clipe şi rodul întîmplării...
Şi nestatornicia norocului mă-nghează...
Ce zeu hain dă lumii osîndă la vieaţă?
Şi pentru ce eterna minciună a nădejdii,
Cînd orice clipă este o cursă de primejdii?
Iar cînd, în susul scării, o treaptă-a mai rămas,
De ce se frînge treapta la cel din urmă pas?

Cum, oare, troieni-voi a poeziei floare
Pe vălul ce ascunde genuni îngrozitoare?
Şi-n ce chip asprul viscol al soartei omeneşti
Să-l îmblînzesc cu sunet de harpe îngereşti?
Cum să-nsenin eu chipul Meduzei, şi cum, oare,
Voi da durerii oarbe un nimb de resemnare?
Sub raza cugetării, credinţa cum s-o predici,
Şi cum să zbori, cînd lutul te-a încărcat de piedici?
Nu-i farmec să-nfrăţească aceşti eterni vrăjmaşi!...

Priveşte doar o clipă sicriul de Carrara!
Cununi de măzăriche îi împleteşte Vara;
Iar nimfele blajine şi satirii trufaşi

Sus, pe capac, s-adună în chipul mîndrei hore,
Purtînd în bucle brune cununi multicolore.
Năuntru zace mortul ; afară,-n ritm de danț,
Se rupe, se reface înfloritorul lanț...
Năuntru doarme mortul ; afară, îndrăzneții
Cer nimfelor sfioase comoara tinereții...
Năuntru, scrum ; afară e cîntec, chiot viu,
Și, desfidînd orbește neantul din sicriu,
        Bogată, caldă, vie,
Vieața izbucnește în valuri de-armonie...

Sămănătorul, III, nr. 4, 25 ianuarie 1904

CÎNTEC DE NOAPTE

Repezind în ramuri
Lacrime şirag,
Tainic trece vîntul
Prin păduri de fag.

Falnic freamăt vine
Pe înalte căi,
Creşte, se revarsă
Pînă-n fund de văi:

Pare că e glasul
Unui vechi profet,
Din a vremii umbră
Izvorînd încet.

În puterea nopții,
Fulgere sclipesc
Şi-mi descoper vîrfuri
Care se clătesc.

Nevăzut, în umbră,
Plînge Jiul, greu :
Pare că răspunde
Sufletului meu.

Vîntule, copile,
Codrii ce-i trudeşti ?
Ce-mi tot spui de jale
Şi-mi tot proroceşti ?

Dă mai bine aripi
Dorului pribeag,
Să usuce plînsul
Mîndrelor din prag !

Fulgere, voinice,
Ce-mi tresari din greu ?
Ce mi-arăți cărarea,
Ca s-o pierd mereu ?

Vin' mai bine-odată
Lin, nemărginit,
Şi-mi aşterne drumul
Dorului grăbit!

Colo,-n văi, e-o casă
Albă ca de nea:
În pervazul uşii
Stă iubita mea.

Îşi trimite-n noapte
Sufletul trudit —
Chipul în lumină
Pare zugrăvit.

Convorbiri literare, XLI, nr. 11,
noiembrie 1907

DOR

Pustii sînt țările străine —
De ce-am plecat de lîngă tine ?
Cînd tu ești binele meu unic,
În triste zări de ce mă-ntunic ?

Necunoscute, oarbe genii,
În graiul dulce al sirenii,
M-au rupt de îngeru-mi de pază,
Pe drumuri fără nici o rază...
Și-a vieții tale stea, iubito,
În giulgi de nori au învălit-o :
În suflet bun ca o icoană
Deschis-au neîmblînzită rană...

Trist, încărcat de plîns, ca norul,
Jeleşte-acum în mine dorul ;
Dar toate lacrimile mele
De s-ar schimba-n eterne stele,
Tot n-aş putea răscumpăra
O clipă din durerea ta.

...Au cine-a spus că depărtarea
E soră dreaptă cu uitarea ?
Nici despărţirea, nici mormîntul,
Nici Cel ce ţine-n mîni pămîntul
Nu pot să puie-mpotrivire
Acolo unde e iubire...
Renaşte sufletu-mi, din pară,
Ca pasărea cea legendară,
Şi mîndru îşi porneşte zborul
Spre sufletu-ţi, mîntuitorul...
În ceasul nostru de-ntîlnire
Sălbatec plîns va fi prin fire :
La dorul meu de ani, nestinsul,
Va da răspuns tot necuprinsul —
În larg va cuvînta mereu
Furtuna sufletului meu...

Cînd nourii au să detune,
Eu suferinţa mea ţi-oi spune ;
Cînd va sclipi sub fulger firea,
Atunci mi-oi spune eu iubirea ;

Cînd tot trecutul vei uita,
Blînd două guri se vor căta :
Se vor căta, vor tremura,
Închişii ochi vor picura.

Pe pieptu-mi mîna ta vei ţine —
Răni vechi, răni multe să se-aline...
Stejarii de furtuni s-or frînge —
Noi mai puternic ne vom strînge...
În tresărirea de lumine,
Atît de-aproape te voi ţine,
Că trăsnetul de-ar fi să vie,
Am rîde de a lui mînie.
Căzînd pe unul, din înalt,
El ar lovi şi pe cellalt,
Dar răzvrătirea lui deşartă
Tot n-ar putea să ne despartă.

. . . .

Se-ntreabă inima-mi pustie :
De ce-am pornit în pribegie ?
Cînd tu eşti singurul meu bine,
De ce-am plecat de lîngă tine ?...

Convorbiri literare, XLIII, nr. 9, septembrie 1909

FLOARE ŞI GENUNE

Alături de genuni răsai, o, floare,
Şi pari a fericirilor icoană...
Ce mînă te-a sădit, încrezătoare,
Pe margini de prăpăstie duşmană ?

Din adîncime, Ielele-ţi cîntară
Chemări ispititoare, ca-n poveşti...
Şi rîd fermecător — şi cîntă iară...
Tu le asculţi, senino, şi-nfloreşti.

Asupra ta, prin neguri şi furtună
Al morţii duh adese a trecut —
Ce farmece te-au ocrotit, ce scut,
De n-a putut nici el să te răpună ?

Ca un răspuns al lumii pămîntești
La zîmbetul de stele al tăriei,
Tu te ridici din lumea vijeliei,
Privești văzduhul, cerul — și-nflorești...

O, floarea mea ! Cu tremur și uimire
Salut avîntul tău spre fericire.
De unde l-ai desprins, din ce lumină,
Surîsul dulce, plutitor în vînt ?
Cum ai putut rămîne tu senină,
Nesocotind prăpastia vecină,
Ce pentru muritori ar fi mormînt ?
Noi, de la rob la purtătorul stemei,
Trăim mînați în veci de dor aprins ;
Dar cea mai slabă fîlfîire-a vremei
Ne zbate facla vieții pîn' la stins...

...Noi alergăm, zburăm spre-o rază sfîntă,
Pe care-am vrea s-o coborîm în viață ;
Dar cea mai slabă piedică ne-nghiață,
Și numai gîndul luptei ne-nspăimîntă...
Și ne-nturnăm în propria ruină,
Cu inima-necată de suspin —
Nebuni și orbi ! De teama unui spin,
Lăsăm să moară roza pe tulpină...

Noi preamărim umana înţelepciune —
Şi care-i este rodul ?... Făurim
Atîtea umbre şi-ntrebări nebune,
Prin care-a vieţii spaimă o mărim :
Ce-i moartea ? Pentru ce împărăţeşte ?
Ce ne aşteaptă mîne ? mai tîrziu ?
Ce-i taina care pururi izvoreşte
De dincolo de leagăn şi sicriu ?

Şi astfel viaţa ni se risipeşte :
În mîna care tremură de teamă,
Paharul darului ceresc se varsă
Şi, pînă să-l lipim de gura arsă,
E gol — sau plin de-a lăcrimilor vamă...
Nebuni şi orbi ! Nepricepuţi ca vîntul !
Noi singuri, noi, ne adîncim mormîntul !

...Ci tu rămîi de-a pururi zîmbitoare,
Neturburată de-al genunei glas —
Sălbatecă şi neştiută floare !
Surîsul tău în suflet mi-a rămas...

Aş vrea să mă avînt în lumi senine,
Dar ţelul este sus şi drumul greu ;
Ce mult aş vrea să te răpesc cu mine —
Să te sădesc adînc în pieptul meu !...

Tovarăş drag ! Cînd voi păli de jale,
Străbate-mi gîndul cu mireasma ta ;
Cînd inima va tremura în cale,
Înclină-te, tovarăşe, spre ea
Şi spune-i taina fericirii tale...

Învaţă-mă despreţul de primejdii,
Şi voi aprinde candela nădejdii,
Pe marginea mormintelor flămînde ;
Dă-mi tu un cer spre care să privesc,
Cînd deasupra inimei plăpînde
Ai suferinţii vulturi se rotesc ;
Şi-ncrezător în ziua care vine,
Din orice lacrimă mi-aş face-o stea...
Aş înflori, aş străluci ca tine —
Aş fi însuşi norocul, floarea mea !

Convorbiri literare, XLI, nr. 2, februarie 1907

AMOR

I

Amor, drag copil cu toane,
Se-abătu şi pe la noi —
Două aripi diafane
Fîlfîiau pe umeri goi...

Raza lunei visătoare
Din argint îi ţese straie,
...De ce fug din cale-i, oare,
Mîndrele, numai văpaie ?

Mai sfioase, mai şirete,
Îşi duc mînile la faţă,
Dar, prin degete, cu sete,
Îl privesc, arzînd de viaţă...

Numai o frumoasă, care
Pătimise pe-al lui rug,
Ocolea fără crezare
Dulcele lui vicleşug:

„Cel ce-a pus puteri în tine,
Să aprinzi în inimi dorul,
De-ţi lua, copile, zborul
Şi-ţi da ochi — era mai bine..."

Rîde El: „Răutăcioasă!
Mă răneşte vorba-ţi grea —
Ai noroc că eşti frumoasă;
Altfel, zău, m-aş mînia!

Dar... ca-n veci să nu-ţi învie
Zîmbetul cel nemilos,
Răzbunarea mea să fie:
Să-ntîlneşti pe Făt-Frumos..."

II

Şi, deodată, ea tresare,
Faţa ei răsfrînge foc —
Un voinic în drum îi sare
Ş-o cuprinde de mijloc.

Mai de voie, mai cu sila,
Ea-l urmează pe cărări —
De-a lui calde aiurări
Biruită-i iar copila.

Se trezesc săruturi mii,
Şi se zbat la gura-i mică:
Gingaşi pui de turturică
Prinşi la cuibul lor, de vii.

...Plîng de drag, îşi spun pe nume,
Lacomi sufletele-şi sorb
Şi se-nalţă peste lume,
Binecuvîntînd pe orb...

III

Însă zeul nestatornic
Lîngă ei viclean se plimbă...
Pune mînile pe ornic
Şi răpede-a vremii limbă.

Şi pe cînd ei se răsfaţă
În puterea lui măiastră,
El, suflînd pe a lor faţă,
Îi aduce-n lumea noastră.

Zboară-apoi rîzînd, pribeagul,
Altora să-şi ducă para —
A! De mi-ai călca tu pragul,
Cum ţi-aş smulge aripioara!...

Convorbiri literare, XLI, nr. 3, aprilie 1907

FLOAREA OLTULUI

I

Cum mă bate-un gînd de ducă
Pîn' la mîndra din livadă !
Dar de ce mi se usucă
Busuiocul din ogradă ?

De trei zile mă doreşte
Mîndra inimii mireasă —
Dar de ce se tot jeleşte
Oltul meu pe lîngă casă ?

Ori îmi spui de cale bună,
Oltule, iubit tovarăş ?
Ori ţi-aduci aminte iarăşi
De un plîns ce-n noi răsună,

De un plîns ca din poveste,
Oltule, iubite frate, —
De un foc ce nu mai este
Şi de mîndre măritate ?...

Dacă-i plînsul pentru mine,
Să-ţi dau lacrimi line-line ;
Da-ţi-aş lacrimi grele-grele,
Dacă-i plînsul pentru ele...

Dacă-i plînsul pentru una
Ce nu-i încă măritată ;
Oltule ! mă du odată,
Ca fugarul, ca furtuna...

Cerul peste noi se-ndoaie
Cu plînsori alintătoare, —
Zboară, murgule, prin ploaie —
Nu te teme de vîltoare !

II

La căsuţa văruită,
Numai cetini legănate.
La căsuţa văruită,
Murgul din copită bate.

Şi-mi răsare la fereastră,
Surioara Cosînzenei —
Floare albă şi măiastră
Între florile poienei...

Cine-mi iese înainte ?
Cine-mi luminează pragul ?
Este inima fierbinte —
Este dorul meu, pribeagul.

Îmi dezmeardă calu-n grabă,
Şi-n pridvor îi duce şeaua,
Şi, supusă ca o roabă,
Se mlădie ca nuiaua :

Cum îi lunecă privirea
Ca la cerbul cel de-o vară !
Cum o prinde aromirea,
Cînd o ţin la piept, uşoară !

Cum se-alătură, duioasă,
Ca un porumbel cuminte !
Cum adună ceru-n casă
Cu un sărutat fierbinte !

III

...Cine-mi vine cu zăbavă ?
Cine-şi curmă mijlocelul ?
Cine-mi trece spre dumbravă ?
Bradul şi cu ghiocelul.

Cum se leagănă pe cale
Doina-n frunza clătinată !
Cum se leagănă a jale
Şi suspină valea toată !

Şi mi-alătură mai tare
Bradul şi cu ghiocelul
Şi-n cea dulce legănare
Iarba-şi curmă mijlocelul.

E tîrziu acum. În zeghe,
Dorm doinaşii din cavale ;
Cîte-o stea, căzînd de veghe,
Spre culcuş îşi face cale.

Numai luna luminează
Peste vîrfuri, ca un sfeşnic —
Numai dragostea veghează,
Ca un ochi al celui veşnic.

IV

Lîngă vad de ape grele,
Dornic, murgul mi-am oprit:
Cuibul drag al vieţii mele
Sta în noapte adîncit.

Dar în el ce foc tresare?
Ce mi-aprinde-n piept scînteí?
E părere, ori o zare
De lumină-n geamul ei?

Nu e vis. Nu bate-o rază
Rătăcită de la cer,
Ci e mîndra, care-aşează
Candela într-un ungher.

O, aprinde-o şi te roagă
Preacuratei îndurări:
Să vegheze vremea-ntreagă
Peste nouă ţări şi mări;

Să te ţie tot frumoasă
Şi copilă, precum eşti —
Să urmeze tot miloasă
Dragostele pămînteşti!

Oltule cu repezi valuri !
Multe mîndre flori dezmerzi —
Dulce le dezmerzi la maluri
Şi-n vîltoare mi le pierzi !

Du-le, Oltule, le mînă,
Mîndru tresărind mereu !
Numai una să-mi rămînă :
Floarea sufletului meu !

S-o revăd mereu tot floare,
Farmec plaiurilor dînd —
Caldă, vie, rîzătoare,
Văile străluminînd...

Convorbiri literare, XLII, nr. 9,
septembrie 1908

TORQUATO[1] CĂTRE LEONORA

Surîzătoare m-ai supus, iubire,
Şi dulce mîna ta m-a-ncununat...
Ai fost aieve tu, dumnezeire,
Ori numai te-am visat?
...Ce vînt a pustiit cărarea mea —
Ce pas nebun al soartei?
Ieri, glasul tău ce-aproape răsuna,
Iar astăzi ce departe-i!
Ieri, sceptrul regilor ş-al tinereţii —
Iar azi toiagul bietului proscris!
O! Leonora — cer pe veci închis!

---

[1] *Torquato Tasso* (1544—1595) — poet italian, autor al cunoscutei epopei *Ierusalimul liberat*. Din pricina amărăciunilor îndurate în viaţă, ultimii săi ani au fost întunecaţi de nebunie. Destinul lui, reprezentativ pentru nefericirea poetului în societatea acelei vremi, a inspirat şi o cunoscută dramă a lui Goethe.

Mai dulce decît orice vis al vieţii,
Tu n-ai fost vis, tu n-ai fost numai vis :
Mi-o spune asprul cîntec al furtunei,
Ce-acum sub frunte-mi s-a dezlănţuit —
Mi-o spun, şoptind, şi frunzele cununei
Ce cu eternul chin m-a logodit !...

Şi cît era de limpede izvorul,
Cînd a trecut cu setea-i călătorul !
Cum mulţumeam puternicilor zei
Că se-ndurară să te ştiu pe tine —
Şi cum mă socoteam în rînd cu ei,
Cînd umbra ta trecea pe lîngă mine !...
În urma ei, cu dulce-nfiorare
Plecam uşor pleoapele-arzătoare,
Şi ore-ntregi mă îngîna, duioasă,
A visurilor tînără crăiasă :
Vedeam privirea ta de suflet plină
Ş-a frunţii tale marmură senină,
Bogatul păr ce-n unde lucitoare
Cădea pe umeri — paşii tăi, măreţii :
Biruitorul mers al frumuseţii

Ce-a răsărit din valuri legendare...
Trăiam visînd... Nădejdea, lîngă mine,
Îmi presăra cărarea cu lumine...
O stea de-argint, în părul lucitor —

Pe umeri albi, aripi nerăbdătoare:
Aşa mergea-înfrăţită cu-al meu dor -
Copila cea etern surîzătoare,
Cu braţul alb întins în viitor...
Trăiam visînd: Acesta e Amorul?
Dar unde-i arcul lui, săgetătorul?
Şi unde-i rana-n veci nevindecată?
...Un gînd abia pătruns —
Un glas din cer, ce caută răspuns
În două inimi gemene deodată —
O muzică-auzită
În somnul cel mai drag al dimineţii,
Şi care peste viaţa ta răpită
Adie-atît de blînd, de lin, alene,
Atît de dulce o topeşte toată
În lumi aeriene,
Că n-ai mai vrea să te deştepţi vreodată —
Şi tremuri să nu steie cîntăreţii,
Să nu recazi în frînele vieţii...

. . . .

Ah, cine i-a gonit? De ce tăcură
Atît de fără veste cîntătorii?
Cînd m-am trezit, cînd ochii mei văzură —
Nădejdea-n zare se pierdea cu norii.
Rămîi! Rămîi!
Dar umbra nu se-ndură...
Şi-n gîndul meu, cu vuiet de vîltoare,
Se împletesc dureri şi sărbătoare —
Tot ce-am visat şi toate cîte fură...
Şi-n veci nu voi putea, din amintire,

Să sting strălucitoarea ta icoană,
Intîiul fulger, cea dintîi privire,
Din care-atunci sorbeam dumnezeire —
Iar azi durere pentru vechea rană!

...Vibra de dulce freamăt tot palatul:
Pe fețe — rîs zglobiu; în ochi — văpaie;
În arcuri — salbe de lumini vioaie;
Iar crini de-argint și trandafiri ca para
Îmbrățișau coloanele... Ferrara
Sărbătorea mărirea ei de pace.
Deodată — parcă nimeni nu respiră.
Și, din tăcere-adîncă, se desface
Un glas de înger, însoțit de liră:
În corzi de-aramă, mînile vrăjite
Aci fugeau, aci se-ngemănau,
Iar frunțile pe mînă se lăsau —
Prelung, privighietori îndrăgostite
Din sufletele noastre răspundeau...
Urzeam din nou la visuri înmiite,
Ce niciodată nu sînt împlinite —
Și toate cu putință ne păreau...
Ci tainic ochii tăi mă-nvăluiră:
Un negru văl căzu pe lumea toată —
Din tot ce-a fost n-a mai rămas, deodată,
Decît, ca-n fund de zări, doi ochi ș-o liră —
Și sufletu-mi ce-n ritmul ei respiră.

...Icoanele s-alungă-n mintea mea :
Ocrotitori şi albi, deasupra ta,
În dulcele suspin al adierii,
Se legănau salcîmii primăverii,
Şi, clătinîndu-şi vîrfurile-n floare,
În mii şi mii scîntei tremurătoare
Sfărîmau lumina soarelui de mai
Pe crengi, pe flori, pe chipul tău bălai...
Pe-a frunţii tale marmură senină
Lumini şi umbre se-alungau... Părea
Că îngerul ascuns în umbra ta
Te mîngîie, cu mîna-i de lumină,
Pe păr, pe ochi, pe lîngă tîmpla fină...
Simţii atunci cît de frumoasă eşti,
Ş-un val de foc mă-nvălui deodată,
Iar inima-mi se strînse, fulgerată
De gîndul : Pentru cine înfloreşti ?
Tăcut m-apropiu... Tu, ca-n vis, mă cerţi !
„De ce aşa tîrziu şi trist, Torquato ?"
Şi dulce m-ameninţi, zîmbind mă ierţi —
Şi iarăşi fruntea mea ai luminat-o...

. . . .

Orbire ! Cînt nebun de visător
Îndrăgostit de propria-i ruină !
Cum a putut o rază de lumină
Să tulbure cel mai curat izvor ?
Au cine-a spus că zeii sînt senini ?
Întreagă ura lor am cunoscut-o !

Orbit de fulgere, reintru lin
În liniştea ce-o clipă am pierdut-o...
Un joc e tot ! Fugara fericire
Îmi pare o cerească povestire,
Pe care-am auzit-o, lăcrimînd,
Din graiul dulce-al mamii picurînd.

Ci iată ! se sfîrşeşte blîndul mit —
Povestitorul merge să se culce —
Luminile se sting —
Ce cîntec dulce
Trecu pe drum ? Zîmbind, am adormit
Cu laurii pe frunte, ca în zori
Să mă deştept cu spini în locul lor...

Convorbiri literare, XLII, nr. 2, februarie 1908

POPORUL

I

...Cine trece pe poteca dintre moarte şi viaţă ?
E un neam, ce-avu pe vremuri o slăvită dimineaţă.
Neam al meu ! A morţii cruce tu o duci de voie bună :
Printre veacurile mîndre ai avut şi tu cunună,
Dar ai risipit-o singur, împărţind-o tuturora,
Cum împarte raze cerul, cînd s-arată aurora...

Mîndre-s plaiurile tale, ţară mîndră între toate !
Şi frumos se-ndoaie cerul peste văi şi peste sate ;
Dar, oricît sclipesc pe tine plaiuri, cer, întreaga fire,
Tristă eşti şi neferice, căci la noi nu e iubire...
Şi flăcăii tăi sînt harnici, holdele îţi sînt bogate,
Şi copilele-ţi duioase parcă sînt domniţe toate —
Dar zadarnic strîngi la sînu-ţi mii comori de fericire !
Doina ta e numai lacrimi — căci la noi nu e iubire...

Cine-i cel ce dojeneşte boul care nu se-ndură
Să mai ducă la hrăpareţi cele bune pentru gură?
Cel ce tremură pe zloată, cel ce cade de arşiţă?
Cel ce vine cu căciula la o poartă de domniţă;
Cel ce numai de-o cămaşă pentru-nmormîntare strînge,
Din ce ţese, din ce coase, din ce spînzură pe dînsul.
Din ce aurul îi zvîrle, ca să-i amuţească plînsul?...

Cine-i cel ce se jeleşte că i-e masa-nlăcrămată?
Că nu-i vită în ogradă, că nu-i pită în covată;
Că, la cel ce hodineşte, chinul n-are nici o plată;
Că la sînul mamei pruncul e-o pelincă îngheţată,
Că la cer nu e nădejde, că la inimi nu-i crezare —
Că din leagăn i se cîntă cîntecul de-nmormîntare?...

. . . .

Pîine! Şi pămîntul negru îl cuprinde pîn' la glezne...
Pîine! Pînă la genunche se ridică ţărna, lesne.
Şi încet-încet pămîntul îi ajunge pîn' la gură:
Îi aude rugăciunea vechiul tată — şi se-ndură
Să-i întindă-această pîine, care satură pe veci...
Asta ţi-e povestea, frate, pîn' cobori în tainiţi reci!

II

Cum am să cert osînda soartei tale,
Neam al răbdării, vecinic al răbdării?

Cum am să iert pe cel răpus de jale,
Cînd singur s-a plecat, supus, pierzării ?

Pe leul care geme în robie,
Cînd ar putea c-un răcnet de mînie,
Să sfarme închisoarea-n care piere —
Pe-acela nu-l plîng eu !
Flămîndă şi nevolnică putere !
Nu-ţi dăruiesc nici un suspin al meu...

Voi Basarabi ! Boieri de-odinioară !
Voi sînteţi astăzi cei mai fericiţi,
Că nu vedeţi cum a primit să moară
Războinicul din timpii străluciţi...

Cum am să uit eu vremea de-altădată,
Cînd îl priveaţi cu-n suflet mai frăţesc, —
Cînd nu-i goneaţi din piept mîndria toată,
Nici cîntecul din pragu-i părintesc ?...

Cum am să uit acele vremi de-avînturi,
Cînd el intra în flăcări ca furtuna
Şi cu veliţii împărţea cununa
Şi prăzile învinselor pămînturi ?

Cînd se-ntorcea, în rînd cu voi, din lupte,
Cu fruntea înnecată-n strălucire,
Şi, printre suliţi lungi şi steaguri rupte,
Cîntaţi moşiei imnuri de iubire ;

Cînd, din chilia lor, arhipăstorii
Călăuzeau pe Domni pe căi cuprinse
Şi binecuvîntau învingătorii ; —
Iar în oţelul spadelor aprinse
Zări nouă, rîzătoare tuturora,
Îşi răsfrîngeau, măreţe, aurora... ?

*

Proptit în coasă l-am văzut odată,
Cu pieptul gol, cu fruntea-nnourată,
Cu pletele în vînt...
Ş-alăturea de muta lui mînie
Femeia lui părea o vijelie
Cu mii de morţi în fiece cuvînt —
Iar un copil, plîngînd pe lîngă mamă,
Se tot lipea de haina ei, cu teamă...

Şi mai puternic l-am văzut altdată,
Privind spre-al fericiţilor castel,
Spre care nouri negri se arată.
Şi negrii nouri el îi răscolea,
Şi fulgerul din ochii lui pornea,

Iar tunetul era cuvîntul urii...
El stăpînea puterile naturii,
Cu sufletul său larg şi răzvrătit —
Iar coasa lui sclipea din depărtare.
Un fulger îmblînzit,
Picat din cer la asprele-i picioare...

Ce mînă a Destinului, o, frate,
Te-a aruncat pe drumul cel de pară ?
Ce dor de luptă şi de libertate
Te-a ridicat, la glasul dinafară ?

...Aşa te-am vrut, în visul meu fierbinte !
Aşa am pus pe visul meu coroană !
E nendoielnic ! Braţe de Romană
Te-au legănat, în cîntec de morminte...

*

Pe-ntinsul ţării, cine zace oare,
Acolo unde vin de-a valma norii ?
Isuse ! Răii sînt învingătorii —
Mi-o spune glasul celui care moare
Şi plînsul mamei lui, şi al surorii...

Ceresc copil, venit spre mîngîiere !
Tu, ce-ai murit pe cruce iertător,

De ce n-ai dat şi robilor putere,
Să-şi ducă fără murmur chinul lor ?

„Adînc ne-nghite noaptea fără mîne,
Şi nicăiri o rază nu zărim —
O, vino ! Vin' ! Nu ne lăsa, Stăpîne,
Cu blestemul pe buze să murim...

O, vino iar în cuibul de păcate,
Să smulgi din mîini haine biciul greu.
Coboară iar — şi adu-ne dreptate,
Să ştim, şi buni şi răi, de Dumnezeu !..."

. . . .

III

Cel ce-a căzut în cîmpul ţării mele
E poate-acuma pulbere aieve ;
Dar în cuprinsul mîntuit de rele
Copacul vecinic urcă alte seve...

Cum creşte iarăşi iarba-ntinerită !
Cum cîntă toate luncile în floare !
Cum se deşteaptă firea-nveselită,
Şi rîde soarele a sărbătoare !

Iar plugul se înfige-n brazdă iară,
Pe drumul tras de boul cel cuminte —
Şi-n urmă vine doina seculară,
Cu mai puţine lacrimi ca-nainte...

O, ne-a surîs şi nouă mila sorţii!
Cum să cobor pe negre, triste căi?
Eu cel dintăi să mor! Eu cel dintăi
Să duc solia sfîntă-n lumea morţii!

Dormiţi de-acum în pace, umbre sfinte,
Voi cei mai buni, voi cei mai dragi ai lumii —
Voi ce-aţi căzut la pieptul cald al mumii,
Şi n-aţi avut nici cruce pe morminte!

Ah, cum să vă-ncălzesc la sînu-mi, cete?
Cum să v-arăt ce e la vatra voastră!
Duios răsună cîntece încete,
De la Carpaţi, la Dunărea albastră...

Priviţi! Priviţi, cum rîde tot pămîntul!
Palate şi bordeie se-nfrăţesc —
Cu florile ce vi le-a dat mormîntul
Nepoţii voştri azi se-mpodobesc...

Iubire, tu, a lumilor coroană
Tu, vecinica, dumnezeiască floare!
Cît plîns, cît zbucium, cîtă sîngerare,
Pîn-să răsari în inima umană!

Căci astfel este scris în cartea sorții:
De la întîiul leagăn la morminte, —
Să treacă lutul prin durerea morții,
Iar sufletul să meargă înainte.

Şi pururi încercata omenire
Să uite toate spaimele ce fură —
Şi să încheie blînd, cu o zîmbire,
Acolo unde a purces cu ură...

Convorbiri literare, XLIII, nr. 1, ianuarie 1909

DESPĂRȚIRE

Domnița mea cu nume adorat
De îngeri și de oameni !
În calea cui ? În care inimi seameni
Lumina zîmbetului tău curat ?

Cînd am plecat, în ceasul cel din urmă,
Plîngea în mine inima, de mult :
Părea că universul tot se curmă,
Și eu durerea lumilor ascult ;

Ș-un gol, în mine, se făcu deodată,
De nu-l pot umple slăvile cerești —
Acest pămînt bătrîn, tăria toată,
Iubire ! numai tu le sprijinești...

Şi spus-am ochiului meu trist: Priveşte!
Cuprinde-o toată şi-n străini o ia!
De-acum şi pînă totul asfinţeşte,
Nici umbra celei dragi nu vei vedea.

Şi spus-am braţului: Îmbrăţişează!
Înlănţuie-o la pieptul meu de foc!
De-acum şi pîn' se stinge-a lumii rază,
Nu vei cuprinde cel mai trist noroc.

De-acum voi sta cu braţele deschise
Şi nici o umbră nu le va-ncălzi —
Şi voi dori s-o văd măcar în vise,
Şi nici acolo nu va străluci...

Şi, poate, de eram un rege-al lumei —
Un geniu care zguduie pămîntul
Cînd îşi rosteşte-n grai de foc cuvîntul,
Cununa de stejar ar fi ascuns
A frunţii mele vecinică paloare —
La dorul meu eu poate-aflam răspuns,
O, dulce-a suferinţii mele floare!

Sau de-aş putea, pe-a gîndului aripă,
Să mistui depărtarea într-o clipă!

În ceasul trist cînd mă supune dorul,
La casa voastră să mi-astîmpăr zborul:
Găsind din nou în vorba-ţi caldă, bună,
Al fericirilor pierdut ecou,
Ca norul ce s-apropie de lună
Vieaţa mea ar străluci din nou.

*

...Dar, poate, ori pe care treaptă-a scării
Te-ar împietri vieaţa-nşelătoare:
De-ţi dăruieşte glorii orbitoare,
Ori noaptea fără capăt a uitării;
De plînge-n lacrămi dorul, de departe,
Ori subt privirea celei fără seamăn, —
Deopotrivă i-mpletit cu moarte
Amorul care nu-i nădejdii geamăn.

*

O, stelelor! Cum prinde licuriciul
Să rătăcească-n voia lui, aprins,
De cum se lasă noaptea-n necuprins —
Aşa v-aştept cu sete scînteierea:
Să coborîţi pe văi tăceri adînci,
Să rătăcesc pe-ascunse căi, pe stînci,
Şi singur să-mi hrănesc nemîngîierea.
Cu mii de visuri să împodobesc
Icoana vie-a frumuseţii sale —
În orice rază-a voastră s-o zăresc;
Să-mi fugă orice gînd, pătruns de jale,
În jurul chipului dumnezeiesc,

Aşa cum voi vă frămîntaţi acuma
În preajma lunei blînde din senin;
Cum zboară mii de vieţi de-o clipă, seara,
În jurul unei singure lumini,
Pîn' le trimite moartea dulce para...

Şi merge astfel cel robit durerii,
De propria lui umbră însoţit,
Să spună nopţii, vîntului, tăcerii,
Povestea lui de dor nemărginit,
Pîn' se-mblînzeşte rugul amintirii
Şi lin se pleacă stelele spre stîns,
Iar în sălbateca grădină-a firii
Se umplu ochii florilor de plîns.

Şi se tot duce, cît e depărtarea,
Pe stînci, ponoare, tainice cărări,
Pîn' tace în frunziş privighetoarea.
Cu pieptul sfîşiat de suspinări,
Şi, obosită, trece ciocîrliei
Neisprăvitul plîns al nebuniei,
Să-l schimbe-n vii şi vesele cîntări.

Atunci, se-opreşte, sfărîmat de cale,
Şi cheamă somnul, care l-a uitat:
Lin, rîzător şi binecuvîntat,
Ca-n zilele copilăriei sale.

Şi iată-l vine el, trimisul sorţii,
Purtînd în ochi un strop din marea morţii.
...Adormi uşor, adormi adînc, visează
Că luminosul ieri tot mai durează,
Şi uită că ţi-e viaţa sfîşiată —
Între-amîndoi stă vecinicia toată.

Convorbiri literare, XLII, nr. 10, octombrie 1908

DIN PERIODICE

TRECUT

(după Lenau)

În amurg, pe-ntinsa mare,
Soarele demult s-a stins ;
Şi lumina zilei moare
Ca ecoul unui plîns...

Prin văzduh plutind molatec
Nori se-nlănţuiesc departe
Şi pe cripta zilei moarte
Ţes cununi ca de jăratec.

Printre lumile-n repaos
Ziua moartă s-a pierdut :
Înc-o clipă s-a adaos
Negurosului trecut.

Larg mormînt, tu mă-nfiori,
Înnoptat şi trist trecut,
Căci în sînu-ţi s-a pierdut,
Cu noianul de plînsori,
Şi norocul ce-am avut.

Foaia interesantă, I, nr. 33, 24 august **1897**

GHEŢARUL DE LA NORD

(după Hugo)

Amurg

Cutezător se-nalţă
Gheţarul pîn' la cer,
Rîzîndu-şi de cînd lumea
De crivăţ şi de ger...

Spre fraţii lui de-alături
Triumfător priveşte
Şi haina cea de ghiaţă
Pe umeri îi sclipeşte.

Iar soarele în lavă,
Curgînd pe vîrfu-i nins,
Îl schimbă, înroşindu-l
Într-un crater nestins.

Noapte

Tîrziu, — în pacea nopții
Năvalnice izvoare,
Cu spumă-amesticate,
S-azvîrl tînguitoare...

Din vreme-n vreme codrii
Înăbușit vuiesc,
Și negrele furtune
În urlet se tîresc...

În depărtări ghețarul,
În lumea nopții pare,
În zori de ziuă vecinic
Ce luminează-n zare.

Foaia pentru toți, 11, nr. 46,
25 octombrie 1898

ORIENTALE

I

Eu sînt nefericitul din ariile arabe —
Odat-aveam palate şi bande musulmane
Şi-aveam la căpătîiu-mi în somn un cor de roabe
Cu sînurile goale, cu ochii de satane...

În vis îmi stau de pază cîntările lor slabe
Cînd umbrele din iaduri au fulgere-n turbane —
Scrîşnind ca zomzomimii blestemele-n silabe —
Se repezeau cu torţii izbite-n iatagane...

Aveam chiulaf de smirnă, eram frumos şi tare,
În Meca de-al meu nume ştia şi Mohamet —
Dar prea-mi plăcură multe strînsori istovitoare.

Azi sînt ca scos din groapă, dar des, întretăiet,
Suflarea pătimaşă de guri dogoritoare
O simt şi-acum pe barbă, pe trupu-mi de schelet.

Carmen, I, nr. 2, 20 iulie 1898

II

Dar m-au închis pizmaşii în turnul de la Nil,
Şi-acum sub cerul veşnic senin, desfidător,
Mă regăsesc cu doru-mi — vîslaş cicălitor —
Ce plimbă o cadînă în nopţile de-April...

O văd, o simt aproape, — frumosul ei profil,
Pe jumătate-n umbră, se-nclină visător ;
I-s ochii de cărbune, şi patimile lor
Din nou îmi toarnă-n sînge veninul cald, subtil.

Eu sînt nefericitul arab pe care paşii
Geloşi îl ferecară în lanţuri, — ucigaşii !
Azi vizitez haremul pe buze de sultane

Şi paşii-mi poartă chipul gravat pe iatagane.
Cairul este mare, cadîncele-s frumoase,
Dar, vai, în turnul umed, rămas-au numai oase.

Carmen, I, nr. 11, 20 decembrie 1899

NOCTURNĂ

În iadul de-ntuneric nici frămîntări, nici sfadă...
Deasupra catedralei o pasăre de pradă,
Ca un satrap al nopţii, amenință tăcerea...
Cînd fulgerul ţîşneşte şi crapă noaptea-n cale-i,
Cînd vrăjile din visuri sunt toată mîngîierea,
Au cine prinde-a plînge în orga catedralei?...

...Durere-atît de multă a fost închisă-n clape,
Încît, înăbuşită, se zbuciumă să scape;
Şi-n valuri se revarsă într-un amar duet
Şi-atunce se deşteaptă şi orga suspinînd
Şi plînge pînă-n ziuă încet, tot mai încet,
Dar jalnic, tot mai jalnic, adormitor de blînd.

Tîrziu — cînd pe ruine doar moartea mai veghează,
Întîrziat aievea un plîns tot mai durează...
E-o agonie lungă de note ce-nfioară,
De parcă lumea-i moartă de veacuri şi durerea
Tot mai trăieşte încă, să-şi mistuie puterea
Şi tremură nebună, şi plînge să nu moară.

Floare albastră, I, nr. 4, 1 noiembrie 1898

CAVALER...

E pierdut, pierdut trecutul,
Basm al faimelor dintîi —
Astăzi a ajuns ca scutul
Să şi-l puie căpătîi.

Contemplîndu-se-n ruină
Drept pe calul său stătut,
Sub o pînză de lumină
Stă vestitul decăzut...

Şi pe cînd se odihneşte,
Umbra lui de cavaler
Înarmată-l ocroteşte
Ca un paj trimis de cer...

Floare albastră, I, nr. 29, 25 aprilie 1899

REPAOS

(după François Coppée[1])

Slăbiţi de strînsori, ne desprindem cu jale...
Rămîi liniştită, amică,
Să văd odihnindu-se fruntea ta mică
În aurul pletelor tale.

Nimic să nu spui — căci ceea ce-ai spune,
De multul noroc ce-i în tine,
Nu face cît zîmbetele clipelor pline
De recunoştinţi şi minune.

Coboară aripa pleoapei mai bine!
Reţine sub sfînta ei pază

[1] Poet francez (1842—1908), a cărui operă vădeşte simpatia faţă de oamenii necăjiţi.

Extazul din ochi şi cu el parfumează
Ascunsele gînduri de mine !...

Şi eu, cît vei sta visătoare ca luna,
În coate proptit între perne,
Privi-voi de-aproape cum calmul s-aşterne
Pe sîn, potolindu-i furtuna.

Convorbiri literare, XXXV, nr, 3, 1 martie 1901

ALBATROZUL

(după Charles Baudelaire)

Adesea marinarii, voind să se desfete,
Atrag pe punţi în cursă gigantici albatrozi
Ce însoţesc corăbii, în legănate cete,
Pe-abisuri îmblînzite prin jertfe de matrozi.

Dar cum se văd pe scînduri, stăpînitorii slăvii
Devin nendemînatici şi înduioşător
Îşi poartă vastele-aripi tîrîş pe puntea năvii
Ca vîsle ostenite pe laturile lor.

Fochistu-i necăjeşte şi, şchiopătînd, dă zorul
Să imiteze mersul sfioşilor captivi —
Ridicol, slab şi trîndav s-arată zburătorul
Intimidat de rîsul matrozilor naivi.

Poetul e asemeni monarhului furtunii
Ce vizitează norii rîzîndu-şi de arcaşi —
Proscris pe sol, în prada prigoanei şi-a minciunii,
De aripile-i vaste se-mpiedică în paşi.

Convorbiri literare, XXXV, nr. 3, 1 martie 1901

TRISTEȚEA LENOREI

(Sonet dublu)

Pe sub portale-ți stau în pază
Cavași [1] cu bărbile-argentine —
Răsar bătrînii să te vază
Trecînd ca visul pe ruine...

Supuși sau suflete haine
Sub ochii tăi îngenunchează —
Ah, ochii tăi ce smulg suspine
Și ard ca soarele-n amiază !...

Tu ai palate ce sfidează
Splendoarea calmă-a lunei pline —
O, cea mai albă din regine,
Ce jale grea le populează ?

---

[1] *Cavas, cávaz* — agent de poliție în Turcia, aici cu sensul de păzitor, gardian.

„În nopţile de mai senine
E-atît de blîndă-a lunei rază,
Şi totuşi firea plînge-n sine
Şi trandafirii lăcrămează...

Cu mine-a fost destinul darnic:
Un cer de-a pururea senin —
Hebè [1], scînteietor paharnic,

Mi-a-ntins o cupă de rubin;
Dar cupa spumegă zadarnic
Cînd n-am în cinstea cui să-nchin!"

. . . .
. . . .

Cu lacrămi sufletu-mi să-adapă
Privindu-i lespedea-n bujor...
Vezi tu o cruce lîngă apă?

Acolo zace Leonor,
Şi florile-au venit la groapă
Să plîngă pe o soră-a lor...

Revista modernă, I, nr. 8, 9 aprilie 1901

[1] *Hebè* — zeiţa tinereţii, fiica lui Zeus şi Herei.

FARMEC DE LUNĂ

În ritmul lin al adierii
Doi meri s-alătură-nfloriţi,
Şoptind duios în faptul serii
Ca doi amanţi înlănţuiţi.

Se miră floarea şi suspină...
În loc de inimi arzătoare
Îndrăgostiţii din grădină
Au cîte o privighetoare.

Un cîntec chemător vibrează :
E una din privighetori —
Cealaltă tace şi visează
Cutremurată de fiori.

Dar cum apare luna nouă
Sclipind în frunza tremurată,
Privighetorile-amîndouă
Încep să cînte — deodată.

Revista modernă, I, nr. 13, 13 mai 1901

DE PE ŢĂRM

Privesc în ochii tăi, femeie,
Şi vreau să uit duiosul cînt :
Iubirea este o scînteie
Rătăcitoare pe pămînt.

Ai fost amanta care-nşeală
Şi totuşi eu te iert, Mihlar,
Căci mîngîierea ta regală
Preschimbă sufletu-n altar...

În prima zi de-nfiorare
Privim estatic de pe mal
La tinereţea lunei care
S-a smuls ca Venera din val.

Aievea alţii-n clipele-aste
Văd poate-n stînse depărtări
Cum crainicul iubirii caste
Apune solitar pe mări.

Un singur gînd mă-nfiorează
Sub blînda stelelor risipă !
Iubirea care-ncarcerează
O vecinicie într-o clipă.

Ca luna nopţilor senine
A pribegit mîngîietoare
Şi dacă se aprinde-n mine
E semn că-n alte inimi moare !...

Revista modernă, I, nr. 14, 21 mai 1901

CEL MAI FRUMOS...

Pe ploaie, pe senin, sau pe ninsoare,
În zdrenţe, blonda Lara
Din curţi în curţi păşeşte gînditoare.
Purtînd sub braţ ghitara.

Nu-i nimeni să se-ndure sau să-asculte
De cerşetoare-afară —
Pe cine să-l atragă-atît de multe
Jelanii pe ghitară !...

Dar un drumeţ ce auzise numa
Cîntări de veselie,
Şi care umblă sfîşiat acuma
De-o suferinţă vie,

Îşi odihneşte în pavaj toiagul
Şi-o clipă-l umple plînsul:
O, glas al foamei, te-a-nţeles pribeagul
De cînd te zbaţi şi-ntr-însul!...

Căci astfel e sortit — o ironie
A zilelor de mîine! —
Cel mai frumos din cîntece să fie
Un strigăt pentru pîine...

Revista modernă, I, nr. 18, 18 iunie 1901

TRIUMF

(Fragment)

În dimineţi frumoase ca visul de-altă vreme
Tot lanul e un zîmbet zglobiu şi fericit,
Iar muncitoru-i vesel că-a izbutit să cheme
O auroră nouă dintr-un pămînt trudit.
Trudit dar bun, cosaşul o-mparte tuturora,
Şi rumene copile se-ntrec doinind la strîns —
Ca spicele din holdă ar vrea să-ncingă hora,
Dar cîntecul le-ndeamnă la muncă — şi la plîns...
Acum e jalnic cîntul, apasă ca o ceată,
Acum solemn şi vesel de parcă-n el s-adună
Făgăduinţi de pace şi dragostea de viaţă
A celor ce-o să vie p-o lume mult mai bună.

. . . .

Revista modernă, I, nr. 27, 19 august 1901

ÎNCHINARE

Cînd se-nsenină cerul, cu mii de stele-n faţă,
Nemărginirea mării în raze se răsfaţă;
Iar cînd îşi pune slava un obrăzar de nori,
Pe mare cade noapte, iar vîntul dă fiori...

Şi lacrimile slăvii, şi fulgerele-i toate
Ea le primeşte-n sînu-i ce plînge şi se zbate,
...Iubito! Astfel viaţa-mi legată-i de a ta,
Din cea dintîi clipită de-nfiorare-a mea...

Zîmbeşti? Pe chipu-mi cade o rază fericită...
Urăşti? Îndrept spre duşmani o spadă ascuţită;
Iar cînd te văd în lacrimi, mi-i sufletul cernit
Şi-n pieptul meu se zbate un demon răzvrătit...

Viaţa literară şi artistică, I, nr. 15, 22 aprilie 1907

PRIMĂVARA

Cu făptura ei de floare
Şi cu daruri noi,
Veşnica biruitoare
A sosit la noi.

Trandafirii aurorii
Sînt obrajii ei,
Văl de-argint ea are norii
Albi şi subţirei.

Naltă, mîndră, stă-n picioare,
În rădvan domnesc...
Gingaş chip de fată are,
Braţul — voinicesc.

Viu struneşte-n aer zîna
Roibi hrăniţi cu jar :
Cai de vînt scăpaţi din mîna
Cruntului Ghenar.

Bubuind înaintează
Pe un pod de nori,
Pînă iese-n drum de rază
Străjuit de flori...

La rădvanul ei, în soare,
Să priveşti nu poţi !
Ard la osii pietre rare —
Fulgere la roţi.

Ferecaţi de caru-i de-aur
Vin, în pas zorit,
Crivăţ cel nebun şi Faur
Cel neisprăvit.

Ea-şi priveşte cu mîndrie
Prinşii de război —
Chiuie de bucurie
Roibilor apoi...

Şi rădvanul de lumină
Trece scăpărînd —
Brazi şi palteni i se-nchină,
Freamătă pe rînd ;

Apele i-aruncă perle,
Cînd o simt trecînd ;
Grauri se rotesc, şi mierle —
O petrec cîntînd.

Fulgeră din zbor... Sub roate
Ia ce-i slab sau mort :
Sfarmă crengile uscate,
Rupe-al iernii tort.

Năruie pe unde trece
Cuiburile vechi —
Şi cu sufletul petrece
Tinere perechi.

Peste ochii lor adie
Văluri de colori ;
De la sînul ei, zglobie,
Le aruncă flori..

Flori de rug, flori de zăpadă,
Zboară-n lunci mereu —
Ah, şi una fu să cadă
Drept la pieptul meu!

Semn zeiţa face-n pripă
Roibilor să stea —
Ah, şi ei opresc o clipă
Drept la poarta mea!

„Fii la noi binevenită
Tu, regina mea!
Mîi, de-acu, la noi, iubită,
Nu te depărta!"

Ea mă mîngîie c-o mînă...
— Ţineţi-o, voi, sorţi! —
Mult nu poate să rămînă:
Sînt şi alte porţi!

Dus cu sufletul aiure,
O petrec în văi,
Peste vîrfuri de pădure,
Pe cotite căi...

Dintr-un timp se-nalţă tare,
Urcă în tării...
După ea se iau în zare
Stol de ciocîrlii.

Dar şi zborul lor se curmă,
Şi cîntarea lor —
Codrii verzi rămîn în urmă,
Flori jelesc de dor...

Printre raze mii, nebuna
Se topeşte-n zbor —
Păru-i fîlfîie totuna
Cu mătasea lor.

Convorbiri literare, XLIV, nr. 2,
aprilie 1910

NOCTURNĂ

La casele cu brazi în poartă
Zăvoru-i tras, ograda moartă.
O candelă-ntr-un colţ clipeşte,
Sporind singurătatea grea...
De-acum şi candela-aţipeşte —
Adormi şi tu, nădejdea mea!

Pe plaiuri, sus, un bucium moare
Şi focurile-s tot mai rare.
Departe,-n văi adînci, prin pietre,
Izvorul glăsuieşte-abia...
Dorm toţi în jurul stinsei vetre —
Adormi şi tu, iubirea mea!

În bură de lumină dulce
Coboară luna să se culce.
Tăcerea aripa-şi desface,
Ţinînd pămîntul tot sub ea...
Pămînt şi ceruri dorm în pace —
Adormi şi tu, durerea mea !

Convorbiri literare, XLIV, nr. 8,
octombrie 1910

LUI LEO TOLSTOI

Dormi în mîndra ta poiană, împăcat cu Dumnezeu !
Odihneşte printre umbre, idol sufletului meu...
Cum vegheai de blînd la vatra inimii universale
Şi-o rugai să nu se stingă !... Tolstoi, pace umbrei tale!
Azi, la groapa ta Pămîntul şade gînditor şi cată,
Cum să-nchege iar tiparul ce-a pierit cu tine-odată.
Şade gînditor Pămîntul şi se-ntreabă, se-nfioară :
Cine-i va mai duce-o parte din a crucii lui povară ?
Cine va veni să surpe de pe tronu-i trinitatea
Veşnic lacomă de jertfe : foamea, fierul, nedreptatea?
Ah, ce braţ va fi puternic să vîneze-această fiară,
Care i-a supus grumazul şi din fugă-l doboară... ?

Iată, s-a lăsat amurgul pe colină şi pe vale...
Un pribeag, pierdut în umbră, cîntă strămoşeasca jale.

Deodată-i curmă glasul semnul unui nou mormînt ;
Se descopere şi cade la pămînt, cu suflet frînt :
„Pîinea inimii flămînde şi vestmîntul celor goi,
Fie-ţi bun pămîntul, tată, cum ai fost şi tu cu noi !
Cel din urmă strop de suflet a plecat cu tine-odată —
Ne-ai lăsat săraci pe lume şi cu suferinţa toată..."

De cînd a mijit în tină cea dintîi scînteie-naltă,
Două vechi surori se ceartă şi se-mbună laolaltă :
Cea mai mare e Durerea, iar Nădejdea-i cea mezină —
Una geamănă cu noaptea, alta floare de lumină...
Roza veşnic-a vieţii tot din mîinile lor iese :
Una-i pregăteşte spinii, alta florile îi ţese —
Harnic ţese flori la haina Amăgirii ce nu minte,
Şi, dansînd divine dansuri între spade şi morminte,
Dînd drumeţilor veciei a veciei sfîntă rază !...

Geniu-nalt ! Ruini sînt astăzi inimile tuturora !
Cain nenăscut, Durerea, îşi ucide-n taină sora,
Şi din aripile-i negre fîlfîind peste morminte
Stinge pentru totdeauna ochiul candelei cei sfinte...
...Şi sufletu-mi ce-odată nu ştia ce-i suferinţa
Trist, scînteie cu scînteie, destrămatu-s-a credinţa.
Cea din urmă pîlpîire moare-n pieptul meu învins,
Speriind în juru-mi noaptea, ca opaiţul pe stins...

Cum să mă apropii oare de copiii suferinței
Şi să şterg din ochii veştezi lacrimile umilinței ?
Cînd un frate-al meu se stinge şi privirea lui îmi cere
O nădejde ce nu moare, un cuvînt de mîngîiere,
Eu să-i spun ce bun e omul şi ce milostiv e cerul ?
În atîtea răni de veacuri să ating, cucernic, fierul ?
Ori să spun : De-acum se stinge chinul tău de
totdeauna,
De-acum n-ai să sîngeri, frate ; de acum trecu furtuna...
De acum şi pînă-apune cel din urmă soare-al lumii.
Vei dormi, dormi în pace, ca un prunc la sînul mumii.
Iată tot ce-ți mai rămîne dincolo de-a vieții ceață :
Asta-i cerul, asta-i plata, asta-i veşnica viață !

Tolstoi, Tolstoi ! Cea mai mare mîngîiere-a omenirii
A ajuns să fie astăzi visul orb al nimicirii...
Despecetluieşte-o clipă gura negrului mormînt !
Spune că trăieşti şi astăzi... că n-ai fost numai pămînt...

Dacă ştii acuma taina pentru care plînge huma,
Din albastrele ținuturi, unde ai un tron acuma —
Ca o rază care vine în noroi să strălucească,
Lasă sufletul tău, tată, pîn-la noi să rătăcească
Şi să spună-n ceasuri grele : „Este Unul ce veghează!
Om învins de necredință ! El te are-n a lui pază !
El te-aude, cînd nu poate suferința ta să geamă —
El te vede, cînd se-aşterne peste ochiul tău maramă —

El veghează lîngă tine la un foc umil de sfeşnic
Şi te cheamă către Dînsul, cu surîsul lui cel veşnic —
Iar cînd cad pe-a tale oase bulgării la-nmormîntare,
El te strînge cald în braţe, să-ţi dea veşnica suflare.“

...Dar la plînsetele lumii taci chiar tu, ce ne-ai iubit !
Ah, de cînd se învîrteşte ăst pămînt nefericit,
Aiurit oprindu-şi ochii, cînd pe cer, cînd pe morminte,
Omul sîngeră şi-ntreabă... iară morţii tac-nainte.

Om nebun ! întrebi zadarnic... Veşnica Putere mută
Pentru un suspin de-o clipă căile nu şi le mută.
Tu ai vrea să ştii din leagăn taina vieţii şi a morţii ?
Vrei să smulgi tot adevărul care doarme-n pumnul sorţii ?
Om nebun, adoarme-ţi setea şi aşteaptă pîn-la moarte —
A lui veşnică putere lutul n-ar putea s-o poarte...

Mergi şi luptă fără murmur, pîn-ţi-e calea isprăvită !
Darnică şi înţeleaptă şi în sine prea mărită
E Puterea fără margini care a găsit cu cale
Singur tu să fii pe lume creatorul soartei tale...
Azi în slăvile albastre îngerii nu mai coboară,
Şi Iacov nu mai trăeşte să dureze altă scară —
Singur se găseşte omul între marginile-aceste :
Mîntuirea sa într-însul, moartea tot într-însul este.

Omul e-o dumnezeire ce se caută pe sine,
Dar se vede împărţită şi se crede că-i alt cine...
Căci în toţi e-un singur suflet, dar acela nu se vede —
Alţii o să înţeleagă ce azi ochiul nu mai crede.
Alţii vor pricepe-odată, cînd s-o răzbuna furtuna,
Că acela ce răpune cu răpusul este una —
Şi vor scrie-adînc în inimi, după veacuri de mizerii,
Că-n iubire fără margini este marginea durerii !...

Convorbiri literare, an XIV, ianuarie 1911

ŞOIMUL

„Şoimule, ce-mi cazi din zbor,
Ce ţi-e glasul cobitor,
Ce ţi-e sufletul rănit,
Şoimule neogoit ?

Ori vrun vultur te-a ajuns,
Ori săgeata te-a pătruns,
Ori iubita te-a lăsat,
Şoimule nemîngîiat ?“

„Vulturul nu m-a ajuns,
Fierul greu nu m-a pătruns,
Iar iubita mea, din zori,
Mă aşteaptă sus, în nori.

Numai zborul mi-l lăsai
La izvorul de pe plai,
Numai ochii mi-i rotii —
Şi pe cine îmi zării ?
Floare albă, legănată,
De voinici încunjurată :

Unul calea i-aţinea,
Altul din cofiţă bea,
Iar, din toţi, cel mai viclean
Braţul şi-l făcea colan
Şi de mijloc mi-o-ncingea
Şi din grai o dezmierda.

Mîndra cînd mi-l auzea,
Pieptul tînăr îi creştea,
Faţa albă-şi dăruia —
Faţa ei cu stelele,
Gîtul cu mărgelele,
Mîna cu inelele.

Şi mai ştii, măre, ori ba,
Mîndra cine îmi era ?
Dorul tău de astă-vară,
Cu mijloc de trestioară
Şi cu salba legănată,
Ce-i de tine cumpărată,

Cu inele strălucite,
Tot de tine dăruite."

„Şoimule, limbă vicleană,
Nu-mi fi pasăre duşmană,
Că te-oi blestema odată
Să n-ai loc în lumea toată,
Vulturul să te gonească,
Aripa să-ţi obosească,
Gheară lungă
Să te-ajungă
Şi să-ţi zboare penele
Prin toate poienele,
Şi să-ţi rupă limba rea,
Cum îmi rupi tu inima!"

Convorbiri literare, XLV, nr. 3, martie 1911

ROMANȚĂ

De dimineață, cînd deschizi fereastra,
Un fulger smulge soarele din ea
Şi fulgerul te-arată orbitoare,
Din geam în geam tresare,
Şi trece-n pieptul meu, stăpîna mea.

Cînd tu apari în tainica grădină,
O mierlă te slăvește, ca-n povești,
Şi tu asculți, asculți surîzătoare,
Şi treci, pe gînduri... Floare după floare
Îți poartă trena rochii-mpărătești.
Şi sufletul, și sufletul din mine
O mierlă e. L-ascult cu ochii uzi.

Tot glasul lui e-un lanţ de dulci suspine,
O rugă nesfîrşită către tine...
Tu însă nu-l auzi, tu nu-l auzi.

Mai fericită-i umbra ta ca mine,
Mai fericită este umbra ta ;
Ea peste zi de pasul tău se ţine,
Iar seara odihneşte lîngă tine,
Cînd dulci vedenii prind a te-ngîna.

Cînd stai la foc, privindu-l lung, pierdută,
Cu mîinile-nfrăţite pe genunchi,
Cînd te-mpresoară, ca un zid, tăcerea —
La tine-şi poartă sufletu-mi durerea,
Spre tine-şi duce-al viselor mănunchi.

Nu-l simţi atunci ? — nu-l simţi plutind asupră-ţi ?
El pînă-n ziuă cere-a-ţi cuvînta,
El pînă-n zori e paznic casei tale,
Şi tremură la vînt, şi cîntă-a jale,
Cu brazii tineri din ograda ta.

Convorbiri literare, XLV, nr. 5, mai 1911

MAMĂ

I

Din vîrsta fericirii fără minte
Icoane dragi mi-apar mereu-nainte;

De lume răzleţită şi sfioasă,
În ramă de salcîm zăresc o casă.

Şi-n casă, într-un colţ întunecat,
Văd un copil de mama lui certat.

El mîinile şi-ntinde spre iertare,
Dar ea-i tăcută şi nendurătoare.

Din toți cîți trec, nu-i nimeni să-l aline!
Și plînge-năbușit copilul —
S-adoarme în suspine.

Dar peste noapte-o biruiește dorul —
Din somnu-i sare muma,
Și spre ungherul unde-i doarme-odorul
Pășește-n vîrful degetelor numa.

Pe somnul lui cel lin
Duioasă se-nclină;
De-al vieții sale chin
Un zîmbet i-anină.

Zbucnește făr' zăgaz
Iubirea ei mută —
Și plînsul lui obraz
Plîngînd îl sărută.

Și mii de mîngîieri
Pe creștet i-adună —
De ziua cea de ieri
Ce dulce-l răzbună!

El simte cum s-apleacă peste dînsul
O umbră bună ce l-ar dezmierda —

Şi-ntr-un suspin, pe cînd ea-i şterge plînsul,
Întinde braţele lui mici spre ea.

De gîtul ei s-atîrnă în neştire —
Toţi îngerii din ceruri îi sînt fraţi!
Învăluiţi de-a candelei lucire,
Copil şi mamă dorm îmbrăţişaţi...

II

Tu, inimă de mamă, soarta mea,
De ce mi-ascunzi tu darurile tale?
Căci la pămînt căzui cu sete grea
Şi iată! a secat izvoru-n cale...

La porţi străine am cerşit iubire,
Şi porţile cu zgomot s-au închis;
Iar unde-am vrut să picur fericire
Am otrăvit dumnezeescul vis.

O, mamă! o nădejde mă mai ţine:
Că n-ai să-ţi uiţi copilul în străini —
Că în curînd mă vei chema la tine,
Să gust din rodul veşnicilor spini...!

Că, bună, vei veni să-mi vindeci rana
În clipa sfîntă cînd voi adormi,
Cînd sub pleoape voi strivi icoana
Acestei lumi — ce n-a fost, nici va fi...

Înalță-mă atunci, spălat de rău,
În lumea inimii ș-a frumuseții,
Să mă deștept din somnul greu al vieții,
Plîngînd, de mult noroc, la pieptul tău.

Convorbiri literare, XLV, nr. 10, octombrie 1911

CÎNTEC

„Ghiocel, ce-mi ieşi pe coastă
Cu plăpînde foi !
Gerul, vîntul te adastă —
Ce-ai venit la noi ?

Pete albe de zăpadă
Stau în preajma ta,
Iară mîine va să cadă
Iarnă şi mai grea."

„Las' să vină vîntul, gerul,
Bată cît de mult !
Mi-a trimes o rază cerul —
Eu de cer ascult.

Soarele din slăvi mă cheamă,
Soarele divin.
Rupe-a norilor maramă,
Să-l privesc deplin.

Mîine fi-va nor? Ce-mi pasă
Mîine ce-o mai fi!
Astăzi lumea e frumoasă —
Azi voi înflori."

„Ghiocel, ce mult te-asemeni
Sufletului meu!
Ne-a făcut, pesemne, gemeni
Unul Dumnezeu.

N-a murit de tot durerea
Dragostei de ieri —
Şi mă cere mîngîierea
Unei noi dureri.

Ghiocele, luminate,
Haide, la un gînd!
Chiar de ne-om trezi, măi frate,
Mîine-n zori plîngînd..."

Convorbiri literare, XLVI, nr. 4, aprilie 1912

VÎRFUL CU DOR

Ce viu sclipesc sub cer Bucegii !
Numai eternul Vîrf cu Dor,
Înstreinat de lumea noastră,
Se pierde-n taina unui nor.

Zadarnic razele de soare
Vor să destrame vălu-i greu,
Zadarnic cearcă să-l pătrunză
Şi sufletul, şi ochiul meu.

El înde el petrece singur,
Ca geniul cu gîndirea lui —
Nu-l mişcă vuietele vremii,
Nici rugăciunea nimănui.

Tîrziu, cînd ţi-a pierit nădejdea,
Te lasă-o clipă să-l admiri,
Măreţ din vălu-i se arată
Adînc uimitelor priviri.

Şi-noet se-nchide iar în taina-i
Nempărtăşită nimănui,
Tăcut şi mîndru ca un rege
Gelos de maiestatea lui.

Convorbiri literare, XLVII, nr. 1,
ianuarie 1913

POSTUME

EPIGRAME *

Lui Teleor [1]

I

În lumea glumei Teleor e rege,
A spus-o el, şi pare-aşa să fie.
Miniştrii-i sunt epigramişti, o mie,
Şi lucrul de la sine se-nţelege:
Miniştrii fac concepte pe hîrtie,
Iar el, ca un monarh, numai subscrie...

II

(variantă)

D. Teleor e-al epigramei rege.
Slujbaşii lui: epigramişti o mie —

* Scrise în anul 1901 (după cum mărturiseşte poetul într-o scrisoare din 8 mai 1901).
[1] Pseudonim, apoi nume oficial al lui D. Constantinescu, publicist român.

Ei fac conceptele şi, se înţelege:
El, ca un rege, numai le subscrie!

III

(variantă)

El ştie epigrame cîte stele!
Şi-amar îşi bate joc de cele rele,
Căci nu le poate întrebuinţa. —
Iar de-a găsit de spirit cîteva,
Găsi un chip să-şi rîdă şi de ele:
Le publică sub semnătura sa.

România viitoare, III, nr. 15, 30 ianuarie 1922

CÎNTEC DE MARTIE *

A fugit din lume faur,
Trist şi nejelit —
Cu săgeţile-i de aur,
Martie l-a gonit...

Albi plutesc şi roşii norii
Peste munţi şi chei,
Parcă sufletu-aurorii
A rămas în ei...

---

* Poezia este publicată în *Românul* cu următoarea menţiune: *„Din pietate pentru cel dispărut retipărim acest cîntec frumos care fusese scris pentru ziarul* Românul *acum un an cînd poetul era încă robit de elanul unei tinereţi viguroase"*.

Gîrlele şi-ncep fanfara,
Şi, pornind şuvoi,
Strigă-n lume : primăvara
A sosit la noi !

Ce gîndeşti la vremuri duse
Şi suspini mereu ?
Lasă visele apuse,
Suflete al meu !

Uită lumile de stele,
Ce-au căzut pălind —
Bucură-te de acele
Care se aprind...

Ah, ce dulce e povara
Mugurilor noi !
Primăvara, primăvara
A sosit la noi...

Românul, Arad, III, nr. 73, 31 martie 1913

DE-AŞ AVEA EU COIFUL DIN POVESTE

De-aş avea eu coiful din poveste,
Să colind prin lume nezărit,
M-aş opri la voi fără de veste,
Să citesc în sufletu-ţi iubit.

De-oi simţi că alte rîndunele
Ocolesc acuma casa ta,
Că la geamul tău bat alte stele
Şi-al tău suflet prinde a uita,

Neştiut m-aş pierde iar în lume,
Făr' să blestem, fără să mă plîng,
Ca-ntr-o deznădejde fără nume
Dorul meu de tine să mi-l sting.

Dară, de torci la vechiul vis, statornic,
De citeşti în lacrămi slova mea;
Braţele de le-ai întinde dornic
Şi pe nume tu de m-ai chema —

În iatacul tău, în clipe dese,
Flori şi flacări s-ar înfiora,
Dezmierdări şi şoapte nenţelese
Părul tîmplei ţi l-ar tremura ;

Coiful mi l-aş smulge cu grăbire
Ş-o poveste nouă s-ar urzi —
Îngerul tău paznic cu uimire
Ochii tineri şi-ar acoperi.

Flacăra, IV, nr. 9—10, 20 decembrie 1914

DOMNIŢA DIN VIS

Cum se ridică negura, pe lună,
Plutind în visuri albe — pîn' se-mparte...
Cum cîntă crîngurile de răsună,
Cînd rîde dimineaţa de departe;
Aşa-mi îneci tu inima de cînturi,
De-o sete care nu se mai alină!
Aşa mă urci spre veşnice pămînturi,
Domniţa mea, cu ochii în lumină —
Cu ochii tăi în care se adună
Cerescul foc al stelei din tărie,
Cu albul chip al tău de zee bună,
Cu zîmbet de eternă curăţie...

Pîn' nu te-am întîlnit în lumea toată
Voioasă pribegia îmi părea;

Ci-n visul meu tu ai trecut deodată
Şi am simţit atunci cît e de grea...
Luceai ca steaua ce-nfloreşte zarea,
Şi sufletu-mi din noapte te-a chemat,
Dar, măsurînd cu spaimă depărtarea,
Tăcut s-a-nchis în el, — s-a-nmormîntat...
Ci de-ţi plecai urechea, în tăcere-i
Acolo-n fund tu ai fi auzit
Un glas ce numai luptă şi durere-i —
Un strigăt după sufletu-ţi iubit...
Şi iată ! Astăzi e chiar el cu mine...
Te simt, te mîngîi şi mă-ntreb mereu
De-au fost vreodată în trecutul meu
Acele zile reci, pustii de tine...
N-au fost ! Răspunde lunca-ntinerită...
N-au fost ! N-au fost ! Spun toate-n graiul lor —
Ah, inima-mi de vise-i cucerită
Ca martie de muguri şi de flori !
A cringurilor veselă beţie,
Cînd se vesteşte-n răsărit lucirea,
E un suspin pe lîngă fericirea
Din sufletu-mi ce azi se-nchină ţie...

Dă-mi mii de ochi, dă-mi stelele din slavă,
Să te privesc cu drag o veşnicie !
Ah, daţi-mi mii de coruri de dumbravă
Şi mii de braţe care s-o reţie !
Căci ea, copila raiului, iubirea
Prin sufletu-mi îşi face astăzi cale...

Sub cer trăieşte numai fericirea —
Şi eu, ecoul cîntecelor sale...

E ora cînd se culcă pămîntenii
Şi numa-ndrăgostitul rătăceşte ;
Cînd la răscruce veghează genii.
Iar rîul şopoteşte — şopoteşte...
Cînd luna ca o liră de lumină
Atîrnă peste plaiuri argintate
Şi prin cîntarea ei de taină plină
Descîntă mii de valuri legănate ;
Cînd după melodia cea din fire
S-aruncă mii de inimi ce visează —
Şi mii de veacuri spun de fericire
Din fiecare strună-a ei de rază...
Iar tu te pierzi în vis ca trubadurii
Şi te cufunzi în lumi ce-au fost odată —
Şi-n fiece cîntare deşteptată
Auzi cum bate sufletul naturii...

Şi noi avem o rază de iubire
Pe lira veacurilor ce trecură —
Şi noi sîntem o caldă tresărire
A inimii ce bate în natură...
Şi ne oprim ades în aiurire,
Şi ne oprim la fiecare pas —
Şi-acum te văd întreagă-n strălucire,
Acum pe chip o umbră ţi-a rămas...

Iar tu te-apleci ades la cîte-o floare :
Ai vrea s-o rupi şi să mi-o dăruieşti,
Dar ea se apără cu-o tremurare —
Şi tu o ierţi, iubito, şi zîmbeşti...

Iar altele ca mîini împreunate
Ce ocrotesc o flacără de vînt,
La orice adiere legănate,
Se-nclină visătoare la pămînt...
Acea văpaie care e în ele
O trec din floare-n floare cît trăiesc —
Pe ceruri ne urmează mii de stele,
Şi mii de flori în raiul pămîntesc...
Şi ea, copila visului, iubirea,
Se-nalţă uriaşă pîn' la cer,
Ca flacăra ce poartă amintirea
De unde-a smuls-o-n vremi un braţ de fer.

Şi din adînc, din pacea slăvii-albastre,
Din sufletul luminii ce se cerne,
S-aşează peste inimile noastre
Ceva din liniştea celor eterne.

Convorbiri literare, XLIX, nr. 1, ianuarie 1915

SONET

De cum mă simt sub ochii tăi, măreţii,
Şi patimi, şi dureri adorm deodată :
Ca cel dintîi surîs al dimineţii,
Aşa îmi simt fiinţa de curată...

Şi-aud ca-n vis, ca-n leagănul vieţii
O muzică ce umple lumea toată :
E cîntecul ce-l auzeau odată
Pitagora seninul şi poeţii.

Deodată-mi spui ceva în stinse şoapte —
Se umplu ochii mei şi-ai tăi de noapte...
Cu noi aleargă, vîjîie pămîntul.

Şi-aş vrea să mă destrame-atunci furtuna,
Să ne cufunde-n tot — să fim totuna
Cu flacăra, cu sunetul, cu vîntul...

Convorbiri literare, LIV, nr. 3, martie 1922

NOAPTE DE VARĂ

...Lacul tremură în roate,
Formele treptat învie:
Phoebe[1] tremură pe toate
Răsărirea ei tîrzie...

Ce artist, ce geniu faur
Smulse clipei trecătoare
Luna, idolul de aur
Al perechilor în floare?

Ca o sufletească mană
Zboară străluciri sub astre, —

---

[1] *Phébé* — numele lunei.

Dar în van aştern sub pană
Visul nopţilor albastre —

De rămîi vieaţa toată
Singură, urînd iubirea,
N-ai să înţelegi vrodată
Cît e de frumoasă firea...

Convorbiri literare, LIV, nr. 4, aprilie 1922

DEDICAŢIE

Pe cîmpuri, noaptea, pînă-n zori
Plîng după soare mii de flori...

Iar soarele, văzînd că-n taină
Au plîns domniţele frumoase,
Preface roua de pe ele
În mii de pietre preţioase...

Aşa, un zîmbet, o privire
Ridică sufletele slabe,
Şi toate lacrimile noastre
Ni le preschimbă în podoabe.

Convorbiri literare, LVI, nr. 5, mai 1924

CUPRINS

Din periodice

Postume

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

